

S V A Z E K 33. Č E R V E N 1919

KLEMENT PAPEŽ XIII.

CTIHODNÝM BRATŘIM PATRIARCHŮM,
PRIMASŮM, ARCIBISKUPŮM A BISKUPŮM

Ctihodní bratři, pozdravení
a apoštolské požehnání.

Na poli Páně, jehož vzdělávání z uložení Pro-
zřetelnosti Boží řídíme, nic nevyžaduje tak bdělé
péče a vytrvalého přičinění, jako zasetého dobrého
semene, katolického totiž učení, od Ježíše Krista
a apoštolův přijatého a nám svěřeného, opatro-
vání; aby línou zahálčivostí a neužitečným pova-
lečstvím zanedbáno nebylo, a když by dělníci spali,
nepřítel pokolení lidského nepřisil koukole; čímž
se stává, že v den žně více než k uložení do sto-
dol nalezne se toho, co spáliti jest v plamenech.
Jakž nás k ochraně víry, svatým jednou svěřené,

úsilně vybízí přeblažený Pavel, jenž píše Timotheovi, aby dobrého ostříhal skladu, poněvadž přijdou nebezpečné doby, kdy povstanou v Církvi Boží lidé zlí a svůdcové, jichž činnosti užije onen zákeřný pokušitel a těmito bludy nestřežené mysli nakaziti se pokusí, jižto jsou evangelické pravdy nepřátelé. Ovšem tehdy, a to často se stává, když v Církvi Boží pozdvihla se nějaká převrácená myšlení, která sice zarputile proti sobě čelíce, přece v tom se shodují, aby čistotou katolické víry ať již jakkoliv otrásla, věru tehdy velmi nesnadno bývá, abychom mezi oběma nepřáteli tak opatrně vážili svou řeč, by bylo viděti, že před žádným z nich jsme neutekli, ale že oběma nepřátelům Kristovým stejně jsme se vyhnuli a je zavrhli. K tomu pak věc bývá často taková, že snadno ďábelský klam v jakési podobě pravdy zabarvenými se kryje lžemi, anať síla myšlenek jen kratičkým přídavkem anebo změnou se porušuje a vyznání, které bylo k spáse, nezřídka jemným překročením obrací k smrti.

Od těchto tudíž kluzkých a úzkých stezek, na nichž ti stanouti nebo kráčet bez klopýtnutí sotva možno, odvrátiti jest věřící, a to zvláště ty, kteří nevzdělanějšího a prostšího jsou ducha, aniž po neschůdných místech voditi jest ovce na pastvy, ani jim některá zvláštní mínění i katolických doktorův předkládati; nýbrž podávati třeba, co zcela jisté nese katolické víry známky: učení obecnost,

starobylost a souhlas. Mimo to, poněvadž lid nemůže vystoupiti na horu, na kterou sláva Páně sestupuje, aby překročiv hranice pro patření nezhylnul, jest mu od jeho doktorův meze stanoviti vůkol, by za to, co jest k spáse potřebno neb svrchovaně prospěšno, řeč se nepouštěla a věřic poslušni byli apoštolského slova: „Nerozumovati více, než sluší rozumovati, ale rozumovati k střídmosti.“

Toto správně pochopivše římští velekněží, předchůdcové Naši, veškero své úsilí vynaložili na to, aby nejen otrávené výhonky rodících se bludův mečem anathematu poutinali, ale i podrůstající některá mínění uřezali, jež buď přebytečna jsouce mohla by v křesťanském lidu hojnějšímu ovoci víry překážeti, nebo duším věřících blízkostí bludu škoditi. Jakmile tedy sněm Tridentký zavrhl kacířstva, která v té době světlo Církve zatemniti se pokoušela, a katolickou pravdu jako by rozptýliv mlhu bludův v jasnější světlo postavil; když titíž předchůdcové Naši pozorovali, že ono shromáždění veškeré Církve tak moudře a tak umírněně si vedlo, že zdrželo se od zavrhování mínění, vážností církevních doktorův podepřených; umínili si v duchu téhož posvátného sněmu jiné sestaviti dílo, které by obsahovalo veškero učení, jímž by věřící vzdělávati náleželo a jež by všelikého bludu co nejvíce bylo zdáleno. Knihu tu vytisknuvše,

uveřejnili pode jménem Římský katechismus dvojí v té věci chvály zasluhující. Neboť jednak snesli tam učení, které v Církvi obecně jest a prosto všelikého nebezpečí bludu; jednak umínili si je nejvýmluvnějšími slovy podati lidu, poslouchající tak příkazu Krista Pána, který apoštolům na světle praviti poručil, co ve tmě sám pověděl, a co v ucho slyšeli, hlásati na střechách, jednak poslušni jsouce nevěsty Církve, volající takto: „Pověz mi, kde odpočíváš v poledne“; neboť kde není poledne a tak průhledného světla, aby jasně poznati bylo pravdu, snadno místo ní propodobnost pravdě přijímá se nepravda, která v temnu nesnadno od pravdy se rozeznává. Věděliť zajisté, že byli kdysi i později budou, kteří vybízivali na pastvy a slibovali moudrosti a vědění pastvy žirnější, ku kterým mnozí se sbíhali, poněvadž vody kradené bývají sladšími a lahodnějším chléb skrytý. Aby tedy svedena netoulala se Církev po stádech tovaryšův, kteří se toulají také, v žádné jistotě pravdy nejsouce utvrzeni, stále se učíce a nikdy k znalosti pravdy nepřicházejíce; proto co k spáse toliko bylo by potřebno a nejvíce prospěšno, to v Římském Katechismu jasně a světle vyloženo křesťanskému lidu podati si umínili.

Ale tuto knihu, s nemalou námahou a úsilím sestavenou, souhlasem všech schválenou a se svr-

chovanými chvalami přijatou, za dnešních dnův z rukou pastýřův milovnost novoty takřka vyrazila, jiné a jiné katechismy vynášejíc, jichž nikterak s Římským srovnati nelze: z čehož dvojí povstalo zlo: jedno, že v témže způsobu učení byla téměř zrušena souhlasnost a dáno maličkým jakési pohoršení, jimž se již ani nezdá, že by byli ještě v zemi jazyka jednoho a řeči těchže; druhé, že z rozdílných a rozmanitých způsobův podáváníí katolické pravdy vznikly rozepře a z řevnivosti, an jeden Apollinovým, jiný Cefovým, jiný Pavlovým se vyhlašuje stoupencem, různost smýšlení a veliké rozbroje; nad kterýchžto rozbrojův trpkost nepovažujeme nic k umenšení slávy Boží záhubnějším, nic na zničení ovoce, jehož spravedlivo jest, aby z křesťanského učení věřícím se dostalo, škodlivějším. A tak abychom dvojí toto zlo z Církve posléze vymýtli, umínili jsme si tam se vrátiti, odkudž někteří málo důmyslnou radou, nemálo také pýchou byvše vedeni, by se v Církvi chlubně vynášeli jako moudřejší, již již věřící lid odvolávali; a týž Římský Katechismus pastýřům duší zase podati za dobré jsme uznali; aby jakým způsobem upevněna byla kdysi katolická víra a v nauce Církve, kteráž jest sloupem pravdy, myslí věřících byly posilněny, takovým i nyní od nových domněnek, jimiž ni shoda ni starobylost se nepodporují, co nejdále byly odvráceny. K tomu, aby kniha stala se pří-

stupnější a chyb, kterými při vydávání utrpěla, prostší, dali jsme ji podle téhož jejího vzoru, který svatý Pius V., předchůdce Náš, z rozhodnutí sněmu Tridentského uveřejnil, znovu s všelikou možnou pečlivostí v požehnaném Městě vytisknouti; a ta nyní do řeči lidové z rozkazu téhož svatého Pia převedená a vydaná v nejbližších dnech zase z nařízení Našeho vytištěna znovu na světlo vyjde.

I jest na vás, ctihodní bratří, přičiniti se, aby tato nejvhodnější pomůcka, kterou péče Naše v této přetěžké době křesťanské obce k vymýcení klamův zrůdných domněnek, k rozšíření a ustálení pravé a zdravé nauky podává, byla přijata. A proto také tuto knihu, kterou římsí velekněží, aby i ve způsobu podávání nauky pevná byla všech shoda, jako normu katolické víry a křesťanského učení v rukou pastýřů míti chtěli, vám, ctihodní bratří, nyní co nejvíce doporučujeme a vás také úsilně v Pánu vybízíme, abyste poručili, by jí všichni, kdož správu duší mají, při poučování lidu v katolické pravdě užívali, čímž jak jednota vzdělání, tak láska a svornost duchův zachována bude. Na vás zajisté jest o pokoj všech se snažiti, což zvláště jest úkolem biskupa, jemuž proto tam dlužno míti upřeny oči, aby nikdo pro svou čest zpupně nejednal, schismat nedělal a spětí jednoty nepřetrhoval.

Nepřinesou však žádného tyto knihy užitku a

ovoce, nebo jistě jen nepatrný, budou-li ti, které ustanovíte, aby je předkládali a vysvětlovali posluchačům, k učení sami málo schopni. A tak převelmi na tom záleží, abyste k tomuto úkolu, podávati totiž křesťanskou nauku lidu, volili muže, nejen znalostí posvátných věcí vyzbrojené, ale mnohem více též pokorou a snahou o posvěcení duší a láskou planoucí. Neboť všecko učení křesťanské nezáleží v nadbytku slova ani v obratnosti disputace aniž v dychtění po chvále a slávě, nýbrž v pravé a dobrovolné pokoře. Jsouť zajisté, které větší sice vědění povznáší, ale od společnosti ostatních rozvádí, a čím větších vědomostí nabývají, tím více ctnosti svornosti pozbývají, jež sama Moudrost slovem Božím napomíná: „Mějte sůl v sobě a pokoj mějte mezi sebou“, ježto sůl moudrosti tak třeba míti, aby jí lásky k bližnímu bylo střeženo a neduhy kořeněny. Jestliže však od snahy po moudrosti a od péče o bližního obracejí se k rozepřím, mají sůl bez pokoje, ne ctnosti dar, ale důvod k zavržení; a čím lépe vědomostí nabývají, tím hůře se proviňují; jež zajisté odsuzuje výrok apoštola Jakuba oněmi slovy: „Pak-li nevraživost hořkou máte a svárové jsou v srdcích vašich, nechlubtež se a nebývejtež lháři proti pravdě; neníť taková moudrost shůry sstouplá, ale pozemská, zvířecí, ďábelská; neboť kde nevraživost a svárivost, tam neustálenost a všecko dílo zvrhlé; ale která shůry

jest moudrost, nejprve ovšem cudna jest, potom pokojna, mírna, povolna, k dobrému přisvědčující, plna milosrdenství a ovoce dobrého, neposuzující, bez pokrytství.“

Co tedy Boha u pokoře srdce a v skličnosti duše prosíme, aby pokusům pečování jakož i přičinění Našeho své udělil dobroty a hojnosti milosrdenství, by rozkol lidu věřícího nerozvracel, i abychom v svazku pokoje a v lásce ducha jedno smýšleli všichni, jediného chválili a oslavovali Boha a Pána našeho Ježíše Krista, pozdravujeme vás, ctihodní bratří, v svatém políbení a vám všem, jakož i veškerým věřícím vašich církví s největší láskou udělujeme apoštolské požehnání.

Dáno na tvrzi Gandulfově 14. června 1766.

Pontifikátu Našeho léta třetího.

ZE SVATODUŠNÍ LITURGIE ARMÉNSKÉ

*Kanon prvního dne**

Poslaná Holubice, sestupující za zvuku mocného hlasu s nebes výšin v podobě světla, ozbrojila ohněm blesku bez spálení učeníky, když ještě seděli v posvátném Večeřadle.

Nehmotná Holubice, nevyzpytatelná, kteráž zpytuje hlubokosti Boží, kteráž přijavši od Otce ohlašuje strašlivý druhý příchod a kterou kázali jako téže podstaty.

*Jest z pátého století a tradice přisuzuje jej Mojžíši Chorenovi nebo Janu Matagunimu.

Chvála na výsostech vycházejícímu od Otce Duchu Svatému, skrze Něhož apoštolové o-
pojeni byli nesmrtelným kalichem a zvali ze-
mi na nebe.

Bože oživovateli, laskavý Duchu, shromážděné v jednomyslné lásce osvítil jsi ohnivými jazyky; pročez i my dnes slavíme příchod tvůj svatý.

Oblaženi byli tvým příchodem svatí apoštolové, svoláni k sobě rozptýlení od sebe různých řečí jazykové; pročez i my dnes slavíme příchod tvůj svatý.

Duchovním svatým křtem vystrojil jsi skrze ně okršlek zemský v roucha zářivá a v nový háv; pročez i my dnes slavíme příchod tvůj svatý.

Kterýž v cherubínském voze odpočíváš, dnes jsi sestoupil s nebe ve sbor apoštolův, Duchu svatý: požehnaný jsi král nesmrtelný.

Kterýž kráčíš po křídlech větrů, dnes v ohnivých jazycích jsi odpočinul na apoštolech, Duchu svatý: požehnaný jsi král nesmrtelný.

Kterýž péči máš v prozřetelnosti o své tvory, dnes jsi přišel utvrdit svou Církev, Duchu svatý: požehnaný jsi král nesmrtelný.

Kanon druhého dne

Týž a také podobný Otci a Synu, Duchu ty neučiněný a soubytný, vycházející od Otce nevýzpytně, přijímající od Syna nevýpravně, do Večeřadla jsi dnes sestoupil, duchem milosti své jsi napojil: napoj i nás z milosrdenství kalichem moudrosti.

Stvořiteli všeho učiněného, jenž jsi se vznášel nad vodami, rovněž ve vodách koupele, od Soubytného s tebou nám dopřané, vábíš

láskou jako holoubek, lidi plodíš Bohu podobné: napoj i nás z milosrdenství kalichem moudrosti.

Učiteli nadzemských bytostí duchových i těchto pozemských smyslných; jenž proroky činíš z pastýřů a apoštoly z rybářů, publikány evangelisty, pronásledovatele kazateli tvého slova: napoj i nás z milosrdenství kalichem moudrosti.

Hrozný jako vítr za děsně prudkého zvuku ukázal jsi se ve Večeřadle, Duchu ty, sboru dvanácti, kteří od tebe pokřtěni byvše jako zlato ohněm očištěni jsou: vyčišť nás z mrákoty hříchu a oděj nás světlem slávy.

Láska z lásky tebe Lásku poslala, k sobě své údy připojila, Církev svou, kterou vzdělala, sedmi sloupy tvými upevnila, hospodáři v ní učinila apoštoly, sedmi charismaty tvými vyzdobené: vyčišť nás z mrákoty hříchu a oděj nás světlem slávy.

Kanon třetího dne

Dnes nebešťané potěšeni byli obnovením pozemšťanů: neboť Obnovitel jsoucna Duch sestoupil do posvátného Večeřadla, kdež obnoveni byli sborové apoštolští.

Dnes zemská přirozenost naše jása pro smíření s Otcem, poněvadž ten, jenž odňal Ducha od lidí, masem se stavších, znovu ho dává.

Dnes pacholíci Církve oslavují v jásotu příchod Ducha Svatého, od něhož ozdobeni byli rouchy zářnými a přeskvoucími, zpívajíce s Serafíny trisagium.

Kterýž sjednocené u věže rozdělením jazyků odloučil, dnes rozdělené jazyky národů znovu sjednotil v posvátném Večeřadle; všichni duchové, dobrořečte Duchu Božímu.

Kterýž sestoupil, Duch Páně, a vůdcem byl dvanáctera pokolení Israelských na poušti, dnes dvanácte apoštolův přivedl k evangeliu; všichni duchové, dobrořečte Duchu Božímu.

Kterýž naplnil, Duch Páně, Beseleele stavitele stánku, dnes učinil lidi stánkem Svaté Trojice; všichni duchové, dobrořečte Duchu Božímu.

Kanon pátého dne

Dnes pro příchod Ducha Božího, jásají sborové apoštolův, jež utěšil místo Slova Vtěleného prodlévaje u nich: obětujeme mu slávu svatořečným hlasem.

Dnes vyšla živá voda do Jerusalema, odkudž naplněny byly řeky Boží a běžíce zavlažily okršlek zemský čtyřpramenným proudem Edenu: obětujeme mu slávu svatořečným hlasem.

Dnes rozumnou rosou z oblaků Ducha potěšeny byly ratolesti Církvě, zúrodněna byla pole spravedlností, zkrásněla pustina čistým panenstvím: obětujeme mu slávu svatořečným hlasem.

Kanon šestého dne

Nesmrtelným činící, Kalichu vylitý z nebe, Duchu Svatý, který pili ve Večeřadle sborové apoštolští: požehnaný jsi, Duchu Svatý, ty pravý.

Štědře rozlit jsi v nás, Ohni živý, neboť napojení apoštolové napojili také okršlek zemský : požehnaný jsi, Duchu Svatý, ty pravý.

Dnes nesmírně jásají církve pohanů, potěšené radostí z tebe, oživující Kalichu : požehnaný jsi, Duchu Svatý, ty pravý.

Kterýž, od Otcovy Pravdy vycházející, prameni světla, v paprscích zářícím světlem oblažil a naplnil jsi apoštolů : nad jejich prosbami se smiluj.

Kterýž jsi bytnost svou ohni podivuhodně ukázal a týmž rozumným světlem potěšuje naplnil jsi apoštolů : nad jejich prosbami se smiluj.

Kterýž jsi tmy, obklopující svět, na počátku v světlo změnil, dnes podivuhodným a božským světlem svým naplnil jsi apoštolů : nad jejich prosbami se smiluj.

Kterýž sedíš nad zářícími ohněm a křídla rozpínajícími, dnes ve sbor lidských nevěpravnou láskou vylit jsi z nebe : požehnaný jsi, Duchu Svatý, Bože.

Kterýž od ohnivých jazyků trisagiem jsi Svatý zván, dnes na rty lidské ohněm tekoucí vylit jsi z nebe: požehnaný jsi, Duchu Svatý, Bože.

Kterýž od ohni podobných v plamenech blesků plných stále jsi zřen, dnes ohnivé chuti Kalich vylit jsi z nebe: požehnaný jsi, Duchu Svatý, Bože.

Kanon sedmého dne

Kterýž na hbitých křídlech nehmotných létavců, ohněm zářících Serafínů sedíš, v prozřetelnosti péči maje o stvoření, Duchu ty Svatý, požehnaný jsi od tvorů svých.

Kterýž přejasným a podivuplným hlasem s Otcem a Synem povždy jsi oslavován a do- brotivě shlédáš na stvoření, Duchu ty Svatý, požehnaný jsi od tvorů svých.

Dnes božskou Prozřetelností zvuče větr- ným dutím a opájeje apoštoly rozdělen jsi ve tvory, Duchu ty Svatý, požehnaný jsi od tvo- rů svých.

Z MISSÁLU MOZARABICKÉHO

Illatio.

Důstojno a spravedливо jest, všemohoucí Bože, dle možnosti tělesné dáni tvých dobrodiní vyznávatí a uštědřený dnešního dne dar spásy věčné výroční vždy vzpomínkou slaviti. Neboť pro příchod Ducha tvého Svatého, kdož by se odvážil mlčeti, když žádný skrze apoštoly tvé ni národův barbarských jazyk nemlčí? Vždyť kdož vypoví tohoto dnešního ohně padnutí, všelikých jazyků učeníkům takové rozdělení, že ač každý vlastním mluví jazykem a cizí slyší, ni Latiník Hebreovi, ni Řek Egyptanu, ni Skýt Indovi na jeho smyslu neuškodí a na vlastním škody nepozná? A jakou silou se to stalo, že hlasatelům dar k mluvení pravdy jednoho a nerozdílného nebeského učení po nesmírných rozlohách zemských dle vůle Moci jest rozdělován? Kterýž

ničeho nečiní s jednotou víry nesouhlasného, ač jest rozdělením mnohonásobného umění překrásný a pestrou rozmanitostí řečí podivuhodný. Ukazuje, že vyznání Páně nepřekáží rozličnost jazyka, ni nezáleží na tom, když různou kdo řečí přiznává, jen když jest jeden ten, v něhož se věří.

Sněžně tudíž, Pane, prosíme, aby toto naše vyznání, ze srdcí synův zaslíbení vytrysklé, tobě, Otče slávy, vždy bylo příjemným, a abys k doufání a k zasloužení toho, co jsi svým věrným přislíbil, smysly naše vlitím božského Ducha požehnal a posvětil. Neboť po vylití štědrosti tvé slávy k našemu omilostnění mezi nesččetnými dary a skutky Ducha Svatého poznáváme, že nic vznešenějšího nebylo počátkům Církvě uděleno, než aby zvěstování evangelia tvého ústa jazyky všelikých národů kázala. A to jediné zjevením milosti Svatého Ducha tvého, jenž k nám po slávě zmrtvýchvstání Syna tvého, po dovršení sedmi týdnů přišel: ukazuje, že ač sedmitvárný jest, přece v jednom stupni suma jest všech souhlasných spolu sil. A jako sedm jedním z čísel jest, tak sedm se jich nalézá v každém. Toto jest bezpochyby sedm stupňů chrámu tvého, po nichž se vystupuje do nebeského království. Totoť

jest padesátý rok odpuštění, kdysi v obrazných smyslech zákona hlásaný. Totoť jest užitek žně nové, který se dnes přikazuje obětovati. Který ač přede všemi věky povždy věčný jest, přece, když nám se ukázal, tehdy novým se stal.

Naznačuje, že ani to není bez tajemství, když po Nanebevstoupení Syna tvého nám desátého dne tento dar jest vléván; ukazuje, že totoť jest denár dělníkům na vinici od hospodáře slíbený. Velikým pak a nad vše potřebným bylo toto tobě božského daru znamením, že když na hlavy učeníků ohnivá sestoupila podoba jazyků, ze srdce věřících nedala ani ničemu neladnému vyjítí ani vlašnému; ale by hlasatelé Slova tvého i jedné myslí byli i láskou pláli. O ohni, spálením zúrodňující! Tohoto tudíž všemohoucím Pánem býti všecko rozumné stvoření oživením vyznává, jehož také ohněm Cherubínové a Serafínové bohatěji planouce jemu vlastním názvem svatosti velebí rovnost a všemohoucnost Božské Trojice, a jí, pokoje nemajíce, aniž kdy od tohoto officia ustávajíce, za doprovodů sborů nebeských vojsk neustálým jásosem prozpěvují, se klanějí, jí velebí, tak říkajíce: *Svatý! Svátý! Svátý!*

Missa.

Jakou můžeme, bratři nejmilejší, věrou, pozorností, silou, radostí, jásotem, velebením, zbožností, úslužností, čistotou slíbené nám Synem Božím dary Ducha Svatého dnes poslané, velebme. Otevřiž se vazba našich útroob. Očistěž se srdce věřících a otevření buděž všickni smyslové a koutové duší. Neboť úzké hrudi chvály a příchodu Nesmírného nikterak vypraviti nedostačují. Jestíť on účastník Otce a Syna jedné a téže podstaty, třetí v osobě, ale jeden v slávě. Ten, jehož nebeská království nepojímají, ježto ho neobsahují aniž zavírají, dnes v těsnou srdce našeho sestoupil pohostinku. A kdož z nás, bratři nejmilejší, takového Hosta hodným se vidí? Kdož důstojný přicházejícímu podá pokrm? Když on andělův a archandělův a všelikých Mocností nebeských sám jest životem. A protož, že neschopnými se pro takového obyvatele vidíme, prosme pokorně, aby v nás místo příbytku sobě připravil. Amen.

Přeložil P. Ludvík Vrána.

Emil Baumann

L E O N B L O Y

„V té chvíli, když začíná usedavě
lkát jitra na počátku vlaštovice,
na první žal svůj vzpomínajíc právě,

Kdy duše prosta těla víc i více
v sny věštné obrací své zřítelnice :
a méně svými myšlenkami jata

V snu Orla zřel jsem, křídla svoje zlatá
po nebi táh', je v dálku rozpínaje,
mně zdálo se, že slétnout již již chvátá . . .

U sebe mnil jsem : tento sem se chýlí
jen zvykem svým, on snad by svými spáry
vzít kořist zhrdal odjinud. Pak chvíli

Let jeho kruhovitě dělal čáry
a děsný jako blesk pak střelil dolů
a unesl mne až do výše v žáry.

Mně zdálo se, že my hoříme spolu,
tak domnělá mne ohně síla pálí,
že sen můj stržen byl tam ve plápolu.“*

Tyto terciny z „Očistce“ zpodobují znamenitě to, co dlužno, aby cítila duše, nejen „v sny věštné obra-
cející své zřítelnice“, nýbrž i ztopornělá v denních
prostřednostech, když rázem je navštívena bouřným
geniem Leona Bloy. Orel jest výstižným označením
tohoto prudkého ducha, zasvěceného mžikým úchva-
tům a jenž neseštuje z ohňové sféry, leč aby po-
vznesl svou kořist tam, kde velmi třeba, aby spánek
jevů se přetrhl. Jako orel má spolu i výšku Vidou-
cího, pána prostoru, i bleskový postřeh předmětů nej-
pozemštějších. Hello byl by jej mohl překonati svými
schopnostmi mystické intuice ; avšak příliš se ztrácel
v abstraktnu svého hlubokého života, a aforismy, kde
se život ten zhušťuje, když nejsou sublimní, zabočují
v šosáctví.

U Bloy druží se bojovná letora, přesné oko střel-
ce, vezdy na stráží, nad průlomem, zadýmaného pra-
chem, k rozjímavým darům básníka, theologa, a často
i proroka.

Knihou jeho, kterou dlužno čísti před ostatními, jest
„Krvavý pot“. Tyto vojenské povídky, uměním střízli-

* Překlad Vrchlického.

vým a ohromivým, plny nadpřirozených hrůz války, zjevují strašné síly realistní.

Chápeme jeho fanatism pro Napoleona, alespoň pro Napoleona snivce, toho, jenž blouznil o dobytí Indie. Byl jistě zaujat pouhoprostou a biblickou velikostí biče Božího: kde zpravdil se kdy makavěji zákon žertevný nežli v hekatombách jeho bitev? Ostatně Bloy se ztotožňuje bez trudu se svým rekem, mívaje sám, v ideji, choutky babylonského císaře, jenž by nenacházel vesmíru k přemíře svých tužeb.

Už boj sám sebou jej opájí; kdyby se mu bylo nedostávalo nepřátel, byl by zasíval dračí zuby, aby vzbudil obludy, na nichž by se mohla jeho síla zkoušeti. Tento bitevnický fond byl prvním zdrojem jeho násilností. „K válce jest, prohlásil jednou, jakási dávka záští nepostradatelná.“

Nuže, žije v stavu ustavičné války, protože, chtěje již zde na zemi triumf Ježíše Krista, obývá svět, kde Ježíš Kristus se vidí hanoben samými těmi, jižto nesou na sobě jeho znamení. Má na očích obraz Boží, k jehož podobnosti jsme sděláni, a potkává žalostné karikatury. Ošklivost se mu hnusí jakožto nejcitelnější vlastnost hříchu; proto žádná metafora nezdá se mu dosti hyperbolickou, aby si jí neulevil v svém odporu. Myslí s Barbeyem d'Aurevillem, že „jsme povinni pravdou všem, nade vše, na každém místě a každou chvíli, a že dlužno utíti ruku těm, kdož majíce ji v této ruce, zavírají ji“. Chtěl by, svýma těles-

nýma očima, prohlédnouti bytosti tak, jak se zjeví za blesku Soudu, kdy „vše, co se skrývá, bude objeveno“; a masky, které se vidí šklebiti na pokryteckých tvářích, strhává.

Chudému věnuje úctu, jaká náleží skrytému Bohu; mučednictví se mu jeví nejžádoucnější branou blaženosti. A má za vrstevníky lidičky, kteří mají svrchanou hrůzu z chudoby a utrpení.

Tuto hrůzu odkrývá v nejmenších počinech; neboť před jeho zrakem nic není neznačno, vše jest „znaméním“. Tím více realistní, že je mystický, a tím více mystický, že je realistní, má, aniž se pachtí býti pozorovatelem, pouhou pevností svého transcendentního stanoviska, výsadu pronikavého postřehu.

Podobný souhrn vlastností předstihuje nekonečně to, co stačí, aby si kdo zasloužil prokletí luzy. Proto se mu ho dostalo bez míry a bez možné nápravy; trest byl nejkrutší, jímž možno stíhati spisovatele, mlčení. On, citlivý na nejmenší poranění, spatřil se uprostřed mnohonásobných, potměšilých, nesmiřitelných nepřátel, neb nevšímavců, kteří mají uši, aby neslyšeli, a ruce, aby nedávali. Ký div, že mu bylo vzpírati se, povykovati a šermovati ze vší síly, že, nemaje už meče, sbíral kameny a, z nouze, jinou věc?

Světec, řekne se, by plesal v potupách a mlčel. Možná; avšak umělec není Světec. Osobnost Bloyova sílila, jitřila se účinkem nevraživosti, jež by slabocha byly porazily. Nevidím osobnosti nespouta-

nější mezi lidmi jeho generace. Před tváří doby, kdy většina lidí má strach býti sama sebou, kdy už nikdo se neodvažuje mluvit energických pravd, jeví se dvacetkrát originálnějším, ba výstředníkem a vyhoštěncem; má vzhled poděsného meteoru pádícího mimo oběžnici, jižto hvězdy už nenavštěvují; a zůstane samotářem navždycky v tom smyslu, že napodobovati jeho styl neb jeho manýry bylo by hluboce směšno a především nebezpečno.

Avšak jeho nejnepohnutější velikost obstihá jediné slovo: jest katolík. Jest jím bez výhrad, jak bylo by bývalo přirozeno, býti jím před pěti sty lety. Jansenistického racionalismu, jehož raby ostává devět desetin věřících, zdá se, proň nebylo. Apologetika proti pohanům, jakou zbudoval Svatý Tomáš, nikterak jím neprostoupla. Jeho víra málo zakouší potřeby opírat se o důkazy; Tajemství jeví se jí fakty, které se nedají popříti. Úsilí jeho umu tíhne k tomu, aby pospřádal nekonečné shodnosti textův a symbolů. Vrhá se pod kahan Písem, aby slabikoval v knize života. Zvyklá podobenství evangelní, veršiky liturgické stačí, aby osvětlily propasti. Vykládající je, takový Hello, Bloy nedovolují si než jedinou novotu: jdou, pokud možnost lidská, až na dno „Slov Božích“, kdežto všední duchové postihují toliko smysl slovný, a ten ještě otřelý rutinou.

Leon Bloy povrhá učenými bizarnostmi, v nichž se zalíbilo Huysmansovi, vzbuzujícímu k nábožen-

ským jevům senilní zvědavost starožitnickou. Jeho katolicismus nepáchne plísní in-foliū. A přec „Spása skrze Židy“, mnohé úvahy potroušené v ostatních jeho knihách svědčí o exegezi bystré, často intuitivní, avšak podřízené autoritě. Starý Zákon — věc řídká — jest mu tak běžný, ne-li víc, jako Svatý Pavel a mystikové středověcí. Jisté domněnky, na příklad o Utrpení Ducha Svatého, mohly by býti podivny, kdybychom je brali za jistoty; nikde však nemohla jeho orthodoxnost zavdati příčiny platným námitkám.

Výbuchy jeho proti mrzkým katolíkům a prostředním kněžím nikdy se nezvrtly v křik vzpoury. Nuže hle, v čem stala se proň neocenitelnou kázeň víry. Princip křesťanské lásky jímá v uzdu nevázanosti jeho povahy. Křesťan, který každého rána přijímá, nemůže pronášeti kleteb nemise v ně lásky a pocitu své slabosti. V hněvech Bloyových chví se bolestná schopnost milovati: jak září ona tomu, kdokoli čte před „Zoufalcem“ a „Nevděčným Žebrákem“ buď „Tragiky“ od d'Aubigné neb „Bídničky“!

Zobecnělo mínění, že jest se podivovati kousavosti jeho apostrofy, této střele, po níž jizva zrývá nečistou tvář, jak úžeh blesku. Avšak velmi se nedbá toho, co duše jeho zavírá něžného, ano tichého. Křesťanské přátelství zřídka se projevilo, jak překypuje v jeho listech. Důvěrnost jeho života podobá se v těchto dnech pokoje „onomu stánku z bleděmodrého

aksamitu, v mlčemné proseči, kde smaragd a korál vegetace hodinkových knížek vyvstávaly s melancholickou něhou na zlatě byzantského nebe“.

Neznám nic sladšího nad poslední slovo „Chudé ženy“:

„Jest toliko jeden smutek, ten, že není Světců.“

A není-li to on, jenž mohl napsati v „Té, která pláče“ o Ráji jedinou slavnou stránku, které se odvážil po Dantovi katolický básník?

Poesie Leona Bloy, jeho výmluvnost byly by nepochopitelné bez katolicismu. Šíře jeho slova jest rádu liturgického; mluva jeho jest shnětena z církevní latiny; „kroužné“ závitiny jeho period budí myšlenku na stůčky plápolných růžic. Stálost posvátného nadšení udržuje jich velitelský šum, nezkrotný v svém rozletu, a působí, že kol nejprostších slov stkví se nadsmyslný jas.

Od víry dostává se mu schopnosti pro básníka nejvznešenější, daru prorokovati.

Byl doslovně prorokem, když ke konci „Obviňuji se“ předpovídal Zolovi smrt blízkou a potupnou. V širším smyslu prorokuje tím, že „připravuje cesty Nejvyššímu“, jsa „starcem s hory“, jenž pozírá s vrcholku na pláň, upíná svůj zrak na děje v chodu; a jako Věštci před zkázou Israele, i on znamená, že pohromy přicházejí. Z tajemné Řeči Naší Paní Lasallettské podržel si oznámení bičů, nikoli však budoucího triumfu Církve „chudé, pokorné, zbožné a silné,

jejímiž noví králové budou služebníky". Jeho neústupnou vůli nedoufání těžko sdíleti; neboť konečně, psal jsem mu před časem, buď nakrásně Soud jest blízko, a tu plesejme; nebo, třeba-li drahných věkův, aby se naplnil počet Vyvolených, tu nezbývá, než aby vzklíčila ještě jedna žeň Svatých.

Očekávání kataklysmův a přechodných pronásledování ostává arciť, pro věrná srdce, pohnutkou k trpělivosti a síle.

Dílo Leona Bloy podobá se keři ostružinníku, v němž plála na poušti tajemná Tvář a který hořel praskaje, aniž se mohl strávit.

Les Marches de Provence 1912.

Z frančiny přeložil J o s e f V a š i c a

René Martineau
PŘÍTEL JULIA BARBEYE
D'AUREVILLYHO
(Abbé Anger)

Kaple de la Délivrande stojí na vysokém pahorku asi dva kilometry od Saint-Sauveur-le-Vicomte. Poblíž kaple viděti domek krytý doškovou střechou, jest to příbytek kaplana delivrandského. Něco vzad na kopci za širokým pásem volného prostranství kupí se několik domů vesnice Rauville-la-Place, domoviny to mistra Tainebouy z *Očarované*, který není zcela osobou smyšlenou jako ani abbé de Percy z *Rytíře Destouchesa*, který jest pochován v Saint-Sauveuru proti vnější zdi kostelní a který se

opravdu jmenoval abbé de Percy, jako se Destouche nazýval Destouches.

S prostoru před Rauville otvírá se nejmalebnější panorama, jaké lze spatřiti. V dálce pahorky cotentinské, na úpatí hory údolí řeky Ouves a na patnáct set metrů zdi starobylé tvrze Saint-Sauveurské, u nichž se skončila válka Stoletá.

Barbey d'Aurevilly říkal o Saint-Sauveuru „ten skotský měšťek“. Slovo znamenitě volené, rozhlédneme-li se po něm shora od Rauville. Zdáf se kostrbatým, starým a zeleným tak jako nějaká ves skotská.

Barbey tam často dojížděl, dávno než se seznámil s abbé Angerem, kaplanem delivrandským, s nímž uzavřel přátelství v pozítří smrti svého bratra, totiž r. 1876.

Abbé Anger byl kněz na výsost originální a sympathický. Narodil se v Havru 23. března 1826 a byl synem jednoho důstojníka z prvního císařství.

Vstoupiv do semináře vireského, zabýval se vášnivě literaturou a po velmi důkladných

studiích stal se profesorem rhetoriky na caenské koleji Svaté Marie, potom ředitelem semináře vireského.

Jsa velmi bojovného ducha, jal se záhy uveřejňovati články v *l'Universu*, v *l'Ordre* a v *la Liberté*. Některé vzbudily pozornost (1855—1865), zápasil v nich pro sjednocené církve východní.

R. 1875 abbé Anger byl jmenován kaplanem delivrandským.

Dav vše, co měl, ubytoval se jakž takž v tom, co právem nazýval svou *kukani*, a tehdy se mu začal život modlitby a strohosti, který mu přinesl nenávist spolubratří, tísněných jeho ctností a hodnotou intelektuální.

Přece však jeden kněz se stal jeho přítelem. Byl to P. Leon d'Aurevilly, který zakončil svoji životní dráhu jako almužník Saint-Sauveurské nemocnice.

P. d'Aurevilly zemřel v měsíci listopadu 1876. Pohřbu, jehož se účastnilo jen něco málo věřících, dva přátelé doprovodili Julia Barbeye do jeho obyčejného příbytku, světničky to, kdež

zůstával dva tři dni, navštívil-li svého bratra, a již majetníci s úctou uchovali tak, jak bývala.

Sotva Barbey d'Aurevilly vstoupil, opřel se lokty o mramor krbu, ukryv obličej v dlaně a vzlykaje. Zasteskl si několika hořkými slovy, neboť pustina kol rakve bratrovy ostře ho ranila: „Ach, nikoho jsem neočekával ze Saint-Sauveurské společnosti, už dávno do ní nenáležíme, ale byl bych se nadál, že chudí budou naň více pamatovati.“

Potom se vyptával na jednoho kněze vzácného chování, jehož si povšiml mezi kněžími sloužícími zádušní Mši. Pravili mu, že to jest abbé Anger. Na druhý den vydal se za ním a jejich přátelství se počalo.

Když vyšli podruhé *Filosofové a spisovatelé náboženští*, četlo se tam toto věnování abbé Angerovi:

. . . Bylo to za rakví mého bratra, když jsem vás ponejprv spatřil. Pro nás křesťany, kteří všude vidíme Prozřetelnost, zdálo se, že Bůh vás tam postavil, byste vstoupil do mého života právě ve chvíli, kdy můj bratr z něho odcházel, a byste

jej nahradil v mém srdci i v mé mysli. Podáváje vám tuto knihu, přemilý Abbé, prosím vás, jako jsem o to prosíval svého bratra, byste ji přioděl svou kněžskou autoritou, vyšší pro mne než všechny Filosofie, poněvadž má nadpřirozeně svůj zdroj v Bohu.

Barbey d'Aurevilly rok co rok navštěvoval *svého abbé*. Dni tam strávené naplňoval neproměnně takto:

Ráno pracoval, snídal sám ve světničce, o níž jsme se již zmínili, potom seděl za záclonami oken hleděl upřeně a po dlouhé hodiny na veliký dům s druhé strany ulice, zrovna proti domu, kde býval.

Tento příbytek, na nějž tak upřeně hleděl, jako by se mu zrak nemohl od něho odtrhnouti, obýval kdysi¹, připomínal mu jeho mladá léta, poslední úsilí šuanův a jak jeho otec obětoval všecko své jmění pro Bourbony.

Zatím co Barbey d'Aurevilly snil a rozjímal, mračno starých žebráků, zvěděvších, že *milostpán Jeule* přijel, rozhlašovalo tu novinu

¹ Tento dům se dnes považuje za místo narození Barbeye d'Aurevillyho.

a přicházelo si pro almužnu, kterou jim vždycky schraňovala jeho nevyčerpatelná dobrota.

Ke čtvrté hodině popoledni přerazil „skotský městýsek“ a dva kilometry, jež jej dělily od Rauville; potom vydávali se s abbé Angerem na dlouhé procházky kolem Délivrandy po *modré stepi*. Oba mužové hovořivali zvláště o minulosti. V jistou chvíli procházky spisovatel *Očarované* se zastavoval a pravil: „Pohledte, milý abbé, na planinu u vsi aurevillské, tam za ní jest země předků a prvotních vzpomínek...“ Nikdy neopominul vyvolati si těch vzpomínek a pokaždé býval silně dojat.

Jeho vliv na abbé Angera, vliv jak literární tak duchovní, byl značný a viděti to z několika nevydaných stránek abbéových. Byly mi dodány jeho věrným služebníkem p. Ludvíkem Yverem, kterému zde vzdávám všecek svůj dík.

Čtème nejprve výňatek z listu monsiňoru X ...

Povýšení duchové označili hodnotu tohoto muže (Barbeye d'Aurevillyho) slovy, jaká jim vkládal do úst jich genius. Monsiňor Bertheaud jej nazýval *rozeným theologem*; Lamartine ho na-

zýval *vévodou Guiským literatury*. Blanc de Saint-Bonnet, silák přece, znatel lidského srdce, pravil, že před d'Aurevillem mu klesají ruce. Proti jeho románům, napsaným pro silné a pro ty, kdož se chtějí stát duchovními chirurgy duše bližního i svojí, stokrát bledne vše, co Dickens, Walter Scott, Manzoni nejkrásnějšího napsali.

Kdyby byl křesťanský duch veřejný zůstal v mravní výši, z níž upadl, d'Aurevilly by se nám jevil božským. Změřil jsem často intelektuální i morální cenu hánců a tato zkušenost mi přinesla srdcervoucí poučení, jak někdy soudí lidé.

Kdyby byly jisté knihy tohoto výborného spisovatele, špatně posuzované, chovaly jed, jaký se v nich viděl, táži se, proč já a tolik jiných, kteří je četli, vyšli jsme z nich s duší statnější, hrana-tější, než jsme si do ní přinesli. To jest nevý-vratným důkazem kořenné *dobrotы* díla. Právě to obrátilo proslulého Leona Bloy.

Vím, že d'Aurevilly omamuje duchy slabé a oživuje silné. Ach, milostivý pane biskupe. Vy, který jste ze Silných, naučte nás milovati sílu vaši i jeho!

ANGER.

Řádky, jež jste právě četli, dosvědčují, s jakým obdivem patřil abbé Anger na svého ve-

likého přítele. Čtěme si nyní několik úryvků, v nichž zřejmě napodobení Barbeye d'Aurevillyho. Abbé přečetl právě zajímavou brožuru p. Hélainovu, věnovanou d'Aurevillymu, a chtěl zase sám o ní vydati posudek. Článek nebyl nikdy uveřejněn, sotva byl dopsán.

... V tomto *zmenšení* d'Aurevilly neztrácí ani milimetru ze své postavy. Jest to tím, že *miniaturisté*, geniální *zmenšovatelé*, mají tajemný dar postavit svého reka na konec dlouhé ulice, aniž perspektivní zkrácení zdrobňuje jejich mohutné rozměry.

Tyto kondensace jsou tak zdařilé, že nemáme-li rázem zničití jich původní krásy, nelze jich ani rozváděti ani jich bráti na skřípec hubené analysy.

A přesně toto jest mi závadou při mém článku, který již svou povahou jako každý článek tíhne k analýse.

Přál bych si učiniti s těmito šestatřiceti stránkami to, co se činí s houbou, stisknouti je v prstech a vhoditi, nepokaze jich kouzla ani neubera jejich podstaty, do čtyř či pěti sloupců tohoto časopisu, na místo své prosy!

Ale z této porfyrové sošky zrna tak čistého, kontury tak hebké na omak, fysiognomie tak ide-

álně vystihující a fysiologie, jež nám zrovna ži-
voucího staví před oči literáta a neoblomného
moralistu, z sošky té prostý analytik povoláním
nesmí odděliti ani dílečku. Třeba sochu vzíti a
ukazovati jako se ukazuje diamant, ne tak zasa-
zený do rámce půvabného tisku p. Martinova,
jako nošený takřka ve dvou prstech, jež nám
svým delikátním sevřením nezastrou žádné hra-
nitky skvostu, na němž slunce pohrává jiskřivými
reflexy při každém pohybu, při každém obrá-
cení stránky.

Na těchto nevydaných stránkách, jež pro-
čítám, Barbey d'Aurevilly jest stále hlavní látkou
abbé Angerovi:

Bylo drzou nestydatostí a směšným dětin-
stvím, když mu povrchní a nejapní vytýkali vý-
střednost ústrojů. Byl to úmyslný protest proti
pitomé vrtkavosti povah a mod jeho doby.

Jednou večer jsem se s ním procházel na
konci návrší na Hoře Rauvillské, před stinným
předchrámím delivrandským, kde abbé Leon
d'Aurevilly skládal krásné strofy. Došli jsme
k onomu pitoresknímu nosci, jemuž jsme říkali
Mys Sunium. Krásné a suggestivní jako mys
attický naše Sunium neustrijské vybíhalo nad

propast a hledělo na všecko rudé slunce, zapadající do oceánu.

Když jsme se vraceli, pravil jsem mu: „Aj, vy pořád v svém antediluvialním nafintění.“ — „Řekněte spíše a lépe, odpověděl mi, toť úbor antidiluvialní. Nenosil se sice před potopou, ale kontrastuje a jest v odporu proti všem epileptickým necudnostem mod a fouňovství.“ — Tak mi d'Aurevilly ukazoval výmluvnou sílu předpon protikladných.

Třeba se podivovati v těchto nevydaných črtách abbé Angera nadšení katolického kněze pro myšlenku Barbeye d'Aurevillyho. Autor *Ženatého kněze* trpěl více, než se obecně mysliilo, že byl nazýván svými souvěrci *strašným dítětem*. Leon Bloy, jeden z vzácných mužů, kteří ho opravdu znali, první ho obhájil proti nálezcům té přezdívky. V posledních letech života Barbeye d'Aurevillyho byl tedy v Saint-Sauveuru jiný obhájce vznešenosti jeho díla a správnosti jeho soudu, a to byl katolický kněz.

Abbé Anger nejednou oplatil Barbeyi jeho návštěvy. Dával se zavézt ze Saint-Sauveuru do Valognes, kde Barbey dlíval po dlouhé měsíce ve svém bytě v hotelu Grandval-Coligny,

starém to hostinci z XVIII. století, kdež si najal tři světnice v přízemí, s okny do zahrady.

Jizba, toaletní pokojík a salonek obsahovaly nádherný nábytek Barbeye d'Aurevillyho. Z tohoto salonu, který byl též pracovnou, vyšel veliký počet článků uveřejněných v *Constitutionnelu*, to jest valná část svazků *Díla a lidé*.

Odtud vyšly listy Leonu Bloy uveřejněné *Merkurem Francouzským*¹, listy nabité mnohonásobnými úzkostmi a doporučeními, an spisovatel *Ďábelských* nikdy nemohl zbýti muk z *tiskařských mušinců*. Byl ostatně špatným korektorem a zvyklý na nesčetná opominutí.

Z jeho všech normandských přátel abbé Anger byl z nejčastějších hostí v hotelu Grandvalském.

Jednou, píše abbé Anger, přišel jsem k p. d'Aurevillymu nesa si v kapse *Dojmy z Cesty po Holandsku*.

Věděl jsem mnoho o Holandsku z vyprávění otceva a z dlouhých hovorů s vojáky, kteří byli při jeho dobytí a zůstali tam pod králem Ludvíkem, otcem Napoleona III.

¹ Svazek s podobiznou, in 12°, 1903.

Vracel jsem se tedy často k těmto líčením Hugovým, jež doplňovala místními podrobnostmi vše to, čeho jsem se dověděl na večerních besedách v domě otcovském.

Vstupuje do hotelu Grandvalského, vyňal jsem knížku z kapsy:

— Jaká to jest knížka? pravil mi p. d'Aurevilly.

— Moje zvláštní záliba, Viktora Huga Cesta po Holandsku, jsem u popisu Dordrechu a tamní kathedrály.

— Přečteme si to, děl mistr. Jest to dlouhé?

— Nějakých deset stránek.

— Velmi dobře, jest deset hodin a do tří čtvrtí na dvanáctou to přečteme.

Tu jsou ty stránky i úvahy Barbeye d'Aurevillyho:

„Viktor Hugo následoval vůdce a přicházíme do kathedrály. Jest to bývalý chrám katolický ze XIV. století, proměněný v protestantský templ, měli bychom říci znetvořený.

„S hlediska uměleckého protestantismus toť náboženství Vandalův. Pronikl do všech kostelů s tou hnusnou zuřivostí zběsile bořiti a ničiti. Po věky shromažďované divy, jakými bývalo nářadí katedral, obrátil v popel a trosky.

„Vitraj, který proměňoval okno v tajemný obraz dokonávaný denně sluncem, lektorium,

ten velikolepý vnitřní portál, který tvořil v chrámě velebné zátiší Bohu a na němž umělci vyčerpávali svou obraznost a svůj vkus; hrobky, ta mlčenlivá lůžka duší, vážně seřazené pod klenbami; sochy, ti pokojní a skvělí obyvatelé, kteří oživovali tiše bílou linii pilířův, mramorové a z dřeva pracované stěny oltářní, na nichž se hemžily směsice pozlacených postaviček; oslňující relikviáře, monumentální pulpity, na něž se rozvíral krásný misál se stříbrnou záponou; chóry a jejich štaly, sloupy a jejich fresky, dláždění a jejich mosaiky; figurované klenáky a jejich veliké vázy padající s hůry chrámové lodi; vroubené korouhve zahlédnuté oblaky kadidlovými, řádové ozdoby, brokátová mešní roucha, drahým kamením posázené mitry, monstrance, kalichy, ciboria, křtitelnice, zlatý oltář, samé zlato kněz; tryptichy Van Eyckovy, Memlingovy, veliké obrazy Rubensovy a Murillovy, všecku tu nádhernou výzdobu, již patnáct věků zvolna naskládalo kolem jedné ideje, protestantismus s pekelným nástrojem v ruce rozmetal do čtyř úhlů světa a učinil z ní hromadu žalostných ssutin pro věčné milovníky umění.“

Pan d'Aurevilly vskočil mi ke konci mé dlouhé periody do řeči a pravil mi:

— Ano, milý Abbé, to jest překrásné pravdou, citem, barvou a obrazností. Katolické srdce

u tohoto muže žije ještě z nepohaslých vznětů mladosti. Nezná ten Hugo náradí Církve jako nějaký levita? A jako levita unešený, nadšený, lkající jako Jeremiáš, který neohlašuje zkázy Jerusaléma, ale pláče nad ním.

Jal jsem se opět čísti:

„Protestantismus nahradil řezby pomalovaným dřevem, fresky pačokem, vitraje okenními tabulemi, náhrobní kameny cihlou, lektoria jedlovými zábradlími, štaly dlouhými vycpanými lavicemi, korunité svícny argandskými lampami, kněze zlatého knězem černým, umění nicotou, všecek ten nesmírný život kathedrály nevím jakým spleenem fanatictví a pedantskosti. Vše zloupil, vše zničil, vše oškrabal, vše srovnal se zemí, vše vyhubil, vše zpřelámal, vše spálil, vše začernal, vše obílil, potom, když tato kathedrála, včera ještě zázračný palác, proměnila se v děsnou rozvalinu, v cosi jako v boudu vrátného Nebe, pravil Bohu: „Vstoupiž!“

— Ano, děl d'Aurevilly, protestantismus toť pro umění Bůh nudný.

Odvětil jsem:

— Kathedrála dordrešská bývala asi velmi nádherná.

— Milý Abbé, děl d'Aurevilly, tato skvělá kathedrála mi připomíná, že Hollandsko jest vlastí Elzevirů, dokonalou vlastí umění, stavitelství,

poesie, byť to byl jen Jakub Côté, vlastní velikých řek, nesmrtelných maleb, geniálních plavců, národní hrdosti a patriotismu.

Až to zaráží, jak všecky veliké věci kvetou v jedné zemi: veliký cit zažehuje veliké city, a když nějaký blud se nepotře a nezhanobí, řadí jako nákaza a zparchantí celý národ. Ale tady jaké to řevnění urozenosti se vznešeností!

Vracím se k Viktoru Hugovi a k jeho líčení štal katedrálních:

„Velebnosti celku nevyrovná se leč dokonalost detailu. Ani jednoho profilu, který by nebyl vtěleným půvabem a krásou, ani jednoho těla, které by nebylo divem modelování, ani jednoho záhybu roucha, který by nebyl sám ideál leposti a rozlišení, ani jednoho ornamentu, který by nevyčerpával klenotnice arabesky a té delikátní květeny, již se honosí umělé dláto Renaissance. Přehojnost, vkus, ryzost, tvořivost, jemnost, monumentální a s přepychem dekorativní vzhled, vše jest tu.“

Toť sláva, dím, a teď slyšte, mistře, jeho nářek:

„Nuže, vše to upadá v trosky, neb málem že neupadá. Naráz klopýtáte ve velikých děrách nerovné podlahy štal, z výplňkových ozdob zejí skuliny, povrch řezeb, obličejů jsou ošoupány

a znáti na nich jakési pitomé jizvy od šavlí... Kladivo kalvinismu zohavilo to veledílo, hnůj císařství je uvedl do rozkladu... Nic nelze přirovnati k lidské plodnosti, leda člověkovu schopnost ničiti. Zmaří budovu, již byl mistrně postavil a vyzdobil, potom zapomíná. To bylo, již toho není, toť vše.“

Tož, pravím k d'Aurevillymu, co myslíte o této stránce?

— Myslím, odpověděl, že Viktor Hugo má pravdu a že v to složil více zaslouženého smutku a slz, než kdekoliv jinde. Ukazuje nám, co jest pravda, a jest k tomu oprávněn, že totiž umělecký katolicismus jest roven svou cenou nejméně věku Periklovu a Alexandrovu. Neopisuje. Rozněcuje se a předstihuje kvantitou i kvalitou. Idea, ta má duši lidstva za území a za říši. Její království není nikde, její triumf všude. Jest to, čeho se neočekává a co se přijímá všude. Není vždy řečí, již se mluví, ale jest vždycky slovem, jež se říká. Jest vítězná, obecná a věčná. Její plamen jest všude na lidském duchu. A co to jest plamen ideje? Toť slovo, toť první verš Homérův, toť plápolající meč archandělův...

Byla v Saint-Sauveuru i jiná osoba, s níž Barbey d'Aurevilly udržel si vztahy, totiž slečna Alžběta Bouilletová, jejíž jméno se často vrací

v jeho korespondenci. Někdy u ní snídal a někdy ho abbé Anger k ní doprovázel.

Ten říkal!... „Barbey d'Aurevilly u mne kra-sořečník, čtenář u slečny Bouilletové.“

Až do smrti Barbeyovy jeho dva Saint-Sauveurští přátelé neměli nic vzácnějšího nad jeho návštěvy, jeho listy a věci, které jim věno-val, památky na pohled nepatrné ceny, jež si však uchovali jako relikvie.

Barbey d'Aurevilly neuměl nic odmítnouti tomu, jehož nazýval svým *druhým bratrem*, a přemýšlel, jak by mu učinil radost zvláštními dárky, jež mu přinášel.

Tak třebaš jednou postavil do kaple Delivrandské korouhev s erbem rodu d'Aurevilly a na skrovný stůl kaplanův položil sloňový nůž na řezání papíru, napsav naň fialovým inkoustem jeho jméno.

Ve skrovném stolním náčiní abbé Angera se spatřoval hrníček z černé hlíny a v něm stříbrná v ohni zlacená lžička. Tento koflík byl vypálen v kteréši vesnici cotentinské, a ač byl z

hlíny hrubé, Barbey d'Aurevilly mu přisuzoval velikou cenu a nechtěl z jiného pít kávy, jíž ho častoval abbé Anger.

Snadno by bylo malé museum d'Aurevillyho z těchto památek a z tolika jiných, nezapomínaje knihovny abbé Angera.

Po smrti svého velikého přítele (1889) kaplan delivrandský uzavíral se více a více do své strohé samoty, již si byl vytvořil. Neznal již valně koho mimo své chudé. Prostřední kněžstvo toho kraje nepochopilo této hrdé postavy ani energických důtek, jimiž starý kněz pestřil svá denní kázání. Žil až do osmdesátého roku svého v dobrovolné bídě; sesměšňován též pro svoji víru, pro svou dobročinnost a též poněkud pro svůj obdiv k Barbeyi d'Aurevillymu, dosud neuznanému v Saint-Sauveuru, vyjma od těch, kteří s ním důvěrněji obcovali a mohli posouditi krajní prostotu tohoto umělce na pohled výstředního.

Jest jich pramálo nyní v jeho domovině.

Slečna Bouilletová zemřela r. 1894. Abbé Anger skonal v srpnu léta 1906 v náručí svého

věrného Ludvíka, který pečoval o něho s údivnou oddaností, s nejuctivější péčí vykonal jeho poslední vůli, uchovav museíčko památek na Barbeye d'Aurevillyho a důležitou knihovnu, v níž autor *Prorokův minulosti* sousedil s theology.

Tyto knihy s vlastnoručními věnováními jsou poslední stopy po Barbeyi d'Aurevillym v Saint-Sauveuru.

Ale *skotský měšťáček* dlouho bude mluvit ještě o velikém Normanu těm, kdož ho přijdou hledat mezi *přízraky*, po jichž boku, jak říkal, stále kráčival, kdykoliv zavítal do rodného kraje.

Tam přijdou četše jeho knihy a naleznou zbytky Quesnaye, v němž přebýval Sombreval, ulici Kolbištní, již proletěly Néhelovy koně tak zběsilým tryskem, náhrobek abbé de Percyho u starého kostela i hrobku abbé Leona d'Aurevillyho mezi rovy na Hradě.

Naleznou — pochyboval bych o tom — vedle kaple Delivrandské doškovou chyši, v

níž skonal abbé Anger a v níž skýtal až do věku,
jakého málo kdo se dožije, vzácný vzor kněž-
ského života zároveň intelektuálního i nezišt-
ného?

Přeložil O. A. Tichý.

RENÉ ARCOS

BÁSNĚ

PŘELOŽIL

BOHUSLAV REYNEK

V Ě N O V Á N Í

Ejhle moje báseň, ó moji přátelé... a noc se snáší.

Jsem osvěžen a tichý
jako země po hněvu vod.

Nejsem již hlas, jenž vrhal slova,
aby vlny vytvořil, do nesmírností jezerních:
jsem kruh unavený, jenž se rozprostírá, aby umřel.

Oh dobře vím: zítra snad, ihned,
pln horečky očekávání
poznám ono vladařství před panováním,
vladařství minuty, kdy prvá hvězda svítá,
ono vladařství... a potom ono panování hvězdami
poseté...

Ale poněvadž okamžik tento vztahuje dlouhých
rukou,
jako pokoj, na zvonění vyčerpaná,
volím jej, bych ještě vám promluvil, ó moji přátelé...
a chvěje se můj hlas.

Že pospolu jsme, proto velký jest a silný každý
z nás.

Dýcháme, aniž bychom tísnili se, v tomže vzduchu.
Nikdo mezi námi není člověk zlý.
Jakož psáno, odpouštíme vinu,
a usilujeme, bychom se jí nedopustili.
Pakli nedáváme oněm, již jsou mimo nás,
jistě jen proto, že dáváme tuto
tolik ze sebe, nečítajíce ?

Jako jest dlouho, co šlapeme zemi,
dlouho jest, co se milujeme.
Léta jdou, maličko z nás — každý den vchází
— pozpátku — do ticha.
Dospěli jsme věku, kdy člověk méně mluví;
počíná svážeti
těžkou kořist, k domu svému, na zimu;
životem kráčí s vážkami;
ale nám ještě neznám zůstane výpočet
a tvrdý zákon kupců.

Jste zde, moji sladcí přátelé, a vidím vás.

Cítím chvěje se
zkvétati vaše pohledy
kol svého čela
jak korunu ;

jest mi teplo z vašich srdcí,
jež hoří vespolek
kolkol mne,
a moje nábožnost je všecka obsahuje
jako chrám.

Jste zde a vidím vás, vaše oči jsou dobry.

Vše jest klidno i odpočívám ;
natahuji svoji pokojnost
jako velikého černého psa
k nohám vaší bdělosti.

Stoupání nepřekonatelné, zdvižena se cítím
takou potřebou svěřování,
že bych umřítí chtěl tento večer, pověděv se,
že ze sebe bych vyjítí chtěl všecek
větou nevyčerpatelnou.

Moji hrdí, moji drazí přátelé!
Život můj jest usebrán a znáte jej.
Nemám nežli tuto moc slzí.
Nijaké přítomnosti v domě mém,
jež byla by s to, když hromadí se přízrak plný noci,
zadržeti úsměvem tíhu již již padající.

— Stojím v dlouhém snu a samotén.
Oh! vím, kde jest zlato, jež uplétají v listy,
vím, kam potřebí donéstí oheň,
by vytryskly šíře
vůně hustá i závity kadidlové:
člověk, jehož si zobrazují,
hrd jest a nah a koruny nemá,
to on jest bohat, on jest, který dává,
ničeho nežádá po množství,
ubírá se před ním,
ubírá se před ním a vleče je
jako zázračný plášť poutníkův v hukotu moře!

Ejhle moje báseň, moji přátelé, měsíc jest vysoko.
Pomalú se rozprostírám, na smrt se rozprostírám
za tajemným, nekonečným

sněmem

hvězd.

B L Í Ž Í Š - L I S E . . .

Blížíš-li se podívaným
s chvěním, jež má zlatisté víno
v poháru plném až na okraj a který zdvihá
ruka, jež ví o všech tepech srdce;

není-li, mezi tebou a věcmi,
nemožnost sebe překročiti;
není-li, obzvláště, onoho vápence jak kov
tvrdého: knih a bližního slov,
abys mohl cítiti prst na holém svém srdci,
a znovu znalost vytvářeje
míti všecky přítomnosti
v dotyku, jenž hřeje ;

nejsi-li nadut, ani
v nějaké tragické vůli odpírání,
jež popel před dílem ohně by sčísti chtěla
a která vždycky ubíjela
vzlyk v hrudi před doznáním rtův,

ale jsi-li jako hlaf' rybníka
s oživeným vlasovím jeho břehův,
rovné vody hlaf',
již nejmenší vánek probouzí k chvění,
již vichr s velikými křiky zbičuje a do dna zpění.

ale jsi-li pokojný, pod nebesy,
a pak-li všude, nic nemaje v nenávisti, zde pod
nebesy,
rozvíráš, s láskou, dlouhé,
předlouhé paže, rozvité rukama dobrého přijetí
(a toho, bez pochyby, přirovnati nelze
než k slasti zbavování se
únavy protáhnutím),
jsi-li veliký strom, jenž všude má ratolesti,
a všecky věci, naplňující prostor,
mohou přijíti bez bázně,
jako ptáci, na tebe se usaditi;

ah! pakli, též, stačí ti
paprsek lunny na tvých tabulkách okenních,
bys vystupoval dlouho (až do stínův) tokem
krve, která vproudila až v tebe jako řeka,
a abys opět navázal na věci přítomné
všecky ty dálavy, jež daly sbohem,

tehdy, a jen pro radost, již chuťnáme
dotýkající se živi, cítíce se
pevně zakotveni ve hře světa,

tehdy budeš s to se naroditi
u všelike minutě každého dne,
všecky dni svého života.

TY, JEHOŽ SLOVA . . .

Ty, jehož slova mají pach země
a potravu dobytčat,
ty, jenž vystupuješ z mých sklepův,
bys pracoval, v tichu mém, hledám-li
hvozdem nitky, již jest, aby vedla
dojaté kroky některých na přední hlídce,
ó nadarmo ve prospěch doby pochybování,
tra se o zdi nedávných smutkův,
snovati budeš, a tak trpěliv!
tenounké nitky rozpravy svojí.

Ty, onen, jenž mi přicházíš zdola,
nadarmo tížíš vzpruh mojich napětí
vší těžkostí smrtelnou, již možno ti svolati,
obrazy zlomyslné vykládáš s podrobností
(pod tváří mou že již hnusná maska kostí!)
a dokonce můžeš,
věře, že pokoušíš hlad truchlivých mých vepřů,
pozdvihnouti až ke mně, jako nádherný stůl
zemi veškeru a obtíženou slastmi,
políbením ženy, jež má kouzlo vína,
na opojení, v němž na zlé pro horší se zapomíná;
ach! říci také, a slyším tě, že všecko marno jesti,

vyjímajíc, co se do přehrštle zavřítí dá,
nikdy! nikdy! na porážce svojí cítíš moje těžké pěsti,
nepřítiskneš pod svým kolenem
druhého v mně, jenž dlí na výsosti v plesu
ztřeštěném!

Ó moje míjení v hře toho, co se béře,
chtěl bych tě jediným a bijícím na hranice.
Tryskajícím ze všech a trhajícím meze;
kýmsi, kdo přichází, béře disk a dále jej metá.
— Můj živote! ó bych tě vrhl
tetelivými cáry duše do této slavnosti,
jíž jest věc, která trvá, a triumf na pochodu.

Ale, řku-li plamen, ihned hořím sám.
V světle vlastním krví svojí plápolám.
Můj živote! mí dnové! ó návalu mé síly!
Ulehčující a vážná noc a potom zora,
lemujíc přílbu i kyrys boje.
Můj živote! mí dnové! a zory za sebou jdoucí!
Zora a potom poledne a škála vyzpívaná,
poledne, jako odstávka po všech schodech,
poledne, všecko slunce a niva, jež hoří,
poledne, a vystupování bylin uchvácených
v světle, všecky přímy,
poledne, pták, jenž nadnáší se
ve světle a zpívá.

Poledne, všecek život můj v mých pohledech
a na mém čele,
můj život, jenž vznáší se, a moje dychtění,
s bylinami, s ptáčetem a s dýmy
v světle ...
moje srdce a ševel, jenž praská mezi mými
skráněmi,
a potom, a potom, daleko tak ve mně,
zmateně, křiky zrození příštích,
a nevýslovná jistota chuti Boží.

O H ! P O S L E D N Í N O C . . .

Oh, poslední noc krásna byla mezi nocemi.
Země, vřelá ještě řídí dne,
sotva se tetelící pocelům passátovým,
bděla, mezi nejkrásnějšími sny, jež lidé její
popásají k výším v hodinu luny,
bděla, a pobouřena nezměrným blahem
omdlávala radostí pod vesmírem, který nesla
jako tiaru s souhvězdími.

Oh! poslední noc byla krásna
a toto jitro vržené slunci
uchovalo na ni vzpomínku.

Duch starý, nazdařbůh do dálek se noře,
zmizel v noci černé a zděsil se;
jako jezdec, jenž ovládá svého oře,
jasným jej bičuje jitem,
život zpět jej zavedl na bojiště svoje.

Krásná noc letní byla bděním ve zbrani.
Země dni se ukázala pokryta lidmi,
a za tisíců kaditelnic dýmání.

— Radosti radostné! již netřeba, by člověk
některý se bál.

Jest mi dáno prostným býti, že až miluji,
až si zpívám, sobě pro zábavu, bez svědků,
že pláči za zvuku svého vlastního hlasu.

Kráčím směje se,
můj krok se zdržuje, aby netančil.
Země pod mým krokem zachvívá se jako
můstek houpavý.
Pláň kvetoucí jest průvod, který vleku,

a vítr uchvácený rukama mne táhne.
Srdce mé jest opojeno na konečku niti, jež se odvíjí.

Živím dřevec velikého praporu,
který prožívá mou radost v oblacích.

Jsem všecko, co vím,
mám v sobě všecko, co vidím.

Vánek jsa, míjeje, za letu líbám traviny všecky
a donáším zenitu zpěv údolí.

Lépe: vizte, že jsem hučící hvozd,
kterým kývá vítr jako davem, jenž se jitří,
a kráčím, s všemi stromy svými, za mořem,
jež postupuje, všemi vlnami svými, v ústrety mně!
Velikému obejmutí dvojího lidu, tomu chci:

rozvírám náručí

— vůně borová v mých nozdrách,
vítr!

listoví všecko, v hlavě mé zpřevraceno —

do vody vcházím

a vydávám hvozd veškeren
drsnému objetí moře.

P Ř Í Š T Í.

Již dny, již mnohé dny
nic se nenaučil, čeho by byl neznal,
rozdal maličko a méně dostal,
a pykal v spořádaném vesmíru.

Cítil, že ho ubývá,
obklopen ukojenými silami.
Jeho duše byla oním mrtvým mořem,
jež pozbylo upomínky
větrů pějících a korábů.

Tohoto večera dumal.

Sestoupil v sebe,
svět se vzdaloval.
Ticho lidské
vyzařovalo z něho,
kupilo se v koutech stínu.

Nic se nepohnulo v domě.

Bylo, jak by jiná nehybnost,
s nocí zrodivší se,
byla pojala věci nehybné,
a nebylo již okamžiků posloupných,
ale oslnění chvíle časem.

Cítil se na pokraji velikého smutku.

Ovládaje stíny,
dumal neustále,
slyšel bítí svoje srdce.
V lůně světelnosti

život jeho stupňoval se, jediný, obzvláštní,
a náhle, měl v něm
vědomí tak mocné, tak nové,
že svět, zevnitř, přestal býti.

Vynesen nad vše
cítil se živa
obludně
tak jako bohové.

Poznával všelikou věc poprvé.

Á to tehdy jeho tvář
se rozepiala úsměvem.
Tělo se mu zachvívalo, vstal,
zapotácel se však, neb se vylévala
jasnost dmoucí se
na strop nízký, po zdech,
aby vmísila se do vítězoslávy
šlehající mezi oblaka.

Frans Masereel

III. Požár.

VILLIERS DE L'ISLE-ADAM
TAJEMSTVÍ POPRAVIŠTĚ

PANU EDMUNDU
DE GONCOURTOVI

Nedávné popravy mi uvádějí znovu na paměť tento neobyčejný příběh:

Onoho večera 5. června 1864 na sedmou hodinu doktor Edmond Désiré Couty de la Pommerais, nedávno převedený z Conciergerie do Roquette, seděl oblečen ve svěrací kazajku v komůrce odsouzencův k smrti.

Zamlklý opíral se loktem o židli, s očima ztrnulýma. Na stole ozařovala svíce bledost jeho chladné tváře. Dva kroky od něho, stoje opřen o zeď, pozoroval ho strážník, s rukama založenýma.

Skoro vždycky ti, kdo jsou ve vazbě, bývají nuceni k nějaké denní robotě a se mzdy si správa předem strhuje, zač by se jim, kdyby zemřeli, koupil příkrov, který se nikomu

nedává. — Jediné odsouzencům na smrt neukládá se žádné práce.

Vězeň byl z těch, kteří nehrají v karty: nečetl se z jeho pohledu ani strach ani naděje.

Třicet čtyři léta; smědé pleti; prostřední postavy, opravdu velmi pěkně urostlý; spánky od nedlouhé doby šedivějící; oko nervosní, přimhouřené; čelo myslitele; hlas mdlý a stručný, ruce saturnovské; odměřená fysiognomie lidí skrovně hovorných; způsobu hledaně vznešené; — takovým se jevil.

(Pamatujeme se, jak před porotou seinskou, ježto obhajovací řeč mistra Lachauda, přec velmi tentokráte semknutá, nezničila ve svědomí porotcův trojího dojmu způsobeného rokováním, závěry doktora Tardieua a obžalovací řečí p. Oskara de Vallée, panu de la Pommerais usvědčenému, že podal v hrabivém záměru a s plným vědomím smrtelné dávky digitalinu jedné své známé paní — pí. de Pauwové — byl přečten podle článku 301. a 302. trestního zákoníku rozsudek smrti.)

Toho večera 5. června nevěděl ještě, že byla zamítnuta zmateční stížnost, ani že jeho příbuzní naprosto nebyli předpuštěni k audienci, by prosili o milost. Obhájce, šťast-

nější, sotva zmohl, že byl roztržitě vyslechnut od císaře. Ctihodný abbé Crozes, který před každou popravou neúnavně se doprošoval v Tuileriích, vrátil se bez odpovědi. — Zaměnití trest smrti v takových okolnostech, neznamenaloby to vlastně zrušiti jej? — Proces byl na výstrahu. — Po mínění státního návladnictví, ježto už nebylo pochybnosti, že odvolání bude zamítnuto, a ježto co chvíle se čekalo, že to bude formálně oznámeno, p. Hendreich byl právě vyzván, aby byl pohotově dodati odsouzeného devátého ráno, v pět hodin.

Náhle udeřily o dlažbu úzké chodby kolby pušek; zámek ztěžka zaskřípěl; dvěře se otevřely; v šeru se zableskly bodáky; na prahu objevil se ředitel Roquetty, p. Beauquesne, provázen návštěvníkem.

Pan de la Pommerais pozdvihnuv hlavy, rázem poznal v tomto návštěvníku slavného chirurga Armanda Velpeaua.

Na pokyn úřední osoby strážník vyšel. Když p. Beauquesne objevil se beze slova též se opět vzdálil, oba kollegové náhle byli sami, stojíce proti sobě tváří v tvář a očima do očí.

Pommerais mlčky ukázal doktoru na svou vlastní židli, potom si šel sednout na

onu postel, s níž spáči bývají z valné části brzo zburcováni životem, třeštice ze sna. — Ježto tam bylo špatně viděti, veliký klinik se přiblížil k . . . nemocnému, by ho lépe pozoroval a by mohl mluvíti potichu.

Velpeautoho roku dokonával šedesátku. Jsa v kulminaci své proslulosti, dědicem křesla Larreyova v Institutu, prvním profesorem chirurgické kliniky pařížské a svými spisy, všemi tak jasně a pronikavě přísné dedukce, jsa jedním ze světél soudobé vědy pathologické, vysloužilý praktik imponoval již jako jedna z nejvyšších veličin století.

Po chladné chvíli mlčení pravil:

„Pane, mezi lékaři si dlužno ušetřiti zbytečných kondolencí. Ostatně jistý neduh předstojnice (kterým zcela jistě za dva neb půl třetího roku umru) zařazuje mne též, byť se lhůtou o několik měsícův delší, v kategorii odsouzencův k smrti. — Přistupme tedy k věci bez úvodův.“

„Tož podle vás, doktore, stav mé přejest . . . bez naděje?“ vskočil do řeči La Pommerais.

„Jsou obavy“, odpověděl prostě Velpeau.

„Jest moje hodina již stanovena?“

„Nevím; ale poněvadž není ještě nic o vás rozhodnuto, smíte bezpečně doufat, že vám zbývá ještě několik dní.“

La Pommerais si přejel po zsinalém čele rukávcem svěrací kazajky.

„Budiž. Díky. Budu připraven: byl jsem již; — od této chvíle co nejdříve bude nejlépe!“

„Ježto vaše odvolání nebylo zamítnuto, aspoň až dosud“, ujal se slova Velpeau, „návrh, který vám hodlám dát, jest jenom podmíněčný. Budete-li zachráněn, tím lépe!... Nebudete-li...“

Veliký chirurg se zastavil.

„Nebudu-li?...“ tázal se La Pommerais.

Velpeau neodpovídaje vyňal z kapsy skřínečku, otevřel ji, vyňal z ní pitevní nožík, a rozříznuv kazajku u levého zápěstí, přiložil medium na puls mladého odsouzence.

„Pane de Pommerais, děl, váš puls mi svědčí o vzácné chladnokrevnosti a pevnosti. Krokem, o nějž se pokouším u vás (a který dlužno zachovati v tajnosti), chci vám nabídnouti, co by se i očím lékaře tak energického jako vy, duchu zocelenému pozitivními dů-

kazy naší Vědy a zcela vybavenému ze všech fantastických děsů Smrti, snadno zdálo zločinně přemrštěným a výsměšným. Ale víme, myslím, kdo jsme; budete tedy o něm pozorně uvažovati, ať jakkoliv by vás rozrušoval v prvním okamžení.“

„Buďte jist mojí pozorností, pane“, odpověděl La Pommerais.

„Jistě není vám neznámo“, ujal se slova Velpeau, „že jednou z nejzajímavějších otázek moderní fysiologie jest zvěděti, trvá-li v mozku Člověka po utěti hlavy nějaký záblesk paměti, uvažování, skutečného cítní.“

Při tomto neočekávaném začátku odsouzený se zachvěl; potom sbíraje se odpověděl:

„Když jste vstoupil, doktore, byl jsem právě v tu chvíli silně zabrán tímto problemem, ostatně pro mne dvojnásob zajímavým.“

„Znáte práce napsané o této otázce od spisův Soemmeringových, Süeových, Sédillotových a Bichatových až do prací vědců moderních?“

„Byl jsem dokonce kdysi na jedné vaší přednášce z pitvy nad tělem popraveného.“

„Tak?... Jděme tedy dále. — Máte přesné pojmy o guillotíně shlediska chirurgického?“

La Pommerais dobře se podívav na Velpeaua, odpověděl chladně:

„Nemám, pane.“

„Studoval jsem zevrubně právě dnešního aparát“, dále mluvil nic se nevzrušuje doktor Velpeau: „jest to, ručím vám za to, dokonalý nástroj.“

„Poněvadž nůž-meč pracuje zároveň jako klín, jako kosíř i jako palice, protíná kosohranně krk odsouzencův ve třetině vteřiny. Statý pod nárazem tohoto bleskurychlého zranění nemůže tedy pocítiti více bolesti než jí zakusí voják na bojišti, když mu vítr koule urve ruku. Pocit pro nedostatek času není žádný, jest temný.“

„Cítí se možná bolest následná; zbývají dvě otevřené rány! — Což se netáže Julia Fontenellová, podávajíc své důvody, nemá-li právě tato rychlost bolestnější důsledky než popravení damašskou šavlí nebo sekerou?“

„Bylo dosti Bérarda, aby odpravil tento vrtoch!“ odpověděl Velpeau.

„Co mne se týká, chovám pevné přesvědčení, založené na sterých pokusech a na mých soukromých pozorováních, že oka-

mžité odnětí hlavy působí v tu chvíli u stíná-
ného nejúplněji anesthesický skon.

„Pouhá mdloba, způsobená ihned ztrá-
tou čtyř neb pěti litrův krve, jež vyrazí z cév —
(a často se silou cirkulární projekce jednoho
metru v průměru) — dostačila by, aby upo-
kojila nejúzkostlivější myslí v té příčině.
Co do neuvědomovaných otřesů tělesného
ústrojí, příliš náhle zastaveného v jeho pro-
cesu, ty nejsou jistější známkou utrpení, než...
trhání odříznuté nohy třebaš, jejíž svaly a
nervy se smršťují, kterou však už netrpíme.
Pravím, že nervosní horečka z té nejistoty,
slavnostnost osudných příprav a ranní vy-
třeštění ze spánku jsou zde jádrem domně-
lého utrpení. Ježto amputace nemůže býti
leč nepostižná, skutečná bolest jest
jen i m a g i n á r n í. Jakže! tak prudká rána
do hlavy nejen že není pocítěna, ale nezů-
stavuje žádného vědomí nárazu — vždyť jaká-
koliv porucha na obratlích má v zápětí ata-
xickou bezcitnost — a samo oddělení hlavy,
přetržení páteře, přerušení organických vzta-
hů mezi srdcem a mozkiem nestačily by pa-
ralysovati, až do nejhlubšího nitra lidské by-
tosti, všeliké i neurčité cítění bolesti? Ne-
možno! Nepřípustno! A vy to víte tak jako
já.“ —

„Aspoň v to doufám, více než vy, pane!“
odpověděl La Pommerais. „Také dle pravdy
není ta jakási mocná a prudká bolest fyzická
(sotva postřehnutá v největším sensorialním
zmatku a velmi rychle udušená stoupající
záplavou Smrti) nikterak, pravím, není tím,
čeho se obávám. Jest to něco jiného.“

„Ráčil byste se vyjádřiti určitěji?“ pravil
Velpeau.

„Poslyšte“, řekl temně La Pommerais
po chvíli mlčení, „konec koncův orgánův
paměti a vůle, — (jsou-li pojaty u Člověka
v týchž lalocích, v kterých jsme je zjistili u...
psa třeba), — těchto orgánův, pravím, bývá
ušetřeno dopadajícím ostřím!“

„Vytkli jsme příliš mnoho záhadných
antecedencí, jak rozrušujících tak nepocho-
pitelných, abych se snadno nechal přemluvit,
že státý v tu chvíli pozbývá vědomí. Podle
vypravování, kolik to hlav, když se jich do-
tazovali, obrátilo zrak na volajícího? — Pa-
měť nervů? Pohyby bezděčné? Prázdna slova!

„Připomeňte si hlavu onoho námoř-
níka, která na klinice brestské pět čtvrtí
hodiny po stětí překousla — snad chtějíc
— tužku vloženou mezi čelisti!... Abychom
nevolili než tento příklad mezi tisíci, sku-

tečnou otázkou by bylo tedy zvědět zde, jest-li či není-li to já tohoto člověka, jež po přerušení hématosy oživilo svaly jeho bezkrvé hlavy.“

„Já trvá jenom v celku“, pravil Velpeau.

„Mícha prodlužuje zadní mozek“, odpověděl p. de la Pommerais. „Kde by byl tudíž celek sensitivní? Kdo to bude moci odhaliti? — Do osmi dní se toho arcidovím!... i zapomenu.“

„Snad záleží na vás, aby Lidstvo jednou pro vždy nabylo o tom jistoty“, odpověděl zvolna Velpeau, upíraje oči v oči muže, s nímž hovořil. „A mluvmе zpříma, právě proto jsem za vámi přišel.“

„Jsem vyslán k vám kommissí našich nejvýtečnějších kollegův pařížské fakulty a tu jest můj průchodní list od Císaře. Dává mi moc dosti rozsáhlou, že smím, bylo-li by třeba, i odročiti rozkaz, byste byl popraven.“

„Vysvětlete mi, co míníte... již nechápu“, odpověděl La Pommerais zaražen.

„Pane de la Pommerais, ve jménu Vědy, jež vždycky nám jest draha a jež ani už nepočítá mezi námi množství svých velkodušných mučeníkův, přicházím — (v hypothese, pro mne více než pochybné, dle níž snad jest

možna jakási zkouška, umluvená mezinámi) — dovolávat se od veškeré vaší bytosti největší summy energie a nebojácnosti, jaké možno očekávat od lidského plemene. Jest-li vaše žádost o udělení milosti zamítnuta, stáváte se, jakožto lékař, pacientem, který sám jest kompetentní ve svrchovaně důležité operaci, již mu jest podstoupiti. Vaše přispění by tedy bylo neocenitelné v pokuse zde o... sdělení. — Ovšem, ať byste si umínil osvědčiti sebe lepší vůli, vše zdá se, již předem ukazuje na resultát nejnegativnější, — ale vposláz od vás, — (stále v hypotese, že tato zkouška v principu snad není absurdní), — lze se nadíti jedné šťastné náhody na deset tisíc nešťastných, že bude takřka zázračný jas vržen na moderní Fysiologii. Tudíž příležitosti té se dlužno chopiti, a zdaří-li se vám dáti vítězně známku rozumu po stětí, zůstavíte jméno, jehož vědecká sláva smaže na věky vzpomínku vašeho vyhynutí sociálního.“

„Ach“, řekl temně La Pommerais chmurně zblednuv, ale s odhodlaným úsměvem, „ach! — počínám chápati!... — Vskutku popravý již odhalily zjev digesce, praví nám Michelot. A... jakého rázu by byla vaše zkouška?... Otřesy galvanické?... Dráždění

svalů víčkových?... Injekce krve tepnové?...
Vše to mne málo přesvědčuje!“

„Rozumí se samo sebou, že ihned po truchlivé ceremonii vaše tělesné ostatky budou uloženy k věčnému odpočinutí do země a že se vás nedotkne žádný z našich pitevních nožníků“, ujal se zase slova Velpeau. „Nikoliv!... Ale až bude padati nůž, budu já státi, hledě vám do tváře, proti stroji. Vaše hlava co nejrychleji přejde z rukou popravčího do rukou mých. A tehdy — ana zkouška nemůže býti vážna a přesvědčující leč právě svojí prostotou — zavolám vám velmi jasně do ucha: „Pane Couty de la Pommerais, můžete dle toho, jak jsme se umluvili za vašeho života, v tuto chvíli sklopiti třikrát za sebou víčko svého pravého oka, udržuje levé oko úplně otevřeno?“ — Jestli v tu chvíli, ať jakákoliv budou ostatní svrašťování obličejů, bude vám možno tímto trojím mžiknutím dáti mi na jevo, že jste mě slyšel a rozuměl mi, a osvědčiti mi to, uváděje tak v činnost úkonem trvajícím paměti a vůle svůj sval palpebrální, svůj nerv jarmový a svoji spojivku — zdoláváje všecku hrůzu, všecko vlnobití ostatních dojmů své bytosti — tento fakt dostačí, by osvítil Vědu, by zpřevracel naše přesvědčení. A nepochy-

bujte, že jej dovedu ohlásiti takovým způsobem, abyste pro budoucnost ostavil spíše památku reka nežli zločince.“

Při těchto nezvyklých slovech p. de la Pommerais zdál se jat tak hlubokým vzrušením, že se zřítelnicemi rozšířenými a upřenými na chirurga zůstal minutu mlčky a jako zkamenělý. — Potom, neříkaje ani slova, vstal, učinil pohroužen v myšlenky několik kroků a brzo pravil potřásaje smutně hlavou:

„Děsná prudkostrány mne uvrhne v bezvědomí. Vykonati toto zdá se mi nade všecku vůli, nade všecko lidské úsilí! Ostatně vyhlídky na udržení vitality nebývají prý tytéž pro všecky guillotinované. Přece však... přijďte, pane, opět ráno před popravou. Odpovím vám, hodím či nehodím-li se k tomuto pokusu zároveň děsnému, odpornému i ilusornímu. — Ne-li, spoléhám na vaši diskretnost, že ano, byste nechali mé hlavy pokojně vycediti její poslední životní síly do cínového okovu, který ji přijme.“

„Tož na brzkou shledanou, pane de la Pommerais?“ pravil Velpeau, též vstávaje. „Uvažujte o tom.“

Oba se sobě uklonili.

Za chvílku doktor Velpeau opouštěl cellu: Strážce vcházel znovu a odsouzený,

oddav se osudu, uléhal na svou pryčnu, by spal nebo snil.

Za čtyři dni as o půl šesté ráno vstoupili do komůrky p. Beauquesne, abbé Crozes, p. Claude a p. Potier, aktuár císařského dvora. — Pan de la Pommerais vzbudiv se, když mu byla oznamována hodina trestu, sedl si na posteli, velmi bledý, a rychle se oblekl. — Potom hovořil deset minut s abbé Crozesem, jehož návštěvy již vlídně přijímal: jest známo, že svatý ten kněz byl obdařen tou blahojímavostí inspirovaného, jež dodává statečnosti v poslední hodině. Po té, vida náhle přicházetí doktora Velpeaua, pravil:

„Pracoval jsem, hleďte!“

A při čtení ortelu držel víčko pravého oka sklopeno, patře upřeně na chirurga svým levým okem, úplně otevřeným.

Velpeau se hluboko poklonil, potom obraceje se na p. Hendreicha, jenž vcházel se svými pomocníky, velmi rychle dal popravčímu jakési dorozumívací znamení.

Toiletta odbyla se rychle: zpozorovalo se, že zjev, by vlasy šedivěly v úči-
hledě pod nůžkami, nenastal. — List

na rozloučenou se ženou, čtený potichu almužníkem, zarosil mu oči slzami, jež kněz osušil uctivě vystřiženým kouskem košile. Jakmile vstal a přehodil si svrchník na ramena, bylo třeba uvolniti mu na zápěstích jeho železa. Potom zamítl sklenku kořalky — a průvod vyšel do chodby. Když dospěli k hlavnímu vchodu, setkávají se na prahu se svým kolegou, pravil velmi tiše:

„V okamžení na shledanou! — a na rozloučenou.“

V tom se rozpúlila ohromná železná vrata a rozevřela se před ním.

Jitřní větrík zadul do vězení: svítalo: v dáli prostíralo se veliké náměstí, obklíčené dvojitým řetězem kavalerie; — před nimi na deset kroků v půlkruhu jízdního četnictva, jichž šavle tasené při jeho objevení zařinčely, zdvihalo se popravní lešení. — Opodál mezi skupinami vyslaných zpravodajů snímali klobouky.

Tam dále za stromy bylo slyšeti vlny hlučícího davu, zemdleného probděnou nocí. Na střechách krčem v oknech několik dívek pocuchaných, zsinalých, oblečených v kříklavé hedvábí — některé držíce ještě láhev od šampaňského — nakláněly se ve společnosti smutných černých frakův. — Po ná-

městí přelétaly sem tam jitřním vzduchem vlaštovky.

Guillotina, osamělá, naplňujíc prostor a ohraničujíc nebe, jako by byla prodlužovala na obzoru stín svých dvou vztyčených ramen, mezi nimiž, velmi daleko, tam nahoře, v modrání úsvitu bylo viděti, jak se jiskří poslední hvězda.

Při této chmurné podívané odsouzenec se zachvěl, potom vykročil rázně k onomu průzoru... Vystoupil po tehdejších schodech. Teď se trojhranný nůž leskl na tom černém okenním rámě, zastíraje hvězdu. Jsa před osudnou deskou po kříži políbil onu vzkaznou kadeř vlastních vlasů, sebranou při stříhání abbé Crozesem, jenž mu ji přiložil ke rtům: „Pro ni!...“ děl.

Pět osob rýsovalo se v silhuetách na popravišti: nastalo v tomto okamžení tak hluboké ticho, že praskot větve, zlomivší se kdesi daleko pod některým zvědavcem, dolehl s několika nejasnými hnusnými posměšky až k tragické skupině. Tehdy, právě když odbíjela hodina, jejíhož posledního úderu již pan de la Pommerais neměl uslyšeti, postřehl odsouzený proti sobě s druhé strany podivného experimentatora, který jej pozoroval

maje jednu ruku na plošině!... Usebral se na vteřinu a zavřel oči.

V tom páka se hnula, železný kruh se smekl, beran povolil, kosíř zableskl se vzduchem. Hrozný náraz otřásl plošinou; koně se vzpíali při magnetickém zavonění krve a ještě vibrovala ozvěna rány, když krvácející hlava oběti třepala se již v necitných rukou chirurga od Milosrdenství, proudy mu červeníc prsty, manšety a šaty.

Byla to tvář chmurná, úděsně bílá, s očima otevřenýma a jakoby těkajícíma, s obočím zkrouceným, s riktem škubajícím: zuby vrážely do sebe; do brady na konci spodní čelisti bylo zaříznuto.

Velpeau se sklonil rychle nad tuto hlavu a článkoval do pravého ucha umluvenou otázku. — Jak byl otvrdlý tento muž, co uzřel, otřáslojímjakýmsimrazivým děsem: víčko pravého oka se přivíralo, oko levé rozevřeno hledělo na něho.

„Ve jménu samého Boha a našeho bytí, ještě dvakráte toto znamení!“ zvolal poněkud zmaten.

Řasy se rozpojily jako by z vnitřního úsilí; ale víčko se již nepozdvihlo. Obličej vteřinu za vteřinou tuhl, ledověl, nehybněl. — Byl konec.

Doktor Velpeau odevzdal mrtvou hlavu panu Hendreichovi, který otevřev znovu koš, dal ji podle obyčeje mezi nohy již studeného trupu.

Veliký chirurg omáchal si ruce v jedné stoudvi, určené na začaté již mytí stroje. Kolem něho rozcházel se starostí plný dav, aniž ho poznal. Utřel se stále beze slova.

Potom volným krokem, s čelem zamýšleným a vážným! — dostihl svého povozu, zůstavšího v koutě u vězení. Když sedal, spatřil popravní káru, jak ujížděla tryskem k Montparnassu.

Ze sbírky „L'Amour Suprême“ přeložil
Otto Albert Tichý. /

NÁVOD TESAŘI NA SESTROJENÍ GUILLOTINY

Tento stroj budiž složen z několika kusův.

1. Dvě souběžné fošny z dubového dřeva zvýší 10 střeveců, spojené nahoře příčným břevnem a zasazené pevně do pražce; se strany a ze zadu záporu.

Tyto dvě fošny budou uvnitř na střevec od sebe a tlusty šest palcův; po vnitřní straně fošen vyhloubí se čtyřhranně podélná rýha na výčnělky sekadla. Ve vrchu obou

fošen bude pod příčkou a ve fošnách za-
tknuta měděná kladka.

2. Sekadlo dobře zakalené, jakosti nej-
lepších řezáčů a ukuté obratným orudníkem,
tne svou vypuklou stranou. Tato ostrá čepel
bude osm palců napříč a šest na výšku. Hřbet
řezající čepel bude tlustý jako u sekery;
pod tímto hřbetem prorazí kovář otvory pro
železné obruče na upevnění třicetiliberního
závaží neb itěžšího; ukáže-li se pokusy vhod-
no ještě více zatížití toto jakési beranidlo,
závaží se uprostřed semkne železným kru-
hem. Poněvadž sekadlo skluzuje zářezy ve
fošnách, jeho hřbet bude napříč na střevíc a
k tomu dva palce čtyřhranných výčnělků
zapadajících do rýh.

3. Provaz dosti silný a jak potřebí dlou-
hý provleče se kruhem a bude držeti sekadlo
pod horní příčkou: oba konce lana budou
napiaty zevnitř navenek po příslušné kladce
a budou zaklesnuty zevně asi u paty každé
fošny.

4. Dřevěný špalek, na nějž bude popra-
vovaný klásti krk, budiž osm palců vysoký
a čtyři palce tlustý. Jeho základna budiž ši-
roka na jeden střevíc, vzdálenost to obou
fošen; do obou fošen se bude zarážeti po-
hyblivý kolík a bude upevňovati s obou stran

řečený špalek vespod. Horní část špalku bude široká jen osm palců. Bude svrchu vyhloubena žlábkem odpovídajícím ostrému kraji vypouklého řezáče. Tudíž poboční zářezy ve fošnách nesmějí sahati níže než tento žlábek, aby se špalek kosířem nerozsekával. Horní část špalku bude maličko vykrojena, aby se naň snadně uložila šíje popravovaného.

5. Ale aby se mu upevnila hlava a nemohl jí při popravě pozdvihnouti, jest třeba, aby železný půlměsíc na způsob koňské podkovy, pěkně zaoblený na okraji, objal šíji stínaného ve výši vazy, zároveň se základnou lebky, kde se končí vlasy, aby byly konce tohoto půlměsíce dosti dlouhy a opatřeny děrami pro svorník procházející spodkem horní části špalku, jejíž tloušťka jest čtyři palce.

Popravovaný leže na břiše bude míti hrud' pozdviženu svými lokty a šíje bude pohodlně umístěna v zakrojenině špalku. Když se vše spořádá, popravčímu stojícímu za strojem bude možno spojití oba konce provazu, jenž drží sekadlo, potom je zároveň pustí a nástroj padaje shůry svou tíhou pohybem zrychleným oddělí hlavu od trupu v mžiknutí oka.

Kdyby snad bylo něco chybného v těchto
podrobnostech, nejprostší dělník to pozná.
(Píše r. 1792 Dr. Antonín Louis, do-
životní sekretář chirurgické Aka-
demie.)

Přeloženo z Hektora Fleischmanna spisu
„Guillotina r. 1793.“

P i e r r e H a m p

M U Š Á K

Rodina Julia Ghyse říkala:

„Není mu nic, víme, je nalit.“

Tak nalit, že v padesáti letech, přijat do ošetřování mezi nevyhojitelné, končil zde svoje živobytí, dělaje jako by lapal mouchy, ne že by toho ještě byl schopen, ale škubáním své nervové soustavy, nasáklé šesti tisíci litry jalovcové, již vyklopil, pintu denně, od věku patnácti let. Zvali ho mušákem pro jeho ustavičné lovení much. Vycházel zřídka. Správa ústavu ho nepouštěla samotna a jeho rodina řepařů-lihovarníků vyhnula se tomu, přivésti jej zpět do vesnice v kantonu Pont-à-Marcq, kde byla vážena. I vzrušila jej radost, když zvěděl, že všickni starci a nezhojitelní jsou po-

vinni, při městských volbách, hlasovati pro odcházející městskou radu. Bylo dlužno nacpati jej bromovou sloučeninou, začínat svoje škubání číslo dvě: bítí se do hyždě zařatou pěstí; pakli předloktí se podařilo dostat se na břicho, bítí se končilo pod pupkem, zdánlivá to oplzlost, která bavila paviany, šňupáky a slintavce v uštěpačném kruhu kol Mušáka. P. Tison, starosta a bohatý sládek, jehož 122 krčmy zásobovaly třeštěním špitál, který podporoval, aby byl vyznamenán řádem, přišel a měl řeč k shromáždění zchátralcův, znamenanych prací a alkoholem. Ana jejich zpřítomělost se podobala nejzazší pozornosti, poslouchali, třaslavě opření o hůlky, a jejich kulatá záda vyhrbovala modré sukno stejnokrojův. Ošetřovatelé ze zadu střežli Mušáka, s jinými, kteří také sebou škubali nebo si dělali do kalhot.

Po kteréž slavnosti oni, kteří ještě byli s to mluvití, zadržovali v koutech ty, kteří již jen znali slintání, a haněli, tváří v tvář jich dlouhým nitím slin, hrubost stravy:

„Jedí se syrový herynky. Krev vám stříká v hubě.“

Zaopatřili je vícery lístky hlasovacími, nikoliv z úcty k jich zalíbení, ale po jednom se jménem p. Tisona do každé kapsy, by jich ušetřili námahy vyhledávání.

P. Hanel, muž veliké oddanosti k správě odcházejících, a proto hodnostář akademie, ačkoliv skoro zapomněl psátí, tolik se oddav svému úřadu, jímž bylo če-

pování piva a jalovcové, vzal si na starost Mušáka a všecku družinu nejvrtošivějších nezhojitelných. Čtyři delegáti výboru Tisonova ještě vypomáhali této eskortě, obtížné v zástupu ostatních starcův, kteří svobodni, ale řádně poučení se ubírali k osudí.

Četné plakáty živě zbarvené na ulici Lillské vyhlá-šovaly obvyklá hodnocení politická. Lepiči p. Tisonovi spěšně přikrývali tvrzení nepřátelská dlouhou řečí, takto se počínající:

„Nebohý p. Chapelier, který jistě má v hlavě střidu chlebovou rozmočenou ve vodě na místo mozku, u kterého nemo- hou si udržeti čeládky, takový by chtěl spravovati obec...“

Výbor p. Chapelierův využíval affiší, sepsaných sprá- vou Tisonovou před čtyřmi roky. Oposice takto rozu- movala: poněvadž to jim tak prospělo, že nám odňali radnici, podaří se nám tím, abychom jim ji opět vzali.

Nezměnili než jméno na rudém plakátě:

„Špinavé individuum p. Chapelier...“ a p. Tison sná- šel nyní táž obvinění, že neplatí svých dluhů, že lehá se svými děvečkami a že užívá posvěcených hostíí ja- ko lepítek na svoje reklamy kopaického balsámu v zá- chodcích.

Bylo zde i připomenutí všech tvrzení p. Tisonových, provázené touto prostou odpovědí: „Toť blbé.“ Citáty složeny z nejmenších písmenek, které tiskárna měla po ruce, a odpověď z liter se stonky tlustými jako tele- grafní sloupy:

„P. TISON nás obviňuje, že jsme zabránili procesí o Nanebevzetí, a že jsme ublížili drobnému obchodu TOŤ BLBĚ

P. TISON nás obviňuje, že jsme dali křtítí své děti a obelhali svoje přesvědčení TOŤ BLBĚ.“

O zvláštním přípisu starcům a nezhojitelným p. Hanel pravil: „Toť padoušství“, neboť to obsahovalo tuto jistotu: že slib zvýšení pense daný ošetřovancům před předešlými volbami nebyl splněn.

Někteří špitálníci se zastavovali, by vyslechli hlasité čtení o té věci. P. Hanel svýma rukama hbitýma v přeskupování litrův je strkal, dáváje jim nejlepší rady:

„Spěšte k volbám; chcete-li míti kdy, potom, na vypití několika půllitrův.“

Toliké rozptýlení dovolilo Mušákovi, aniž by přestal trhati svou paží, aby hnul nohama tak rychle jak dovedl, i byl daleko. Pronásledovatí jej nebylo obezřelo, neboť eskortovaným se chtělo napodobiti jej. Obětovali ho, aby je semkli.

Před radnicí p. Marcillian, člen výboru Chapelierova, svými roznašeči dal podělití lístky klubko nezhojitelných. Měli pernou práci lidé p. Hanelovi, aby vyloučili papíry nepřátelské; starci jich chtěli, žárliví, že jich nemají jedni jako druzí.

Když vystupovali po radničních schodech, p. Hanel poupravil jejich povinnost voličskou, zkoumaje právoplatné lístky a dbaje toho, aby jich neužili po svém za-

líbení: nerozžvýkali jich nebo jimi neleštili zábradlí.

Spokojen s papíry, jež dostal, p. Hanel improvisoval poděkování voličům: „Tak si jděte! palte odtud!“ Ale příliš záhy považoval svoje namáhání za skončeno. Ne-napodobitelné gesto, vykonané mezi p. Marcillianem a jiným členem výboru Chapelierova, oživilo řad občanův. Oposice uzmula Mušáka. P. Hanel nebyl s to, aby opravil tak drzé popření obvyklých method volebních, neboť tito pánové vykřikovali:

„Nižádného nucení, prosíme. Smýšlení toho pána jest svobodno.“

Mušák, zajisté jsa toho náhledu, zabezpečil se za p. Marcillianem, kterýž illustroval své ideje hrubým šňupcem tabáku. Volič, o něhož tak lichotně pečováno, měl ho již ústa plna; smradlavá šfáva tekoucí mu ze rtův skytla proměny pachu jalovcové, rozlité po jeho šatech.

Pod sádrovým poprsím R. F., jejíž bledost zvýšena, zavěšením osmi nových trikolor po o fr. 95, p. Hanel šuškal poučení p. Desroussaux-Seynaěvovi, strážci osudí, kteráž tento náměstek starostův hbitě pochopil; zručný v poznávání na omak papíru smýšlení lístku svým prstem v inkoustu namočeným mazal protivnické hlasy, aby je učinil neplatnými. Ale dalo mu, aby skryl zainkoustovaný ukazováček, byl nucen napodobiti gesto Mušákovo, jehož poletující ruka zavazovala p. náměstka k živému následování. Zdálo se, jako by

oba chytali touž mouchu. Zástupci výboru Chapelierova, taktéž výborně obeznámeni se zaměstnáním volebním, zvýšili svoji pozornost; nevyhnutelno, by lístek Julia Ghyse prošel platný do osudí, jímž byla smrková truhlička se skulinou.

Mušákovi nebylo již hej. P. Marcillian se ho zbavil dostatečným drbnutím a p. Hanel, použiv své zlosti, rýpal do hubených bokův nervosního muže, který se neupokojil až na ulici, pod záštitou nadšených mladých lidí, kteří míjeli pějice marseillaisu.

Poslední ohlas dozněl, dle zvyku, v hospodě, kde Mušák měl právo na občerstvení od výboru Tisonova, což ne valně zřídilo jeho smýšlení, vidělit ho v jiné tlupě, která křičela:

Studení bratři! Hú! Hú!

Tato prostá slova, dle míry jeho zabavení jej okouzlovala. Vyhnán zpocenou děvečkou z krčmy protiklerikální, kdež vrhl, šel a opakoval bez opatrnosti. Od chorální společnosti, která zaměstnávala své chřtány písni o Johanně d'Arc, tak tak že nepykal za svoje sektářství, ale proměnil vzhled a mohl takto vejíti do výčepu jiného přesvědčení.

Dan Hanel poněkud se upokojil nejlepší nadějí na výsledek zápasu, i řekl:

„Byl to krásný zápas.“ Přesvědčení stejné s oním p. Marcilliana, a důkaz, že odpůrcové s touže odvahou použili zbraní volebních. Každý v pravdě učinil vše.

co mu bylo možno, aby vynalezl pomluv, vybral ná-
dávky a opil voliče.

P. Hanel se znepokojoval nebezpečím, kdyby nepři-
vedl Mušáka do špitálu s ostatními blednými muži. Vě-
děl, jak přibude v den po volbách, krisí třeštění a pa-
doucnice jalovcovou z 122 nálevení p. Tisonových. Opo-
sice nesměla sebrati nemocného špitálníhoka na ulici.

Poslání znovu naléztí Mušáka svěřeno p. Descattoi-
resovi, delegátu, který nebyl ještě opilý přes veliký
počet číší rozličných nápojů, jež vypítí měl za povin-
nost, aby strhl voliče.

Descattoires velice si dal záležeti, by Mušáka stihl,
z čehož schladiti si žáhu se chystal způsobem, jež o-
hlašoval mumláním:

„... Sto kopanců do prdele, dobře napočítaných,
odtud do špitálu.“

Politické kontradikce Mušákovy ztěžovaly dosažení
tohoto ideálu. Nebylo dostatečnou methodou, dotazo-
vati se, co nového po všech pobožných krčmách, když-
tě zatím uprchlík pěl rudé věci u pultů revolucionář-
ských, kdež Descattoiresovi bylo strpěti nedobré uví-
tání, ale kde pil přes to, aby zvěděl:

„Ten mužský ze špitálu? Odešel s tlupou studených.
Bude jistě na nešporách.“

Āni jeden z několika mužův, usnuvších v odpočívá-
jícím chrámě, nebyl Mušák. Descattoires omakal stíny

zpovědnic a pro nic obešel oltář s dlouhými škálami svěc.

Potom svědomitě znovu začal prohlížeti krčmy, až do deseti večer, kdy mu bylo zřící se toho, an byl opilý, že se již nerozpomínal na svoje politické smýšlení. Někteří lidé tvrdí, že ho viděli s muži, křičícími!

„Ať žije Chapelier;

a

„Tison, to je prase
zas, a zas, a zase ...“

A Mušáka ještě nenašli. To je škoda. Je užší volba. Nutno, aby opět volil.

Přeložil Bohuslav Reynek.

Charles Vildrac

T U Ź B Y

Jest městské dítko. Má rty příliš červený a žhounčné oči vhloubeny v bledou tvář.

Vrací se ze školy. Jest ze třídy, která odchází deset minut za ostatními, a kde mají nejvíce knih. Vrací se, vykloněno, brašnu na zádech. Dlouho se probírá z vy-sílení pozornosti, kdy mělo paže skříženy na holém a černém stole. Za hlomozu vycházení zhluboka vdech-lo, osvobozeno, posléze se zotavujíc; tehdy jeho chří-pí opět se shledala s pachem školy na konci dne, pachem horečky, inkoustu a černé, vlhké tabule, pachem, který smutně dává sníti o velkých prázdninách.

Nyní venku rodící se jaro je objímá a mámí. Jde, tro-chu vrávorajíc, po chodníku, jenž jest zaprášen, jenž jest proniknut něžnou a vlahou jasností a na nějž má chuť se natáhnouti. Povožnická kára míjí mu po boku;

kůň má těžký a nedbalý poklus, jemuž jest příjemno na dřevěném dláždění a jehož hluk jest dobrý srdci.

Jest-li v zimě, jda ze školy dívá se na krámy nebo čítá světla zahalená do výparů. Prší-li, skytá si zoufalství, zahlédati mimochodem velikou pustotu dvorův a chodeb. Ale dnes má rád ulici. Upírá oči za chůze v plavé sluneční kolo v dálce, a na domy, které méně váží a mají šťastnou tvář.

Co jest to na konci ulice, na křižovatce? Vojenská hudba tam jde? přípravy na slavnost? šarvátka? Čeká nějakou událost; má jí potřebí. Rozpomíná se na volební jaro loni; lidé se přeli na ulici, přicházely noviny, jež z úzkostí si trhali z rukou; byly veliké rudé plakáty, ještě crčící lepem a které čtl se všemi lidmi; byla prohlášení velice vážná, kde se mluvilo o Lidu, Občanech, Republice a o Národu, jako v historii Francie. Rozpomínal se ihned na Mirabeau-a, dobrovolná vstupování do vojska, na Prušáky, a to mu dávalo rozechvění, které miloval.

Hle, jest na křižovatce. Není tam nic; nic nebude. Bylo to jen v povětrí... Jest to jen v jeho prsou.

Nyní se noří do dlouhé chodby svého domu. Na samém dně černá budka, kde klíme vodnatelná domovnice, skytá mu znechucení a hrůzy: myslí na potkany.

Prvé poschodí je tmavo; ale čím dále se vylézá do ostatních, světlo se rozrůstá, pokorno a vzdáno; i zde ve výši úsměvem utěšuje zledovělé zdi a nepůvabné dřevo schodů.

Vchází do bytu ; matka je nepřítomna, jest sám: jeho opojení může setrvati, jeho opojení může ještě se rozrůst.

Zbaven své brašny, ihned jest u okna dokořán otevřeného a opírá se lokty, nohy ochably, čelo vydáno nebesům.

Pod ním se prostírají střechy dílen, širy a plochy; potom dvůr, potom jiná stavení nevysoká; a toliko tam, v dáli, pne se zeď vysokých domů, připiata k zdívům bočním; tak, že dítko má krásný čtverhran nebes. Ale je zde jiná věc: je zde plechový komín prádelny; jemný, štíhlý, přečnívá vše. Dlouhý kus z něho, hluboké černi a čistých obrysův, jest sám s nebesy tolik čistými.

V některé dni, jako tento, dítko cítí v sobě cosi zmateného, co dusí a co bez míry by chtělo se rozpnouti. Nedovede pojmenovati své muky.

Kdyby byl na venkově, vyvolil by si nejvyšší z stromův; mrštně by vylezl do vrcholku a oslnil by se závratí, pln slávy ze svých odřených rukou. Ale jest dítko městské; není volno než svým snem. Pro svůj sen má tento kus nebe, orámovaný chudými domy a onen tenký sloup, který se stává tryskáním i utišením jeho sama.

Dívá se, dívá se; jest blizounko nebi, a to díky komínu, tolik zřetelnému konci komínu. Jest tam ve výšině, v závratí, v svěžesti, která jej činí volným jako ptáčata. Komín držen dráty, které se jeví divoucně

jemny, a zatínají se v dálce, na střechách, na bodech, kterých neviděti; chtěl by, šel by objeviti tato místa připoutání, zavěsiv se na dráty a spouštěje se v prázdno. Bylo by plno lidí, ti by jej viděli a volali by naň. Jeho oči chtějí sledovati jednu z těchto nití, ale zatoulají se po nebi, v němž u velikém úchvatu se rozbíhají a vystupují až v zenit.

Ah, nebe! není již oděno sluncem nebo parami; hle, jest holé a usebráno, a to všecka jasnost má v něm své sídlo. Již se nesměje, ale jest přes to přece velmi šťastno, štěstím, které se zachvívá a omdlévá.

Dítko zůstává s nebem, důvěrně, proniká se jím a jest jím unášeno.

Jenže štěstí a láska velikého čtverhranu nebes jsou příliš těžky na jeho srdce.

Rádo by si zapělo písničku, která by se podobala jeho bolu a nebi tohoto večera. Nemůže...

Však ejhle, komín prádelny vydychuje znenadání trochu rzivého a lehounkého dýmu, jenž se líbí nebi a ještě vás s ním sbližuje.

Však ejhle, převysoko krouží trojice vlaštovic a křiky, jež protahují prostorem, jsou jako ukojení.

Dítko se dává do pláče teplými slzami.

Přeložil Bohuslav Reynek.

Antoni Waśkowski

ZÁVIŠA ČERNÝ

Z polštiny

přepsal Josef Florian

1919

Černý jak půlnoc, jak vichr zuřivý
vrhám se koňmo přes pařezy a výmoly
lesních průsek — smrt nesu v závody!
potěšené dnes srdce moje
ze všech sil Polsce udeří v zvony,
jak kladivo těžké o kuté brnění,
pozoun co bohatýry rve v boj tvrdošíjný
a v průvod mu hřmí koňský dupot.

Duby, jak touhy čarovná vidění,
šumí a schylují koruny k mé skrání,
a mhla, jež se byla v spánek uložila,
v té chvíli zdvihá mátožné tělo i dlaně
i líc dostává... hej! upírů hejna
duše i srdce se dotýkají v mihotavém přeletání
a po závětrích bdíce visí
a sviští za mnou: Záviši, Záviši!

Zlaté udidlo od koňova pysku
švihá bleskem po černém oblaku
a v oči kmitá pronikavým svitem —
a meč a bodec a pouta u střemenů
břinkotem plaší upíří zjeviska,
neudržel bych se v onom uhrančivém vábení
vidin... proto koně ostruhami bodám
i poháním, pomíjeje svůdné postavy.

Bůh-li či peklo svádí daremně
a mnoho pokušení posílá na duši moji
a stokrát hrozněji než jak schopen nepřítel ve
že meč mi vždy jedinou záštitou, mně?
tož tnu mhlou, do prázdna a po slepu,
kudy se potvory neúnavně pošklebují,
když náhle hrom před oči mi blýsknul,
až kůň na zadek klesl a na bok sebou hodil.

Vzhlédnu, a kudy bleskná střela hromu
zhasla, zjev povstal tváře královské
a silou zraku ze sedla mne svrhuje...
chvíle to asi zvláštní, příhodná,
neb duše ve mně jako anděl ticha
uklekla: zajisté přibyl kdosi z bohatýrů,
kteří alejí věků nesli lidem slávu
i vlastní jméno jak meč vlastní — krvavé!

Stanul podobný zpráchnivělé rakvi,
v očích noc nese, a kost čelní
svírá koruna a hoří hrdě
jako u svatých mhlavá záře nad hlavou:
zjevení vztáhlo meč ohnivý ke mně
a třikrát v zbroj udeřilo ocelovou —
chtěl jsem se ho chopit, ale vidění
zšeřelo, zčernalo, zhaslo a zmizelo.

Praví se — že někdy v předbitevní noci
král-duch poznamenává vyvolené rytíře...
ó slávo! rumak podkovami hřmotí
a s vichrem o závod se měří,
jenž tady v boru duby lomotá
čím dále mocněji a hlučněji a šíře,
a duch můj zadumává se a ohněm hoří
a sám se vidí vystrojený v krev a zoru,

a žene i vichry po cestách, tříště
a láme duby, bláznivé obludy...
nad bojištěm vzešla tvář měsíce,
tajemných osudů hadačka pronikavá
v roztrhaném mraku plane hořící
a krví i zlatem roztaveným oplývá
a patří: tamhle vyhladovělé psisko
rozvléká nepřítelovy kosti z bojiště;

tam vichr duje v surmy přemoženým,
kteří se osmělili vztáhnouti ruce po cizím, —
a měsíc duchům velí červeným...
ten nešťastný věštec na zlou úsluhu
zastavil se chvíli nad bojištěm
a vlastní líce uzřel v krvavé struze
a tak se polekal hádáním ponurým,
že naráz pobledl a zakryl se chmurou.

Nevím, zda smrt již či vítězství značí
vidění, na které bezděky hledím?
ve mně však pyšným duchem to nepohne,
aniž mne lítost nad smrtí vraha bolí,
jen když jsem v srdci čist a sprostný duchem
a vždy božské poddávám se vůli,
a v spravedlnost velkých soudů věře,
kříž jílcem dělám a říkám páteře.

Rumaka cásnu, až přisedá v zadek
a vpřed se řítí jako hrom bez blesku —
vidiny zmizely v lenivém západě
na obrubách nebe, a na úhoru
spatřuji, jak mhla ranní se klade.
Dní se!... tož koně nesvírám již v hubě,
jen horečkou vojny všecek hořím,
a jak archanděl ženu se na soudy boží.

Když tak jsem strojí se do boje kvapný,
i duší ctně oddán do vůle Boží,
bor líbezně mi šuměl průvodem,
neboť právě mne cesta vedla
neschůdnými ostupy a bory —
u kopyt koňských šustí mi spadale
dubové listí a šelestí suše
a smolnou lesní vůní sladce jihne duše.

Čím dále čarovněji v kouzelném lese,
a šumněji bohův slovanských hudba
rozkolébána vrcholky se nese,
jakási svatá, královská a divá...
kůň již pode mnou zmořený se třese,
hlavu těžce svěsil, frká a klopýtá,
neb po zemi vůkol bahnitě a kluzké
rozplazila se kořenů točitá hadiska.

Tedy tnu mečem po vzpurných drkalkách,
jež mi rumaka chytají za nohy,
a cestu si razím, ale tuhne mi zrak a trnu,
neboť od boru průvod dubův četný
i na kopyta ovíjející se hadi
hýbali se za mnou: — věkožízni bozi
v oči mi smutnou pohlédají tváří
a nesmrtelnost s údolem svým váží.

Hle, jistě jsem zbloudil do chaty a chrámu
otcovských kouzel! — soumrak mi duši vystýlá
a modlitebny vzlyk vítězství lže!
Tam kdesi strašně praskají pištěle
svatých větví, tam víra se láme,
tam... tam z kurhanův povstávají mstitelé
a najednou dýchnou v srdce moje
a všichni za mnou berou se do bitvy.

Na soud!! — tam nešlechtnost vzala kříž
za oznam
a rouhá se, jako by duše její byla čista —
zajisté, hrozím se před slávou podlou
a byť štít mne oslepoval ohnivý
a znamení kříže k slitování bylo záminkou,
řítím se jak hrom i přes umučení Páně,
jež se na řádoých prsou blyští,
zasáhnu mečem kde který život hříšný!

Neb na svůj řád sám Bůh soud svolává
a sluhy věrné posílá, proto sláva se mnou!
ale nevydá se světu v plen dílo válečné,
aniž krvavá útrapa na něco daremného —
šťastné věštby hlučí již pod svahem
borův a budoucnost vyzpěvují temnou
a dosvědčují, že jest nedaleka
pomsta pro ně, a mne že sláva čeká.

Tak přemítaje vyjel jsem z pustiny lesní
na velké závětrří, bahna a močály —
poza mnou ještě zpívají ta vábidla
a v očích žhnou strašná vidění
krve a požáru... voda s hložin crčí
pod kopyta koně, a bahenní hejna
chřestí, a mezi krčemi a vývratěmi,
tu a tam v blesku mihne se jelen zlatý.

Svítání blízké i boj nedaleký,
výroky božské, hněv — a přichází bouře!
šarlatem osypků a zarezavělým úžehem
nebe, nad hrbem zčernalého návrší
mraků posinále rozevřela se víčka oční
a slunce vyšlo: plamenná růže
na tyrkysovém vykvětlá jezeře,
a zemi objalo rameny a hoří!

Vidím jeřábů hejno stříbrné a dlouhé
v nebes okeáně — šťastně vede!
míjím tedy blátivé kaluže,
a snad mi budou tam nemálo rádi,
neboť rže můj vraník i potřásá uzdami
a kvapem přes průboje mokřin skáče
a nozdry vzdýmá a hlavy již nevěsí,
jen smrt větrří nedaleko kdesi...

O slávo! slávo!... tam stojí obránce,
tamto sudlice, kopí a mečiska,
tam král na pahrbku hořící jak slunce
či archanděl v den soudu — a blýská
mečem: přijímá a vysílá vůkol posly běžce
a rumak pod ním do letu se vzpíná
a rže, tedy všecky surmy mu zahrály,
až zem se oddálila a vrchol všecek zastenal.

Tam Vitold honí a jako zvěř divá
litevských lesů, kdy ji lovci obklíčí,
vrhá se smělý a pořádá šiky
a před sebou pole blýskavicí značí,
zdaleka křepce ladí se hudba
rohův i ržání hřebců a kobyl —
však mně se zdá ve zvláštní chvíli,
že Bůh z blankytu srdce k srdci chýlí.

V hrudi mi hučí jakoby sta hromů
a vichr vzdýmá ji čím dál tím šíře,
že zamknul bych rád všechny světa bouře
v srdci!... pohlédl jsem v pravo po okršku,
tam jakési houfy rušné vpřed letící,
a sluncí tisíce v tisících puklých
se zrcadlí, a v mečů tisícové blýskavici,
až se rozesmálo srdce bijící.

ve mně; poznal jsem! tam po obrubě nebe
Řád se sbírá a křížů zlatem blýská
a v slepo pálí zkrvavené kahance — —
najednou (a viděl jsem již velmi z blízka),
kde dolina se sbíhá, vyslanci na koních
nesou králi pánu na potupu
meče — král přijal ten podar a váží,
a slzy mu jenom splynuly po tváři.

Ā tu se vzchopím a jako krkavec do hejna
střed zoraných polí — hbitý a černý...
letím a nesu v sobě cosi ze zjevení
smrti! soud nad přemocí se blíží,
vždyť lých a niv již dosti zabrala
a ploty a ohrady učinila z křížů,
a náspy ohavnosti — z Kristovy víry!
po krvi prahnu! po soudu, výroku a trestu!†

Přiletím — slunce zakrylo se mrakem,
a svět potemněl a nastala chvíle
mlčení... myslím, že smrt tak ponuře
patří a mladým srdcím se chce zalíbit,
i vábí k sobě duši leckterou,
a ráda chodí mezi tolkem národa,
neboť již slyším v setmění a tichu
ržání a dupot a řinkot halaparten.

Již tedy!... ó chvíle v sobě prazvláštní!
vřavou divou rozhlaholily se rohy
a Litva první do boje se vrhá
s písni na rtech, jak by to nebyla půtka
krvavá s rytířstvem, ale červencové žně
neb senoseč nadněmné rozlohy,
neb i výrub hvozdů — neboť Litvin rychlý
k boji ubírá se ozbrojený sekýrami.

Těž kosy stříbrné na místo sudlic
tak mu planou nad čupřinatými hlavami,
jak nad slaměnou chatou půlměsíce — —
již se jim líce barví do korálova
jak jahody, sluncem blýsknuly zornice!
již se Řád pohnul... a před bouří onou
kopí dlouhá v pevném přilnutí pravic
trčí jak tisíc zlověstných blýskavic

v srdce Litvina, a tu nad nimi
vichr se taký vzdul, jak by tam skoro
ďábli mezi tučami bílými
vodili družby a o bitevní vřavu
pečující, správu hříšných duší měli na zemi...
tu vzkřikl jsem v závod: leť Litvo ku slávě
a v Gedyminův jméně a Mendogův
braň práv otcovských a msti křivdu bohův!

Jak hejno supův s tatranských štítů,
s vrcholův na štíhlé kozičky a skopce
v oblastech oněch volných a bez hranic:
tak Němci udeřili na litevské chlopy,
nikoli již žádostivi nějakých lupů,
ale přes trupy i krve potopy
dosahují koruny! — Země v útrokách duní,
když deptána jest podkovami jejich koní ...

Srazili se! A tu křik tisíce hrudí
o nebe bije jako hrom za hromem,
a ona řada krunýřů z ocele
depce životy a tříští a láme
praporců žerdě a rozmetává chlopstvo
a honí!! — náhle v zmatku hluku
sám král, jak zvěstovatel středem bojiště,
nové korouhve v hruď Řádových vrhá.

I pohleděl Vitold — krví se mu podlily oči
velké a vichrem vyšlehl oheň z líce,
a jako medvěd od skalných roztočí,
když mu zrak oslepí vzteku mázdřice,
a svěží rána jahodami mokvá,
a jiskrami srší zježená srst,
tak on se řítí se smrtí, že ustavičně
ze zmatku vřavy vidět blýskavici sinou

jeho oruží — roztíná prostory
a vpadá v klubka spletených těl,
vždyť ví, že bouře kdes v litevském hvozdě
hromem stíná potřeštěné duby
a s vrcholů hrdých stele listí,
a tak on jako by vichrem přes porubaná
lidská těla — věčná nezlomná síla —
mečem k Bohu na nebesích sahal!!

U černých houfnic ve stínů borů
čekám s rytířstvem, ač vřava mne divá
rve do smrtelného a radostného klání;
neboť mi nejmilejší jest vždycky hudba
praskajících štítů a těžkých sekyr,
stenání a řinkot kutých okovů zajatců,
i krev, jež bije v tepnách z ocele,
i srdce, které v zvon obuchem tluče.

Tu duch rozpíná mladá prsa moje,
jako nad bitvou hřmící vichřice
vzdouvá vítězných praporů vlání —
přímo v bitvu vysílám svého ducha
a rád bych rychle vstoupil v každý osníř
a každé srdce, jež závistí bouchá,
štípat bych naučil a pohřbit kosti vraha,
ač vím, že někdy vstanou ty hřbitovy...

že let tisíce pluh nezaoře
těch kostí, které dnes planou ohni,
že rok jak rok budou vraceti se zoře
krví pronikavé a strašné vidinami
pekelných — i vyjdou rozsudky boží
i hněv, i pomsta nad zatracenci
a taká těžká klatba pokolení
a taká závist každého svědomí,

a taká zoufalost a taký střet křížů,
jež zkalily se v krvavém požáru:
že národ více ducha neponíží
před nimi — jen bude v úzkosti
naslouchat, zda blížek již zvuk mého štítu,
a zda kůň můj po hvězdné dráze
dupe a vichrům hází mračna — hřívý
a zda vracím já — smrt — spravedlivý...

Tak přemítaje hlédl jsem na slunce
a krále — hle, on se svých výšin
na rychlo ke mně vyslal okřídlené posly —
pojal jsem v uzdu myšlení a jak myšlenka hbitý
mávl jsem mečem až po světa konce,
a před ním zhouba spěje a neštěstí letí,
hnal jsem se jak láva, vrh rytíře v zmatky,
a na místo surmy, zpěv nás sílil svatý!

Jak metelice jisker z popelu se nítí
a utajený požár ze spáleniště
nese na střechy přiokolních chatek,
a ten plameny nad ves se vrhá
a nebe se zemí spojuje v jedinou změť
dýmu, a čím dál tím širší okruhy
pojímá chtivě v červená ramena,
nespratná, hrozná a nezdolná:

tak bitva, která již byla utichla
v sobě a trupů nastlala kupy,
vzmohla se zase mohutná i prudká
a s vrahem na roveň nás vynesla —
chlopstvo nabírá na sudlice hlavy nepřátel,
zdvihá nad vřavu a vrhá v nebesa,
by snad samy od božího trůnu
zahlédly soudný den svého Řádu!

Tu nepřítel nové k nám vysílá zástupy
na smrt — hrnou se jak vichr s úbočí,
jakoby na zdechlinu vyhladnělí supi —
jenže dříve než který popatří v mé oči
a blýskne mečem, sten rdousí ho tupý
a smrt ho z sedla srazí a obestře mrakem,
jak by v mé pravici byla
ne lidská, leč archandělská síla!

Ā kůň můj černý jak okřídlená šelma
slepě se nosí přes trupy ležící
a každé duši, jež s bojiště odlétá
čtverem stříbrných podkov značí cesty,
by dobře přišla v změti všeho světa
na soud! — dokola těl požatých stohy
vzrostly v také hory a záseky,
že zlaté slunce za nimi se kryje,

a nechce patřit, hrozí se a sklání
a líce v plátna mračen choulících se skrývá,
že tu najednou tolik krve i smrti —
vždy jinde zase vpřed se deru jako pronikavá
bouře, jak ona smrt, jež se lísala
k mladým a značí polovic ošklivé žatvy,
a čím dál srdce ukované z ocele
tvrdne v brnění a pod nohy si stele.

Tu jako soše prostřed chorovodu
mračen a blýskavic vzplálo moje líce,
když mladý rytíř najel na mne z předu
a již mi sudlicí zasahoval srdce —
poznal jsem znak! on, rytíř Západu,
obličej je nechrání přilbice,
jen ze zřítelnic tryská výrok krvavě
i lež, že zhynouti mi jestiř k jeho slávě.

Radostí ve mně zasmálo se srdce,
co mohu dechu naberu a mečem hbitě
po třikrát odřihosta řal jsem křížem lítě
i leb po třikrát zasáhl jsem koliskem,
až se sřítíl — sláva jemu nevěrná přešla
ke mně, kuň pak bělouš zatřásl hubou,
zafrkal a zlekán smrtelným dědictvím
zvěst o pánu zanesl do otčiny!

Nic nestojí aniž co zadrží
břemene meče mého, kdy dopadá
a rázem hrud' roztíná, byť obra nějakého —
ať kdekoliv vzepře se vůkol hromada,
ať kdekoliv kdo blýskne strašnýma očima,
zhasne jako tvář měsíce bledá
v noc zvichřenou i chmurnou i temnou, —
a jen krvavá země zahřívá se pode mnou...

co krok nacházím rozpuklá brnění,
mrtvolu jakousi, tu zase kosti chrupají,
když komu sesypu hrom a blýskavici,
nesmrtelností zovu se i mocí,
neb nesmrtelnost i moc uchvátím
jménem svým — proto dnem i nocí
vichry let tisíc budou zpívati o mně
a nepřítomné budit z noci — v přítomné!

Jest ve mně velkých praotcův síla,
takže přejdu na potomstvo svoje
a živou stane se umrlých kniha —
královských hrobů prasknou veřeje
a kost spráchnivělá i selská halena
vždy se postaví po bok tomu meči a brnění
do ctina skoupaných střed krvavé krásy,
neb budu v prostřed živ po všecky časy.

A kdykoliv v noční metelici
odvěké duby třeštit budou v boru,
naslouchejte — to šumí tam moje chocholy,
a tabun koní vržených po prostoře
ponese k vám bohatýrův duše
tak purpurové jak nejranější zoře!
a národ vyhlédne a zeptá se sám sebe,
odkud se ta zoře prostřela na nebe,

v osleplou půlnoc?... a krvavý liják,
který stáhly s nebe otcův obětnice,
tak ukrutně vám na vichře zazpívá,
a tak pronikne zahleděná líce
a tak k sobě strhne a rozhněvá,
že se tenkrát poženou pravice
všecky v tu jednu vztáhnuté stranu,
zlověstné, strašné a zarudlé!

Ā zase soudu den nastane druhý
a stenání agonií všude slyšet bude —
tam mne uzříte prostřed potrhaných mračen,
přivolaného na kata i soudce!
tam před národem, mocen a ponurý,
jak patron krvavé nesoucí oruží
zašumím vichrem a rozhořím líce
i cestu ukážu meče blýskavicí!

Ā mnohokrát vrátí se soudy krvavé
a mnohokrát vrátím se i já — syn vojny,
honící jinde věčně památnou slávu
i volající: krvi! a ve krev oblečený
a sršící ohnivou prášenicí
zpod kopyt koňských, smrtí vůkol štědrý,
a sám tak černý jak tuča bouřlivá,
jež při západu kruh sluneční skrývá.

Opravdu — duch můj projde ve vánicích
Polsku od měst a zámků do selských podstřeší,
a pověsti i zprávy své vyzpívá tiše
a velkost vznítí a malost přestraší
řinkotem onoho meče a krvi,
jež jako by plamenem vyšlehne z vrahovy číše,
opravdu — srdce na srdce jim složím
jak žár uhelný a jitřní záři. —

Když také budoucnosti předivo jsem snoval
a záhrobních cest tušení mi táhlo myslí,
kříž hořící našel mne a blýsknul přede mnou —
rumak můj svezl se na přední nohy
a hubou zaryl do krvavého prachu,
a já, že jsem zvyklý všelikému strachu
a v meč svůj věřím — já syn bojoviska
pohlédl jsem hrdě v samou tvář zjeviska.

Sám velmistr Řádu — kůň se mu vzpíná
a ponad hlavu vrhá mi měsíce
podkov . . . Sám on, a hle, jak svaštil brvy
a zrak jestřábí
v zřítelnice moje vrýpl a vznesl pravici
a již se rozmachuje! a ze štítu hloubi
slunce upíří ukazuje líce,
a tak se mění krví, ohněm a zlatem,
jako by mělo zajíti s mistrova života západem.

Přeřal jsem slunce ve štítě na dvě,
že do ruměnce studem zplanulo hasnoucí
a zatočilo se pod nohy moje —
v tu chvíli sesypaly se tisíce nových sluncí
z pod mečů, až probodl jsem brnění,
sám kříž! a hrud' tou vzteklostí proklána
zastenala stonem puklého zvonu
a lehla v černou noc — hvězda Řádu!

Jestli skryta byla za křížem tím zločinnost,
a srdce černým přeplněné jedem
ke rtům národa co den se chýlilo,
jestli ta duše obličej bledého
hoří ohněm jak smolná pochodeň
a sestoupí v peklo za blýskavic a krupobití,
jestli její každý hřích kamenem tíží
i pálí žahadlem stíhajících hadů;

jestli tam kdesi na místech bez ladu a skladu
k duši přilnula bolest velká a temnost
bez konce,
a noc její stříbrná hvězdami nepoprašuje
cest, které vedou do života a do slunce...
jestli ji tam onen vichr strhuje,
že jako černá hvězda padající
letí v propasti a hluchá bezedna,
věčně ječící, věčně sama jedna;

jestli ďábelský smích se k ní druží
pro věčnou hanbu a posměch a potupu,
jestli nepozná nikdy v sobě ticha,
jestli v mukách se svíjí a tísní,
jestli prokletí ponad sebou slyší
v ostrém svistotu mého mečiska,
jestli prokletí to vezdy a všude
hvězdy pokolení jejího napadati bude;

jestli po věky sláva mojich činů
má letět a zpívat mému potomstvu
a v synech věrných — věrné pozná syny,
jestli vyrvané snům a mračným stínům
srdce hólubí ze slzí a jantarův
učiní hněvným podobné plamenům,
a mojí vině odpuštění zjistit možno,
že jsem v kříž uhodil — tož ozvi se, Bože!

V tom zahučel hrom pod nebesklonem
a jaly se blýskat ohnivé růžence
v siném olově mraků — oním rozjařen
vítězstvím dosahuju až po světa obruby,
jak černá bouře hořící lúnem
a rozdávající smrtelné blískance...
jdu! — a vrahů přede mnou hromada
jak duby v boru, poražená padá.

Takže vidím se mocným a vládcem,
jako by duše padlých rytířů
vstoupily do mne — čert, dychtivý sváru
stonásobných vojsk, dnes se mnou se měří!
s nebe ohnivých cherubův houfy
spřáhli se svazkem udatných rytířů
a letí ke mně zlatí uprostřed blýskavic,
že v pravici své cítím tisíc pravic,

a v srdci sílu těch kleteb tisíce,
jimiž Bůh sám otvírá propasti
pekelné a duše ztracené svrhne
na věčné zoufalství i věčné agonie!
Tedy jdu — bouře v sobě třeštíci,
a vím, že pokud duch v prsou se vlní,
všeliké síle ďábelské odolá
a velký soud i boží vůli splní!

Tedy jdu — sláva, hučný hrom za hromem,
a smrt jak věrná družička za mnou kráčí
a v okruh kol sebe patří žádostivě,
a v čí zřítelnice upře svoje oči,
ten než máchne mečem — s jekotem se kácí
a stříbrné brnění v šarlatové louži
vlastního srdce oplaví a zkoupe,
neb takých vrahům klenotův ne skoupě!

Tedy jdu — vichr přes lesní vývraty,
a vůkol zornic umírajících mnoho
hází ke mně oheň krvavozlatý...
Náhle pták — prapor obklíčen požárem
blýskavic, sřítíl se k zemi a stříbrné perutě
svinul! zavířilo triumfem a úzkostí
a z hrudí našich křik po nebi celém
rozlehl se vzteklostí, zoufalstvím a třeštěním!

Neuvěřil jsem v jeho smrt — on jenom
k zemi se nachýlil a v záhyby
křídel, jež se vždy k slunci rozvinují,
zabírá padlých bohatýrů duše,
by za soumrakem olověným siným,
tam ve věčných mhlách a metelicích
postavil je Bohu na váhy rozpiaté
jako krve polské patrony a svaté.

Spěchám k nim, a brnění a štíty
pod mečem mým v smrtelném zazvonění
zahrály... hle, lebky vrahův a ramena
obrův se chýlí k zemi v pokloně
a nohou se mi dotýkají jak zavilé krče
vykácených borův... hej! v dychtivé dlaně
chytil jsem dřevce, a pták stříbroperý
na ráz křídly udeřil o mraky...

A meč můj krví se zapálil a hoří
jak u bran ráje to meč archanděla,
když zlé moci na zlo všelike rychle
svrhoval a hvězdy jim hasil u čela...
s takou pochodní jsem vešel na náspy
trupů a rozhlédl se po bojišti dokola,
já, — černá socha na umrlých hoře,
žití a slávu: nesmrtelnost věstě!

Vítězství!! — čím dál tím více tichne vůkol vřava
a slunce hasne v siném mračen olově,
zaleklé výrokem nezlomného práva —
sám sobě jevím se jak na obnově
žití... ač planu jak krvavá rána,
a již mne lítost jala v té samotě,
kde nic — jenom trupův obcování
a vichry dují a slyšet jen skonávání.

I pomyslíl jsem si v hloubi svého ducha,
jak tam asi jest oněm synům zločinným,
když jich té chvíle Bůh na soudě vyslychá —
zdaž jest každý podoben pochodni
smolné a ohněm pronikavě vyšlehuje,
či zda stanuli jako ti vyvrheli
před otcem svým a zakryli tváře,
když se zkroušenost, stud a domýšlivost váží...

Zdali z nich každý jest tak černý asi
jak struska slunce po skončení světa,
a zamknul v sobě všecky kletby boží...
zdali z nich každý jak okřídlené mračno
v nesmírné vržený prostory
letí a neví sám, kam odlétá,
jenom že cesta značí se daleká
a krom svědomí nic již nečeká...

I pomyslíl jsem si v hloubi ducha svého,
jak tam asi jest bílým andělům,
kteří vymodlili se krví od zlého —
zdali již hvězdnými obdařeni příčelky
křídla dostali i letí a střeží
pozůstalosti své; podobni kostelům...
zdali švihají v půlnoc — blýskavice,
a peklu boží ukazují líce...

Zdali obtíženi svých otcův provinou
přiskobeni kdesi v temnostech bez konce
a chvějí se a stále se vichrem ohýbají
a stále prahnou a teskní k slunci
i vyplakávají srdce po hodině,
až Bůh sešle archanděla — posla
a vinné osvobodí chorovoje...
tu těžký smutek se zmocnil mysli mojí.

Zadumal jsem se v sobě do dob jiných
a tak jsem celý utkvěl v budoucnosti,
a tak mi se malou zdála pozůstalost
otcův a také ve mně žaloby lkaly
a tak mne otrávil zlých předtuch jed
a tak se mi srdce rozsouvalo v kusy,
že jsem slepý patřil, jak nedaleko
král- duch s rytířstvem zjíždí bojiště...

Tedy mu skládám slib na muku Kristovu,
že duch můj v brnění zakovaný černé,
když znovu rozkveté jak růže ohnivá,
i nebe lunou rozpálí požárnou,
tam, kde nebeských končin věkovitá
brána — tam moji cherubové se shrnou,
zašumí vichrem, vzletí velkým zástupem
a živé slunce z náhrobků vykřeší!...

Ā věky budou nosit zvěsti krvavé
o mně, že, hle, rychlý se ženu, syn vojny!
že já — smrt — dařím i žitím i slávou
a uprostřed jeví se jak zvěstovatel oděný
v krev a duchův plamennou smršť,
blahoslavenstvím meče svého hojný,
zapřísáhlý svým věrným na věky,
nezlomný v síle, blízký — byť daleký.

T a d e á š S z a n t r o c h

H Y M N A K H V Ě Z D Á M

Vám, zpovědníčky všechněch teskností světa,
v propastech noci zadumaným sněním
srdce své nesu, kterým bolest zmítá,
a vám je vzdávám, hvězdy, v povinné léno.

Hle, jak zkrušeno v půtkách jest života,
kde láska záhy padá v nerovném boji
s přemocí pýchy, věrolomstva zlata,
kde vítězí bídáci a drzáci zpupní.

Vy je přijmete v jasné své přístavy
jak loď, která se z moří pěnicích vrací,
až se tichostí vaší tichým stane
a pochopí pravdu, že : bolest jestiž práce.

Vy! v kterých vznešenou sepsal abecedou
Bůh pravd odvččných neomylné znaky,
o nichž v doutnání básní sní se básníkovi
jak Odysseovi o zhlédnutí jeho Itaky.

Vy, kterých skvělá, tak hrdá jména
dýchají pověrou tajemných mocí,
Plejády svaté! divné souhvězdí Orionu!
Velký Voze! Váho! — sfingy jasných nocí.

K vám ze všech krajův i věkův
vybíhal vždy duch toužících bratří,
a z oněch nocí, probdělých v hlubokém badání, letí
podnes heroism slavných jejich podstat.

Vaší rady na rozcestích hledá
pocestný bloudící, srdce milující;
jak zase prostou ona jest nauka,
co z nocí plynouc velebiti káže slunce!

I já své srdce zkrušené básníka
s dětinnou dávných astrologů věrou
vzdávám vám, hvězdy, ač vím já nešťastník, ó běda
že Kristus spasil svět svou obětí.

T O U H A

Jest pannou... má v erbě meč dvojsečný, ostrý,
jeho v lásce zdarem své milence značí,
a odvěčná jak hvězdy, její báječné sestry,
zde na zemi svolala houf z všech cest tuláků.

Zatracenců to houfec! věrný jejímu velení,
které vykonává tajemně, snův míjejíc noční strážě...
Koho úsměv její svedl, ten do smrti bude
v ustavičné válce s anděly i s všemi ďábly.

Když vítězstvím tvé jméno v službě její začne slynouti
a ke rtům jejím dosahovati budeš svým, jak se
domníš, štěstím,
ona, velkým tvým jen rozkochaná dílem,
v srdce tvoje meč vbodne neomylnou ranou.

Jest pannou... tímže mečem tě porazí,
který dala ti v ruce... (meč dvojsečný, ostrý)
Zlo i dobro na jednu položila misku váhy...
Nepodrobí si jí člověk... Hvězdy jsou její sestry.

O V I D M O T V O J E . . .

O vidmo tvoje... v každé je siluetě
ženy, která tě poněkud připomíná,
stíhám v mhle ulic, jist jsa, že jednou přece
s tvou cestou moje se sejde bezcestí.

Mé srdce všude nepokojně čeká
na tvé radostné, náhlé odkudsi přibytí,
u dveří zamčených snad nedaleká
stojíš... otvírám... pustý dům... můj život.

O vidmo tvoje... co den v šerém smrákání,
kdy bolest má v taktech Beethovena stydne
jak bouře v moři pohlcená hlubokém,
přichází ono... bílé v snův hlavničce,
schyluje se ke mně měkkým lichotným gestem
a raní srdce lhouc: tu jsem.

Z polštiny přeložil Jo sef Florian.

W ł o d z i m i e r z Ż u l a w s k i :

WAWELSKÉ VITRAJE WYSPIAŃSKÉHO

Rána zasazená rouhačně Andělu Michaeli v kapli Brancacciů, toť přechod k brutální nenávisti a válce, jaká vždy bude oddělovati dav od velkého umělce, ať se zjeví kdekoliv. V průběhu věků mění se jen způsoby a systémy toho s všelikým prometheismem boje bez počátku a konce, kde mstivá pěst Torrigianiho činí křivdu zajisté ne právě nejbolestnější.

Jsouc znakem člověka vnějšího, ulpění na formách a privilegovaných pravidlech, s kterými byl úzce srostl a kterými neodvykne nikdy patřiti na osud věcí božských i lidských, prozradí se nejjasněji jeho ošklivostí k náhlým převratům v o-
vzduší krásna, nechutí a bezohledným tupením umělce, který přinesl světu nové věno a umění moc, tvary a krásy, dosud v něm nezjevené. A jako při náhlém zablesknutí se ohonu komety ve vesmíru jímá lidi bezradný, nevyslovitelný strach, tak také vlastně všeliké nové světlo, tryskající z umění, způsobuje nespokojené mručení utlačovaných.

Lidstvo oslepují náhlé a ohromné výtrysky slunce; první ozvěnou, kterou každý genius způsobí, jest nepřetržitá, pohoršlivě zaujatá nenávisť; může-li, neváhá a nezamítá ani nejrafinovanějších prostředků, aby už v zárodku úplně zničila věští tvorbu, které pochopiti jest neschopna.

Ani Wyspiański neušel losu, který jest údělem největších. Neporozumění mezi ním a vlastní společností, neporozumění stojící v cestě radosti jeho tvůrčího štěstí mělo ho doprovázeti jako mučivý a útočný stín — až na Skalku. On, Duch s duhové cesty ku hvězdám, jehož celým životem bylo úsilí tvoření a tohoto úsilí vzruch, on, vládce všeho umění, podaroval svůj národ královskými zjeveními krásna a velikosti, kolikrát mohl otevřítí ústa k žalobě, když trpasličí chór pozemským hlukem zašlapával mu ticho jeho věšteckých počinů.

Osudem v nejvyšších sférách krásna jest, že ne všichni mohou svojí tvorbou očarovati a unésti srdce. Budou vždycky duše, pro něž otčenášem a dogmatem jest krásno splněné a uznané, duše, jež nemajíce tvůrčí síly představují si je pod podobou již stávající a jichž soudu o tom krásnu — poněvadž ho dobyli ne v tvůrčí, hledající touze, nýbrž v privilegovaných paragrafech — nemůže změnití ani vzrušití umění, jež se stalo objevem nového krásna.

Rozkaz v tvoření, s kterým šel duch Wyspiańskiego na záhony svojí pozemské otčiny, připraví mu nejednu bolestnou cestu. A opravdu „nadčlověkem“ bylo by třeba býti, orlovy vzlety a zrak míti, a Kristovu citlivost, aby se zapomnělo křivd srdce, a aby tam, kde není obydlí pro všechny, v tvůrčím tom světě, jediném, zapomenutí padlo na bol a malost života! Cokolivěk pozemského: „všechno, čeho se tknu, v mých rukou umírá“, — praví Konrad ve Vyvolení, a to jest nejtragičtějším výměrem kollise vznikající z nevyhnutelného setkání se ducha pomazaného s živlem drobnoustrojí. A živel ten, v pocitu síly svých mass, bude vždycky stranou křivdící: zavládnuvším povrchem světa, kde z pokolení do pokolení jest zvykem lézti podle pravidel zavazujících dav a odhazovati bez rozmyslu všeliké nové hodnoty jako vyzývavost a ránu jeho instinktu ulpívavému vyměřené.

Wyspiańskiego zasáhne říše myšlenek malých, kramářských, bujný průměr polské země; pohlédne na nové dílo, jeho dílo tak od všeho nynějšího rozdílné, a nemohouc najíti v něm vlastní abecedy a předpisů uznaného již krásna. počne činnost, která bude křivdou umělci i Polsce.

Nemluvná měl ústa, mlčel — když zástup rozhodujících v jeho městě prostředností: vybraná společnost „umělců“, architektů a historiků umění společně i s tak výjimečnou shodou ujala se ře-

mesla hrobařů, pohřbívajících v soumrak věčného zničení jeho nejlepší tvůrčí koncepce. Wyspiański neobviní nikdy nikoho. Jeho hněv, hněv člověka a genia, jimž se stejně křivdí, byl jako pronikavý, náhlý bol, který zraní mocně a citelně, leč přeměňuje se v let. Ostatně měl příliš veliké srdce, aby si stěžoval nechť komukoliv na lidskou malost, pokrytectví neb tupost. Jednou jen, jednou jedinkrát v životě, ten člověk-vládce zapláče nad svým osudem: ne tehdy, když se v prach rozsypaly jeho mladické sny o restauraci kostela Svätého Kříže, když mu byla odmítnuta prosba o svěření divadla (o rok zkoušky „prosil“) a možnost scenického života jeho nejsilnějším dramtům, když krakovští tvůrci kamenných činžáků in gremio kvalifikovali jeho polychromie (skoro sto kartonů) do kostela v Bieczu jako „secesse nehodící se na stěny“, i když vůbec tolik jiných provinění bylo spácháno vůči tomuto Jedinému člověku . . . Wyspiański, on, který jako nikdo jiný v národě miloval a znal Wawel, měl právo zaplakat nad svou nejbolestnější křivdou z rukou bratrských: nad nepřijatými vitraji do Kathedrály wawelské.

Prvotní vise vitraji wawelských zjevuje se mu v cizině, kdesi v gotických dómech Paříže, Chartres a Remeše. Tam ho, vzrušeného důstojnými skly kathedrál, jme touha po svatyni na hoře

přesvaté, nad velikou řekou, Wislanů, Wandy i jeho duše pěvkyní. Oči objaly každý tvar, všecek kámen i nábytek vlastní svatyně, že není místa, aby na něm nebylo po stokráte nespočinulo srdce. Tvůrčí mysl se vytrhuje a letí soumraky i zjevy krásy zářícími modlitebným žářem středověku, na věčné časy rozezpívaného ve vitrajích francouzských.

Jeho vidění, kterými vyplňuje okna té svatyně, nebudou zástupem kořících se svatých, ani guirlandou andělů před tváří Pána žalmujících. Vzkřísí zbožným vdechnutím a hrdou myslí bohatýry otčiny, bojovníky za ideje a slávu, trvajícím v národě činy nesmrtelnými, vyrve smrti moci, které zničila, a zmrtvýchvstalým vdechne život.

Objevil se Jindřich Pobožný, Kazimír Veliký, svatý Stanislav — vitraje věnované národnímu Museu. — Na vznik Jindřicha Pobožného měla vliv Matejkova plátna: „Výjezd Jindřicha Pobožného z Lehnice“ a „Porážka Lehnická“ (z dějův civilisace v Polsce). V prvním obraze vytrhuje bohatýrský král do boje s předtuchou porážky a obludnou hrůzou v zřítelnicích široce rozevřených, visi mučednické smrti vidoucích. Obraz „Porážka Lehnická“ zobrazuje církevní obřady za krále a padlé při něm rytířstvo. Řada rakví zaujímá střed svatyně, vyplněné nářkem osiřelého národa, vše ovládající úzkostí pohledů, pokořených Božím

dopuštěním, válečnými ztrátami, viděním plamenův a požárů . . . Schýlené žerdě korouhví otčiny vlní se v zlověstném svitu hromnic . . .

Atmosféra vitraje wawelského jest zcela odlišná. Panuje tu dramatická souvislost, jeden rozhodný moment, totiž ten, v němž jest čin krále již skončen, v kterém dosahuje svojí věčné podstaty.

V roce 1869 byly nalezeny tělesné pozůstatky Kazimíra Velikého a událost ta, vypravovaná Wyspiańskému Matejkou a jeho obrazem probuzená, zachvěla do hloubi obrazností umělce. Stvořil básnické dílo i vitraj. Zvonovými oktávami básně opěvává posmrtné děje z chvíle, kdy král v nedosněný sen uchýlil se na Wawel, slávu po sobě zůstává národu. Odchází „v jakési předvěčné roviny bez konce, louky stepní kvetoucí“ Pamět nečítá již věků: míjejí, hynou, jako ty květné vlny zanikly věci dávné, pozemské, jen duch krouží a bloudí nekonečnými loukami.

*V jakýchsi úhorech, rozoraných polích
bloudím vždy znovu a vleku se spěchaje
a slyším hlas — „vrať se!“ — v polích,
v šelestu větrů, jak nade mnou hraje;
jdu a trudem nohy mi vážnou, v bolech
hnu se a upadám v spěchu; — horoucí
dech a dusné výpary země . . .*

*Povětrí! — Dýchám! . . . Jako by těsnými
zajat jsem stěnami — uvězněný;
váznou mi ruce, v pohybu ztuhly,
s očí mi zmizely vzdálené sklony
horizontu; cítím se uzamčen v skále,
v kost čelní mám zažrán vrub koruny těžké
a v ruku žezlo jakési zpráchnivělé,
a cítím, že kost je, ne dlaň moje třímá
a že se drtí kost, silněji když jímá.*

V tom uslyšel jsem, jakby do náhrobku ťukání.

Vytrhnuv se smrti, vstal Kazimír Veliký před národem na královský svůj pohřeb — a tu chvíli tvoří vlastně Wyspiański na kartoně vitraje wawelského.

Vitrajem svatého Stanislava toužil Wyspiański vyplnit okno levé lodi, naproti kapli mučedníka. Karton zaujala v celku rakev; nahoře u jejího štítu viděti otvor a v něm hlavu svatého otočenou bílým kruhem. Věčné legendy života, tajemství záhadné události zahalují rakev a v ní postavu biskupa. Ztrnulou tváří patří na čin krále Boleslava a na ubíhající věky.

Wawelské vitraje, do horních oken katedrály určené, měly míti doplnění v tabulích dolních pod kružbou; podle výkladu Wyspiańskiego, každé okno skládalo se ze dvou komposic: z „vise“ a pod kružbou umístěné „reálné události historické“. A proto pod visí Jindřicha Pobožného zuří Lehnický

boj, purpurem plamenů a dýmů plane prostor. V dolním okně vitraje Kazimíra Velikého jest tou reálnou událostí zase pohřeb královský, s červenou skvrnou rakve, svazkem korouhví větrem vlajících, uprostřed žáru hromničních svěc a dýmu pálených kadidel. Poslední scéna z dramatu „Boleslav Smělý“ vyplnila dolní tabule vitraje svatého Stanislava.

Avšak nechť by byly zasazeny do kteréhokoliv z oken katedrály, jen tu, v místě pro sebe jediném, vitraje ty mohly by se rozzářiti celou svojí psychikou a všemi barvami; jejich rozpětí i moc ztrácejí se úplně na stěně musejní, tím spíše, že tu jsou zavěšeny vedle sebe pohromadě. Každé museum bez výjimky, třeba i nejvýhodnějšími podmínkami prostoru a světla vybavené, bude vždy pro vitrajové komposice vězením, kde jejich barevné účinky pohasnou, jejich tvárná pružnost a energie zahyne. Karton vitrajový zavěšený na stěně jest dílem umění — abych užil terminologie entomologa — jaksi ve stavu zakuklení se, jest stěží larvou, která svou formou jsoucnost života zapírá. Vlastního života, života plného, ztělesněného a duchem dýšícího získává vitraj teprve pod tvarem posledním: v průsvitech skla, v běhu linie, kterou zajalo olovo.

* * *

Položily se v hrob už zapomenutý neb je tam kladou lidé, o kterých někdy Polska řekne, že před krásou díla Wyspiańskiego stanuli jako barbari a nevidouce, co činí, ukamenovali je. Užasne přijdouc mysl polská, bolestně zastaví se nad pokolením neschopným uchrániti se před svatokrádci pokladů vlastního ducha, a nad dobou trpasličí, kdy všemocná hrstka ignorantův s kulturou Apellova kritika zbavila moci nejvrcholnější vzněty umělce. A zachován bude dokument, v který patří budoucnost bez námahy porozumí estetické touze po samozřejmosti a jejímu vztahu k dílu Wyspiańskiego. Tímto dokumentem jest veřejný list, protestující proti umístění továrních vitrají z ciziny do katedrály wawelské; vydán byl polskými umělci, když už se nemohli ani nadějí klamati, že vitraje Wyspiańskiego budou uskutečněny. Protest byl střelou v prázdno. Jeho svatého křiku nemohli uslyšeti ti, kteří se o vitrajích Wyspiańskiego vyslovili, že „pro nedostatek zbožné mysli v nich“ nejsou kvalifikovány do katedrály. Tu zbožnou mysl, požadovanou obrazoborci, úplně měly vyjádřiti kramářské výrobky zahraniční fabrikace.

Mocné dílo Wispiańskiego bylo zničeno jednou pro vždy. Bylo to pro něho příliš bolestno, že způsobena byla křivda jeho nejčistším pocitům, jeho touze a hrdosti tvůrčí a že jest zbaven síly k činu malými lidmi.

Po vitrajích věnovaných národnímu Museu existuje jako soukromý majetek karton k vitraji Wanda; opěvanou dceru Krokovu určil Wyspiański do jednoho z oken příční lodi.

V Maskách (roč. I. čís. 10.) reprodukované tužkové nákresy obsahují první vidění toho, co toužil Wyspiański stvořiti pro okna katedrály; jsou zhuštěnou formulí wawelských vitrají.

Zjevují se mu srdcem volány ze zlaté minulosti.

Piast se synem Ziemovitem, kolář povznesený ke královskému majestátu. Ještě mu svítí v kmetských zřítelnicích paprsky, s kterými odešel od svých kruszwických bratrů . . . Levici klade na hlavu jedináčka, podpory to Otčiny, pravicí drže srp mocně jím zahrnuje bohatý snop. Oba jsou oblečení soukennou halenou a opásáni hrubými koženými pasy.

Oblita světlem hromnic kráčí vise královny Kingy jakoby v kajícím průvodě. Dosáhla své věčné postati . . . Nad jejím čelem pokorou schýleným hoří aureola svatých, oči nevidí již ničeho, co jest dočasné, od modliteb umdlelá ústa se zavřela. Hle, v hábitě almužnice navštívila své kdysi království pozemské!

Boj Grunvaldský, akademii krakovskou, činy velikého věku a vznešené pocity vyjadřuje vitraj Jagiello a Jadwiga. Spojeny v důstojnou jednotu manželskou dva rozdílné živly: — on — obyva-

tel lesnatého severu, rázovité tváře hrubě řezané — ona — dcera vyspělé kultury, královna drobných subtilních rysů.

Jasně tryská třpytem wawelského okna rytířská moc, zjevuje se v ocel ukovaný Záviš Černý. Toť sám jeho meč, válečným útokem nad helmici vztyčený, toť sama jeho ruka, jež sídla králova věrně strážejí. V ústech hymnus nezložené vůle, oči jakoby oslněné štěstím zdařivšího se díla . . . Pod polskou ranou v prach padá křížácký had.

Zasedl na trůn král-humanista, ten, který nechce nad sebou ničím vrchností kromě božské: Kazimír Jagielonský. Zasedl, aby přijal hold velmistra lenníka Polsky. V triumfu dme se vzrušená královská hrud', z obličeje hledí neohebný duch v slunce Otčiny. Pomoří, Malborg, Warmia, Gdaňsko jsou již pod mocí a bleskem žezla Jagielonského. Na vládnoucí dlaň položil svět, jemuž zpívají vlny Baltu, polského moře . . .

Od wawelských pomníků odvozují svůj původ Władysław Łokietek, Zygmund Starý a Zygmund August; není v nich proto hodnot vzrušujících, tak bujných všude v světě umění stvořeném Wyspiańským.

Z roku 1902 zachoval se vitrajový náčrt k Polonii, visi Mučenic, tragicky bezvládné — a zároveň také Wernyhora.

Nákresy zachráněné z mapy, kterou veliký umělec přál si celou spáliti, „aby nepřipomínala neblahých záležitostí“, představuje sotva skrovnou část vitrají wawelských. Podle věrohodných ujištění sl. Janiny Stankiewiczové, tety a vychovatelky Wyspiańskiego, byly v této zničené mapě projekty k šesti oknům hlavní lodi, ponejvíce dokončené, některé několikrát upravené, vedle projektů pro jiná okna svatyně.

Oheň pohltil i převzácné úvahy umělce, štědré zápisky týkající se koloritů skla, rozměrů atd.

Nemožno nezmíniti se, že sdělení rozměrů oken katedrálních bylo Wyspiańskému odepřeno. Mohl ho získati od vysokého hodnostáře kapituly teprve po úsilných prosbách a to v tajnosti.

Nad nešťastnou záležitostí pro svatyni wawelskou i Wyspiańskiego poslední soud vyřkne budoucnost, tehdy připomenuta budou žalující a bolestná slova, která veliká pěvkyně Polsky, Marya Konopnická, zalkala u mohyly Wyspiańskiego: „A protože nebylo za Tvých dnů veliké ideje v národě, veliké synthésypovšechného cítění, v které bys je vdýchl, tož byl jsi rozvát, Plameni Boží, a větru rozhozen.“

Přeložil František Hezina

Vlastislav Hofman:

F. Dostojewsky

Vlastislav Hofman

1917

Podobizna Dostojevského.
(Linoleum)

V. ROZANOV:

DOSLOV KE KOMENTÁŘI
„LEGENDY O VELIKÉM
INKVISITORU“ F. M. DO-
STOJEVSKÉHO

Z ruštiny přeložil Dr. Josef Vašica

Hotově třetí vydání svého komentáře k „Legendě“ F. M. Dostojevského, — zpozoroval jsem, že předmluva k druhému jeho vydání (kterou jsem vhodně pozměnil podle změněných vnějších podmínek tisku), a předmluva k třetímu vydání, nově napsaná, tou měrou již se rozcházejí s tímto komentářem, že sjednotiti je v jedno, v jednu knihu značilo by dovršiti literární kakofonii. „Jiné dny — jiné sny ...“

Zatím leccos v těchto předmluvách není bez „komentářského“ významu, — ovšemže se změněných hledisek. Pročež dovoluji si tu neskromnost, že je předkládám pozoru čtenáře v oddělené podobě, prose jeho, aby mne nekáral tuze přísně z přání, uchovati variace svých myšlenek, z přání marného — týkalo-li by se toliko mé osobnosti, a ne zcela

marného, obrátí-li se zřetel k velikým thematům, dotčeným v „Legendě“, a změna názorů o nich průběhem patnácti let, prošlých od té, co napsal jsem „komentář“, jest pochopitelná i omluvitelná.

I

Zmínka o Gogolovi (v druhé hlavě) vyvolala velmi mnoho protestů hned po otištění „Legendy“. Zdá se, že dosud ostává ojedinělou, neuznanou. Jest správná? Jest lživá? Sotva as možno mi co namítnouti, když mám v rukou důkazy toho, co napsáno Gogolem. Gogol byl velký platoník, jenž bral vše v ideji, v hrání, v abstrakci (umělecké); i rozumí se, že souditi o Rusku podle jeho nákresů bylo by právě tak podivno, jako o Athénách z dob Platonových souditi ze zmínek Platonových. Než ve své charakteristice dotekl jsem se duše Gogolovy — a zde, myslím, jsem chybil. Zde my vůbec všickni ničeho nevíme o Gogolovi. Není v naší literatuře osobnosti nevýzpytnější, a sebevíc se zahleď v hloub této studny, nikdy nepronikneš k jejímu dnu; ano čím více se zahleďš — tím méně a méně budeš

schopen se orientovati, ztratíš počátky i konce, vchody i východy, zabloudíš, ustaneš a vrátíš se, aniž sis alespoň přibližně ujasnil, co jsi byl viděl. Gogol jest — velmi tajemný; jest to — klubko, od něhož nikdo nedržel v ruku vbíhající niti. Možno nám jen souditi z objemu a váhy, že klubko to jest neobyčejně hutné... Až zaráží, že nelze zapomenouti ničeho z toho, co pověděl Gogol, ani drobností, ani nepotřebného. Takovou mocí slova nikdo druhý nevládl. Úhrnkem kresba jeho jest reálná i fantastická. Vypráví o letu bursakově na čarodějnici („Vij“) tak, že nelze v to neuvěřiti jakožto v metafysickou událost; v „Strašné pomstě“ (na samém konci) mluví o leknutí „kouzelníka“ tónem člověka, který sám se smrtelně bojí... V Optinu Pustyň, k jednomu z tamějších starců, napsal lísteček s prosbou, doslovně opakující onen plačlivý, zaleknutý tón „hříšníka“, který cos zvláštního natropil na zemi... Ano, on znal záhrobní světy; i hřích, i co svaté, jemu bylo známo ne pouze z doslechu. V týž čas ovšem nezobrazuje v svých portretech skutečnosti: avšak s c h e m a t a lidské rasy vytesal věkověčně, — meze, k nimž věčně se přibližuje neb od nichž se vzdaluje člověk...

Dostojevský jako tvůrce — umělec stojí arciť nezměrně níže Gogola. Avšak rmut Gogolova se u něho značně projasnila, a z ní objevily se světy tak veliké složitosti myšlenkové, o jaké se ani zdaleka nepsnilo autoru „Dopisování s přáteli“. Ideový obsah Dostojevského jest ohromný, byť za dvacet let po jeho smrti, vezmouce tužku, vždy můžeme poznamenati, kde nedošel k nutnému, kde přestoupil potřebné. A vůbec viděti konec a předěly toho, co pověděl, kterých v rok jeho úmrtí rozhodně bylo nemožno stanoviti. Lze říci, že nám jest jíti dále, než šel Dostojevský, neboť čas i sám předmět podivu a úchvatu jaksi pominul... Jasně vidny jsou jeho omyly; a na příklad všechna jeho motanice o Evropě a Rusku (v jich vzájemném vztahu) jeví se nyní očitě aberrací rozumu. Otázky položené Dostojevským, jsou mnohem hlubší, než se zdály jemu. Jsou všechny spíše otázkami metafyzickými než historickými, za jaké on sám je rád pokládal. Rusko postoupilo nyní k takovým problémům, že oba naši spisovatelé, pohlédnouce na ně, pocítili by něco podobného tomu, co pocítil čacký Burulbaš, nahlédnuv v okno starého zámku k Panu Otci („Strašná pomsta“). Zamžikali by a

spustili se spěšně dolů. Jasně však se cítí, že střed světové zajímavosti a významnosti se přesunul k nám (Rusko), — a málem celá otázka jest nyní v moci našeho porozumění, prostě — v naší talentovanosti. Talentový moment přisunul k nám Bůh. Dovedeme-li my sami býti vzhledem k němu talentovanými...

Jedna osobitost, o níž náleží promluvit. Došed ke kritice utrpení lidstva, najmě — nemluvnat, pokoušel jsem se tenkrát, v svém komentáři, rozumovati o tomto tematě. Toť — omyl, a třebaže ponechávám tuto stránku nedotčenu, přec dlužno, aby čtenář na ni hleděl jako na vyškrtnutou. V „Puškinské řeči“, tolik utkvělé v paměti Ruska, Dostojevský se tázal: „Čím upokojiti ducha, jestliže vzadu stojí nečestný, nelitostný, nelidský čin? ... Dovolte, představte si, že vy sami stavíte budovu lidské sudby s cílem oblažiti na konec lidstvo, dáti mu posléze mír a pokoj. A tu, představte si též, že k tomu nezbytně a nevyhnutelně třeba utýrati toliko jen jedinkou bytost lidskou, málo na tom — dejme tomu ani ne tuze

důstojnou, ano směšnou v jistém ohledu bytost, ne nějakého Shakespeara, ale prostě ctihodného starce, muže mladé ženy, v jejíž lásku slepě věří, třebaže zhola nezná jejího srdce, váží si jí, chlubí se jí, šťasten s ní a kliden. A hle, toliko jeho nutno zhanobiti, zneuctíti a utýrati a na slzách tohoto zneuctěného starce vztyčiti tuto budovu. Přivolíte býti stavitelem takové budovy za této podmínky? Ejhle otázka. A možno vám připustiti, byť na okamžik, že lidé, pro něž jste vystavěli tuto budovu, by svolili přijmouti od vás takové štěstí? ...“

Řeč ta a zejména místo uvedené krom-obyčejně se zapamatovala. Vskutku zde položena jakás kardinální otázka: lze-li vůbec na číchkoli kostech, a ještě prostěji — na číchkoli křivdě, vztyčiti, abych tak řekl, mravnostní Řím, věkověčný, nezdolný? Nebo, ještě přesněji, obrátíme-li spor: jestliže nějaký mravnostní Řím, s nároky na věkověčnost, zbudován na číchkoli kostech, ale tak dovedně a s takovými vytáčkami položených, že ne minutu, ne rok, nýbrž věky lidstvo chodilo mimo tyto kosti, ani nepozorujíc tělíčka, odvracejíc se od něho, zhrdajíc jím, byť si ho bylo po všechn čas vědomo: jsme-li tu právi déle počítati a očekávati, že tento

již vztyčený Řím jest — věkověčný, že má věčné a soběprávné žehnání v srdcích lidských a blahovůli s hůry? ... Ejhle otázka, ejhle kritérium.

Je tomu šest let, co se mi událo slyšeti vyprávění příchozího z mé domoviny, — vyprávění skorem úsměvné, pouze jen jako novinka, zprávička, vlastně podnět k rozhovoru při šálku čaje. Nedaleko od Kostromy, v hájemstvích, jimiž se počínají nepřehledné závolžské hvozdy, našlo se tělíčko nemluvněte-chlapečka, as ročního, samotinké, ale celičké a nedotčené. Přivezli je do Kostromy, a jelikož neznámých těl nelze odevzdati zemi bez ohledání, tak je otevřeli. Našli v žaludku a kostech a tkáních zvláštní přeměnu, která pochází z hladné smrti. Stalo se to v létě, a patrně že hošík pořád lezl okolo stromů, možná že zalezl v křoviska, možná že se skutálel do kotlinky a z ní se drápal, a trvalo to alespoň týden. Nakonec nejspíše ztratil hlas, ale první dny jistě křičel: „mama! mama!“ Báł se? Ne-
bál se? V noci? Jak se choval k pocitu hladu, t. j. co chápal z toho? Co je to bolest hladu, je silna? Vždyť to není místní aniž ostrá bolest? Nic si nedovedu představití o duši a obrazivosti, vědomí chlapečka, ale

něco jistě bylo, jistě alespoň ono kratoučké „mama! mama!“ Avšak „mama“ asi už byla daleko, ač snad i den postála na blízku za stromem, taktéž sledujíc, kam poleze chlapeček a jak jí bude hledati. K ročnímu děťátku bývá už láska dokonale vyhraněna, ne jedině pudová, ale již vědomá, srdečná, prudká, svíravá, — a toliko tím možno si vysvětliti, že neměla sil zabítí jej (patrně své tajné dítě), nýbrž zůstavila ho v lese s tupou nadějí, že někdo projde mimo, polituje a zdvihne. Ale nejspíš se odplazil stranou, a lidé míjeli, stranou však nepohlédli. Z celého sledu událostí vysvítá, že do roka chlapeček byl skrýván kdes v ústraní, a zatím z jakýchs okolností přišlo na matku, aby si ho vzala, i nesla si ho domů, avšak nedonesla, nohy se zachvěly, rozum se zakalil. Prostě — neměla sil přinésti v rodný dům dítě svého panenství. O tom, t. j. že takých dětí „nemívají sil přinášeti v svůj dům“, ví Církev a hlásí se k němu všickni, kdož vyznávají její učení a navykli si podřizovati se jemu. Řekl jsem: „ví Církev“... Příliš mírně: neb Církev z a m í t l a tyto děti, — všechny narozené bez j e j í h o p ř e d c h o z í h o p o ž e h n á n í, a přes její odpor dávati takové požehnání narozeným před sňat-

kem; — zamítla a určila jich osud, zabíjených, pohazovaných, ať jakkoliv neostávajících při matce a otci. Co osmnácte věků bylo církevním zločinem, to stalo se v devatenáctém věku „světskou nepřístojností“, „antimorálním skutkem“: ale skvrna tohoto svými hraničkami spadá v jedno s okrajními rysy tisíciletého církevního zavržení. A že zde není nic nezmenitelného, ni žádná protimorálnost, protináboženskost, protispolečenskost, vidno z toho, že netoliko nyní na příklad u ruských voťakův ani si nevezmou za ženu dívku bez dítěte, pravice, že „to na pováženou, neboť možná, že ani nebude mítí dětí, a jaký že dům bez dětí“, nýbrž i u vysoce-civilisovaných Egypťanů, národa nejvážnějšího a nejnábožentějšího ze starých dle svědectví všech spisovatelů, dcery kněží, prvokněží, velmožů, vojevůdců v první léta panenství oddávaly se svobodné lásce a svobodnému rození dětí, — dříve než se provdaly: načež s dětmi si je brali za ženy první mužové říše, kněží, důvěrníci faraonovi. Rození dětí bylo všude u vážnosti: a jestliže u vážnosti — komu mohlo přijíti na mysl zatracovati pro to? proč pohrdnouti vzít si ženu s dětmi?! S duší pohříženou ve všecku vznešenost mateřství,

dojatou, rozechvěnou, poznavší úzkost bezesných nocí nad nemocným neb nepokojným děťátkem, — tyto nevěsty-matky oč byly hrdější a ideálnější svou duší, hlubší a světější nynějších nevolky prázdňoučkových slečen jakož i poustevnic starých moskevských budoarů, pacholat nerozvinulých, v nichž nevymezilo se dobro a zlo? Což poskvrňuje mateřství? — Nikoli, povznáší! Proč nepřinéstí ženichu darem místo zlata a vědomostí dítě zdravím a vlohami kvetoucí, záruku pokračování v budoucnu? Tak je to přirozeno. A tak — jest to možno, bylo to v proších civilisacích tisíciletí. Tudíž nerozkotává ni mravu ni susedskosti. A náš nynější obyčej nechová v sobě nic neproměnného. Avšak přišla Církev a řekla skoupé „nikoli!“ Ne z žízne po cudnosti: neboť zdaž nejsou ženy rodičky cudnější bezdětných, panen? — nýbrž ze skouposti k rození, z odporu k štěstí, z hledání neštěstí. Toť otázka Dostojevského, kterak všechny jím uvedené příklady dětského utrpení se samy sebou obracejí od „mocných statkářů“, „rozkošnických Turků“ a „zlých rodičů“, bytostí empirických a náhodných, k t v á ř i C í r k v e, již „svaté“, „neposkvrněné“, „neomylné“.

„Pozad této svatosti, neposkvrněnosti, neomylnosti stojí nečestný, nemilosrdný, nelidský skutek... Dovolte, představte si, že to vy sami, kněží, archijereové, živí i zesnulí učitelé Církve, postitelé, sloupostojci, divotvorcové, blahoslaví, stavíte budovu lidské sudby s cílem oblažiti na konec lidstvo, dáti mu posléze srdečný pokoj a mír. A tu představte si též, že k tomu nezbytně a nevyhnutelně třeba utýrati toliko jen jedinkou bytost lidskou, málo na tom — byť ani ne tuze důstojnou, ano směšnou v jistém ohledu bytost, ne nějakého Shakespeara, ale prostě roční dítě kostromské dívky-měštky, ale které ona miluje, třebas ani nezná jeho budoucnosti, chtěla by se jím chlubit, býti jím šťastna, najíti s ním pokoj. A hle, toliko je a tuto dívku nutno zhanobiti, vystaviti znectění a utrápiti, a na slzách této zhanobené dívky sestrojiti tuto budovu. Přivolíte vy, sloupostojci, postitelé, učitelé Církve, svatí a blahoslavenci, býti staviteli takovéto budovy za této podmínky? Ejhle otázka. Alze připustiti, že by lidé, že by křesťané, pro něž jste vystavěli tuto budovu, tuto Církev, svolili přijmouti ji od vás jakožto pokoj a pravdu?“

Co se naptáme... „Budova“ tato byla vystavěna... „Budova“ tato byla přijata...

„Legenda“ obrací se proti svému tvůrci... Z pochvaly, úchvatů, dojetí (v skutečnosti) přechází... v Bůh ví co. „Mé hosanna prošlo skrz výheň pokušení“, — napsal před samou smrtí v svém „Zápisníku“ a úvozovkami poukázal na „Legendu“. Ale „výheň“ ta byla ne tuze zevrubně stanovena, příliš pathetická a bez uvážení: a „hosanna“ vyznívá nějak s kašlem, ba není ho vůbec slyšeti, ale toliko vidno, že člověk ten se činí, zasluhuje se... takřka se mu dostává, čeho třeba, do ruky a pořád jen může vysloviti toliko „děkuji uctivě“, bez všelikého „ech, klid se“.

V letech 1901—1906.

II

Před rokem objevila se zajímavá práce o Gogolovi od D. S. Merežkovského: „Gogol a čert“. V ní autor popírá hluboce démonické, trvaje na tom, že jest toliko plýtcé démonické. Že podstatou „dábelského“ v světě jest nízkost, šedinké, maloučké... Poznáváme zde pláč lidské duše za velikým; jest-li však lyrism autora kritické stati správný, tu jeho thesí jak o zlém počátku, tak zejména i o Gogolovi — nelze nám

nezavrhnouti. „Gogol po všechen život svůj lapal čerta“... lapával jej, zdolal jej — taková jest myšlenka Merežkovského. Nutká to výsměšně poznamenati: a což nelapal Gogol sám sebe za ocas, neboť v dopisech psal, že stále „se snaží polepšiti“, že „své neřesti stavěl na odiv v předváděných osobách“ a tím „se od nich osvobozoval“... Nikoliv doopravdy: jestliže připustíme „dábelské“ jen jako něco vážného, že jsou, abychom užili názvosloví Bible, nejen „bohové nížin“, nýbrž i „bohové výsostí“, hor — tu o „chytání vlastního ocasu“ u Gogola bylo by lze mluvíti i bez žertu...

Práce Merežkovského, usilující proniknouti v metafysický základ duševního života Gogolova — jest nejvážnější v naší literatuře počátek opravdového vztahu k Gogolovi. Dosavad v pracích Kuliše, Tichonravova, Šenroka, měli jsme jakous pljuškinovštinu kolem Gogola: sbírání cárů, které zůstaly po velkém člověku. „Pozobraceli tak i onak, přímo i k světlu“, jak napsal o plášti Akakija Akakijeviče, a pořád jen vidí: „veteš, obnošeno, spravit se nedá“... Pravdaže, i bibliografie jest důležitá: ale podejte též ať cokoliv pro duši, a o duši velikého tvůrce „Mirgoroda“, „Revizora“ a „Mrtvých duší“.

...Pokud se týče hlavního thematického. Nastínil obluzující legendu o tom, kterak zlí lidé, trapiči a šejdíři, „politovali lidí“, když se k nim zachoval „velkolepě, jak Bůh“ (slova „Legendy“) Ten, Jenž tak a tak s nimi naložil, avšak v jádru, podle Dostojevského arci, „naložil s nimi jako by jich vůbec nemiloval“... Poznámce Merežkovského o nepatrnosti zla, a vezdy jen nepatrnosti, dostává se v odvěť úsměvu... V „Legendě“ Dostojevského vše tak se zamátlo, že „zlí lidé“ víc litují člověka, než „dobrý vykupitel“ jejich: toť jeho vlastní slova, jeho vlastní these; přes to, že v „Legendě“, jak je dlouhá, právě je snižuje a jeho zveličuje. Podivno: lidé nicponich, v Boha nevěří — ale druh druhá litují. A „Vykupitel“ jest tak majestátní, a lidé pod ním — jak mokřý písek: ani stoupnouti není nač. Dále píše, že „vykupitel“ až tak byl pokorný, až tak pokorný, že se mu nezachtělo ani z á z r a k u, ani t a j e m s t v í, ani a u t o r i t y: zůstavil lidi „svobodnými“, spoléhaje na „svobodnou jejich lásku“. „N e š á l i l j i c h s v ě d o m í“. Tak bylo to na Východě námi, Rusy, dědici tiché a pokorné Byzance, i pochopeno i přijato... Katolíci však, „sjednotivše se s n í m (Zlým

Duchem) a odvrhše Krista, proti němu zosnovali náboženství na tajemství, zázrak a autoritě.“ To jsou stále vlastní slova Dostojevského: takže Pravoslaví, podle něho, jest čirý racionalism, parallela štundismu*), a zamítá s odporem zázrak, tajemství i autoritu, tyto dary „chytrého Ducha pouště“... „Tys nechtěl zázraku: neboť jaká víra se zázrakem“, a tak dále, „chtěl's jejich svobodnou lásku“. Divná věc! Dostojevský zapomněl, že Kristus úžasně mnoho tvořil zázraků: nasýtil pěti chleby pět tisíc lidu, proměnil vodu ve víno, tišil bouře, uzdravoval chromých. Ano dokonce i přímo řekl: „jestliže by takové zázraky byly zjeveny“ tam a tam, „tu lidé ti už byli by uvěřili ve Mne: vy však — nevěříte.“ Takovým způsobem přímo se vyslovil Kristus o zázraku, právě jakožto o prostředku, donutiti, aby se uvěřilo v něj co Božstvo. Pravoslaví má sotva „zázraků“ méně než katolicism, — a právě ono sotva as se jich více straní... „divů“ i „divotvorců“. „Legendou“ Dostojevský hodil ne kamenem po katolicismu, nýbrž hrstí písku, jenž se rozsypal po všech církvích. Konečně „auto-

*) racionalistická sekta, rozšířená najmě mezi Malorusy. P. př.

rita“: zdaž Pravoslaví zamítá býti autorita-
tivním? zdaž se ošívá, když je nazývají, a
ono samo sebe nazývá „jedinou pravou
církví“? Nikdo neslychal mimo Dostojev-
ského o takovéto skromnosti. „Nechtěl
osnovati Církev, zosnované na tajemstvích:
nechtěl kouzelnictví a pověr“... Ale vždyť
právě naše Církev, na rozdíl od rationa-
lismu lidumilství a filosofie, má v svém
základě sedmero „tajemstev“: křest, zpověď,
přijímání, manželství, svěcení, poslední po-
mazání. Zejména v „zpovědi“ právě ducho-
venstvo naše „rozhoduje“ o všem tom, o čem
píše Dostojevský: „mít či nemít děti“, „žit
či nežít s ženou“, „rozhoduje o t i c h ý c h
d ě t s k ý c h písničkách, o slovoslovech, tro-
parech“*) a „kondakách“*), odpouští do-
konce „hříchy“ a slovem počíná si jako
moudří, již „vzali na se poznání dobra a zla“.
Není všechno tak velkolepé, jak on píše:
avšak v podstatě — právě t o. Takže jsou-li
katolíci — „s ním“, jak píše Dostojevský,
tak s k ý m ž e j s m e m y? Ano Dostojev-
ský, a to je hlavní, tak vzácně načrtl „jeho“,
který i chlebíčkem nakrmil hladovících, že
podle obyčejného rozumu vůbec ani není
taký strach býti „s ním“, a o mnohem tesk-

*) církevní chvalozpěvy. P. př.

něji jest zůstatí s tím, jenž zásadně odmítl chléb co příliš hrubý, nízký počátek, avšak nicméně vzal si hmotná „království světa“: Franky za Chlodvíka, Angličany za Berty, nás — v X. věku, Němce — za Bonifáce; a skrze nás a Franky a Angličany — vzal i ostatní „království světa“, černou, žlutou a červenou pevninu . . . Takže co ukázáno „v mžiknutí oka“ na poušti, neb co zasvitlo na poušti, vše sjednotilo se v „křesťanský svět“, vše ujednotilo se pod jedním „tajemstvím, zázrakem a autoritou“ . . .

A „zlý duch“ ostal na holičkách: jemu klanějí se jacísi Jakutové, Mordva, Čeremisové, — a to jen do příchodu našich školských učitelů, našich misionářův a kněží. Ti přijdou — posbírají i tyto zbytky. A pořáde nemohu pochopiti: jakouže „nevěstku“ rozsápou povstalí národové? což rozsápou Jakuty a Samojedy? Dost na ně vojáků jedné roty, a není, proč by se jimi měli ostouzeti „povstalí národové“, jakož i nebeské pozouny, andělské pluky a t. d. To na Jakuty? Jen si představte, jak se poděsí . . . Nikoliv dozajista: zeptáme-li se jakéhokolvěk kněze, zákonníka, archijerea: což Strašný Soud, Poslední Soud bude proti Jakutům a Samojedům, „ještě neosvíceným světlem křtu“,

proti Číňanům a Japoncům, tu, zdá mi se, všichni souhlasně vzkřiknou: — „Nikoli! Toť — naše, toť — my! V tom je — cos hlavního, a ne taková druhotnost, jako Jakutové s Japonci“ ...

Tohle to je strašné... Ejhle, čeho já alespoň se tak bojím, bojím, že zapomínám literatury, své knihy, a chce se mi začít křičet, jak předpověděno: „hory, padněte na nás! chlupy, přikryjte nás“...

V roce 1906.

ADOLF VON HATZFELD:

B Á S N Ě.

Ty's znamením. Ty's prorokem,
jenž náhle rušně stojí na nebi.
Stojíme Bohem opuštěni, beze smyslů, pomateni,
a chmatáme hluboko v zmučené srdce
a rveme, co víry ještě zbývá,
ten trošek lásky z velké bolesti.
Neseme jej plni pokory na rukou,
abychom jím velikého Spasitele podarovali.

Jak plachá zvířata stojíme na pláni
a sledujeme tvoji dráhu a tvou stopu,
a velebně ty stoupáš vesmírem.
Tážeme se po Děfátku ve chlévě.
Stojíme jak pastýři, již Krista našli,
a chceme vejíti do jeho chléva.

Ty necháváš nás stát a halíš sebe nádherně
v obří svou vlečku a mizíš.

Ó dobo bláznivá, bez víry, bez milosti,
kdy přijde ten, který se zahalil
v samotu a jenž tomu velikému kolu,
které nočně z těles strojů řve,
jež naše tělo ubezdušilo a rozmačkává,
navrátí smysl, on, jenž svěží koupelí
své vlastní hrudi naplní všečen čas?
Teď stojí smrt na temném pobřeží
světa. Šílenství vrhá obloukem
od pólu k pólu svá obří tenata.
Proroci o Boha nás ošálili
a bláznivým byl jich marnivý žvást.
Kdy stoupati bude z nebes duhy ten,
jenž Mojžíšem jest, Deskou, Zákonem?

Ó tvůrčí sílo světla, výtvoře jedinečný,
jsme obstoupeni všemi tvory,
zeměmi, zvířaty, horami, rybníky.
Z tvé plodnosti rozkvétají nivy, pláně, luhy.

A naše krev jest tvojí, i vracíme
ti sebe samy jak kulatý plod země.
Jsmeť řádem zemí a jsme známkou
tvorby nekonečné přírody.

Slyš, jak v krůpějích naší krve
vlny velikého moře klepají,
jež naše srdce volá k Většímu.

Jen tak jsme stvořením a tvůrcem tohoto světa,
když naše láska lásku zase zapaluje
a v světlo velikého Božství ústí.

Nuž tanči, duše moje, před Pánem.
Tanči duše, když se večernice
jak Boží oko vznáší nad tebou.
Hleď, kterak nebe nad tebou se modrá.
Bůh jest sám před tebou a hledí.
Jsi sama s ním. Jsi jeho dítětem.
Tanči jen, duše, tanči s tančícími laněmi.
Tanči jen, duše, tanči s tančícím větrem.
Boží oko se směje
nad poskakujícími laněmi.
Boží radost se směje
běžícímu větru.
Nuž tanči, duše moje, na osamělé pláni.
Tanči, ty tanečnicku světa.
Vtanči se až v nebes stan.
Hleď, Bůh sám tančí na osamělé pláni,

Přeložil Fr. Pastor.

P a u l K o r n f e l d

D V Ě B Á S N Ě V P R Ó S E

P ř e l o ž i l Z d e n ě k Č e r n ý

I

M O D L I T B A

Stále jest Smrt na blízku a jest se ti báti, abys nebyl nesen do hrobu v prsou maje nevyslovená slova jako těžké břímě. Proto zde sedím a píši, abych se zbavil břemene a osvobodil se od nebezpečí, že mne bude v poslední hodině před mou smrtí nebo dokonce v onom nadpozemském světě tísniti hrůzná věc: že jsem mlčel a snad právě tím se provinil.

Zdvihám ruce k nebi a děkuji za to, že jsem se stal člověkem ve světě a ničím jiným. Člověkem. Žasnu a jsem tím obšťastněn. Od prvního dne, kdy ti možno mysliti a sebe sama si uvědomovati; zvykáš si býti člověkem; přespříliš, jako by tomu mělo tak býti, to přijímáš; žasnu, a zase znovu vtírá se mi myšlenka, že

bych mohl se také státi zvířetem: hadem v Indii, dešťovkou nebo vlaštovkou — nebo jakoukoli věcí: stromem, hodinami nebo vlající záclonou. Jsem šťasten, že nestal jsem se vším tím, nýbrž že stojím jako člověk ve světě a jest mi osudu za to vzdáti dík.

Mohl bych jako člověk celý svůj život strávit v blázinci, ukazovati se jako čínský císař, generál nebo divé zvíře, a den ze dne, hodinu co hodinu konati nejnesmyslnější pošklebky k hrůze nebo zábavě jiných; mohl bych býti chudším než-li jsem, a mohlo by mi chyběti na nejnutnějším: na potravě, přístřeší v zimě, na papíře i péře, abych napsal, co mi jest za každých podmínek napsati; mohl bych jako člověk státi se indickou ženou, která ve strastném manželství proklíná svého muže, jenž je padouchem, a přece po jeho smrti je nucena nenáviděného následovati a býti upálena, místo aby dle své touhy znovu žila a našla milovanějšího muže — nuže, na to vše dnes nemyslím, ani na tisíc nebezpečí, kterým jsem unikl, nýbrž jen na to jediné, nekonečně prosté: že jsem člověkem a ne zvířetem nebo věcí! Árci jest krásné státi na ulici nebo v zahradě mezi dvěma stejnými tvory a živiti se i sluncem i deštěm nebeským, ano, jest krásné býti stromem. Já však jsem člověkem! Ne, nechtěl bych býti stromem, i já mohu pokleknouti na zem, políbiti ji, i já mohu koupati se v slunci, než já jako člověk mohu také, jdu-li dále, zvěděti o všech věcech, zvěděti, že jsem

zemi políbil, v slunci se koupal, a zvědět o svých vlastních pocitech!

I zvíře těší se sluncem, těší se pokrmem, avšak které zvíře zná rozkoš z vinné vůně!

Učili jsme se býti lidmi. Považme však, že mnohem více jest věcí a mnohem více jest zvířat než-li lidí! Nemohl ten neb onen stát se hyenou nebo kaprem?

Který nešťastník, zeptal-li bys se ho a byť byl i nejnešťastnějším ze všech, chtěl by skutečně a opravdu stát se třeba kobyloou nebo pávem? — A býti hadem bylo by nejhroznějším ze všeho!

Zavírám oči a pomýšlím, že bych běžel v tomto okamžiku jako pes ulicí; otevru je opět, tu objeví se mi jako nepochopitelné štěstí, že jsem člověkem, živým člověkem. Dnes večer navštíví mne přátelé a pohovoříme si; budeme se smáti, budeme přívětiví a snad i podaruje něčím druh druhu.

Snad může pes i milovati a může býti věrným. Avšak my lidé máme řeč, abychom si řekli, že se milujeme, ano můžeme psát verše a namalovati obraz milencin.

A o tom jsem ještě nemluvil: osud mohl chtíti, abychom byli v ě c m i na světě!

Arci i zvíře může se protáhnouti a býti spokojeno, my však jsme daleko více napiati: štěstí na konci jednom a strasti na konci druhém, a můžeme děkovati, jakož i já nyní děkuji, že žiji a jsem člověkem, a ne zvířetem ani věcí!

MLČÍCÍ ČLOVĚK JEST VĚTŠÍ NEŽ MLUVÍCÍ

Mlčící člověk jest větší nežli mluvící, neboť otevřel-li ústa, jest pln klamu a lže a potřebuje tisíce podpor a berlí. Nenazývá-li barvu podzimního loubí a barvu mrtvoly, nenazývá-li to i ono týmž slovem: žlutý? Nenazývá-li mrtvou dešťovku a zároveň mrtvého člověka: mrtvolou? A přece tam, toť mrtvé zvíře a zde člověk, z něhož duše odlétla! Jak však může býti vzneseným, stojí-li u mrtvoly a ví a myslí: toť mrtvola, toť mrtvý člověk, člověk jako já; než on jest bez duše, já však dosud žiji. Než, i já budu jednou mrtvolou. — A přece jest člověk ubohým tvorem, stojí-li u mrtvoly a dí-li: toť mrtvola, toť mrtvý člověk, člověk jako já —

Bezmocně dělí člověk, mluví-li, nekonečný prostor na části, a dělí nekonečný čas na hodiny. A přece jak

může býti mocný, stojí-li na vrcholu hory, postaven v tento prostor, mezi věčností a věčností, mezi hvězdou a hvězdou — dýchaje svými plícemi, zíraje svýma očima, hmataje svýma rukama, ozářen vycházejícím sluncem a ovanut větrem, nebe nad sebou a prostor kolem sebe — a dvojnásob mocný, když jím provívá melodie: jsem člověkem, v tento prostor postaven, mezi věčností a věčností, mezi hvězdou a hvězdou —

Každému člověku jest postaveno světlo, a jest-li o milostěn, může jím prosvítati. Mnohá dokonalost jest mu dána. Krásný a čistý jest milující, poklekne-li před paní prochvěn dotekem její ruky — bláhový a směšný, praví-li: miluji —! Vznešenost němé slzy osaměle pláčícího, nicotnost naříkajícího člověka, nedostatečnost každého nářku před nekonečnou bolestí! Pes štěká, lev řve a člověk mluví — nedotknutelný však jest mlčící, trpí-li nebo jása-li! Vznešený bolestní, stojí-li tu a cítí-li!

Jest dán člověku démon, aby rozsuzoval, aby žehnal a proklínal; rozsuzuje beze slova. Mocný jest člověk, když němě mu naslouchá, jak němě k němu mluví — a přece zove skutky dobrými neb špatnými —

Přijde doba, kdy všechn zvuk všech slov na zemi pronesených shlukne se v bouř a sjede na lidstvo — bezejmenně a bezhlasně se rozlétne pak — duše lidstva! — Bůh jest jeden a mlčí od věky věkův, lidí však jest mnoho a odsouzení jsou, aby mluvili, stále mlu-

vili, jak vítr vane, jak les šumí, jak mlýn klape, aby stále mluvili a chápali a nic neuchopili a hnali se a nic neuhnali, spěchali a nic nedosáhli — opravdu bezmocný jest člověk, mluví-li, a bezmocnější než všichni jest básník, když, jako Tantalus, chce uchopiti bezmezo v nádobu slova. I já, jaký jsem ubožák, jenž mluví, ubožejší, tisíckrát bezmocnější než vy, k nimž mluvím, kteří nasloucháte a mlčíte. —

G ü t e r s l o h :

U P O U T A N Ě I N D I V I D U U M

Bytost, které Mojžíš postavil ve tvář zákony a již je vrhl pod tančící nohy, naháněla hrůzy. Vysoko dýmal prach, kterým se černalo zlaté tele, přerušný požár polil se z právě překypěvšího poháru. Tu stál již, se svými prackami na všelikých symbolech tohoto víru, které se pod ním koulely, jako říšské jablko, koruna nebo zeměkoule, on lev sinajský, před nedávnem rovný zde tomu lidu, nyní rozzuřený pohledem na hořící keř, opilý neobyčejným zjevení a hrozný na pohled se svým barokním jhem přikázání, jež právě nesl středem starších lidu, přišed jako blesk, nyní zabrzděn, smračuje se v úvahy, jak by se zbyl svého poslání, zatím co kol něho, schoulený ke svému kočičímu skoku, zdvihal se lid, právě tak zoufale zadrhnut ve své *svobodě* jako on v

novotě, v *zákonech*. Měřili se spolu, rovnocenni, ač tam bylo množství a zde *jedinec*, cítili ve vzduchu jiskrami sršící místo svého zahryzlého objetí; a o Bohu nebylo mezi nimi vědomí. Tu otevřel lev sinajský svůj chřtán k nesmyslnému řevu, a hle, v jeho tlamě trčely zuby desatera. I padli Hebrejci na zemi jako s koní a k jejich bokům přilnul jim paprsek Milosti shora a o tuto žhoucí berlu jako vládce jsa opřen objevil se — na nezměrném konci — Bůh.

Vášeň zvítězila nad vášní, zvíře kamsi jinam obrácené nad zvířetem ještě neobráceným. Avšak k jakému cíli přivodili oba ten nový stav, toho nevěděli, nezdvihali nosu od země, nešilhali vzhůru, šli s línou sloní lehkostí, kamkoliv je hnala vůdcova rána, neméně animální než před tím, jenže animální v jiném směru. A sázeli-li prve rozkoš vpřed, tož shrnovali nyní vinu vzad; nelze-li hý, lze hat; ten který táhne třetí brázdu, brázdu prostředkující, však on přijde; on Prostředník bude jemnou, téměř esthetickou existencí; ty jsi udeřen do čela; on však bude uměti čisti v poprašku vodním.

Tak sní zvíře, Žid, proletář i země. Neboť nepodajné jest v nitru lyrické; promítá se, zatím co se zmenšuje, tkví v ideálu jako oko ospalé kočky. On však, jenž vskutku přišel, nebyl žádnou mírou, nebyl zvětšením žádné domněnky, nijakého bytí nejvyšším zjemením.

Přišel zvenčí, ne z nás, nebyl hrozně ani předobrazně uděšen tímto světem. Nepřesvědčoval kupčiků a odmítl gnostiky. Kamkoliv vkročil, konal lidské, totiž: *přišel proti každému ideálu.*

Chceme však ještě maličko prodletí u velikého, strašlivého člověka předkřesťanského a zároveň na to ukázati, že to, co my, vypravovatelé novějších století rádi líčíváme (býti u konce, vyvrhele, co uvízlo ve své pasti, stejně jako lehkou ženu a vlivného muže nebo lháře, vrahy, materialisty), to že už se nijak tak vážně nemyslí, nýbrž že to žije už jen hezky zředěným smyslem, že to musí svou hrůzu zdaleka sháněti a vězí ve stálém nebezpečí, *že bude považováno za krásné*, a tím, upadá do vše chápající, tragicky už neotrásající, nevýznačné, poněvadž prosté kategorie, totiž, pokud jsme pohlavím, do kategorie erotiky, která jest paralysováním (v nejvyšším smyslu) kriminalistiky. *Naše postavy nedostihnou hlavy medusiny, z níž vyskočily, a účinek na jejich objekty láme se na štitě krásna.*

Pročež jest na mně, chci-li v individuu opět probuditi svědomí a vrátiti mu neoslabený účinek jeho činu, abych vytáhl hedvábný šáteček smyslnosti, na nějž hladce spadá smrtící koule, abych se zase vydal v šanc nejistému posuzování a za druhé od tebe, bratře můj, žá-

dal, abys tak jako zbožný člověk před denní prací v Bohu se usebírál, ty dříve než se dáš do díla, usebral se v ponětí o strašlivosti člověka. Jinak jest to nejdůležitější mezi námi nejasno, a budu-li pak opět mluvit o něm, o Prostředníku, budeš naslouchati bez účasti, maje ve své sličné tváři výraz lehce vzdorovité důvěřivosti v praktické vykoupení oslabujícím Erotem. Onen prvý člověk, který cítil, jak jeho nitro se hemží metafysickými zásahy a jak jeho okolí jest jimi ovládáno, nemá nic společného s kantovským člověkem, který už jest s to, aby rozum, který onoho ještě v zuřivost uváděl, kriticky zkoumal a pocífoval s jistým zalíbením mravní zákon v sobě a hvězdné nebe nad sebou. Popásal po zemi uprostřed své skupiny a skloněných čenichů; neboť kdo má nač spolehnouti, ten tulačí. Jako jeho roh byla jeho vůle: Krátká; kamkoliv jej obrátil, všude narazil na tvrdo. Ještě nebyl stvořen prostor ani jako sevření potence ani jako výběr v oddání se.

Náhle však se mu dostalo rozumu a synovství Božího. Utržen nyní od kotvy pudů, kol níž se za lítě rozbouřeného moře nebezpečně zmítal, aniž by byl ohrožen, hnal se jsa opravdu svoboden ku předu, ne však vstříc záhubě, nýbrž poznání, že se Onomu, jakoby zázrakem, stále vyhýbá. To nové, totiž myšlenky, přesahovalo jeho tělesnou sílu; co si jen pomyslíl, to se dělo, to nej-

dobrodružnější se dělo; vraždil pouhým přáním a upřímnou vírou v život probouzel také život v druhém; byl mágem; důkladně zmátl bližního; prorazil na okamžik se svým chvilkovým názorem na svět, aniž by věděl nač (organisace jest opakem magie); zhrozil se působivostí svých činů, leč bez morálního důvodu a bezúčinku, neboť tento dar v něm fungoval s nestravitelnou šíleností. A usnul-li posléze v zelenavém přítmí blíže nějakého vodopádu, vystupovaly z něho přízraky. Na nemyslícím už chladnu hutněly a daly se unášeti nejlehčím závanem větru, který je rozptyloval, pastýřům přes cestu vál, jeskynním obyvatelům pod klenbu rozvěšoval; v zástupech vyvěraly ze silných snů. Putovaly po horských hřebtech, podél vlákna souvislosti, růžově prozářeny; stannuly v šeru lesů, náhle uvíznuvše, dostiženy, s hroznou bledostí, kolísavě se pohybující jako pomateny, vždy na rozplynutí, z neslýchané hloubky vytaženy a tragicky ztroskotávající pod nejmenším tlakem vzduchu, již zcela znetvořeny, vyrušeny z rozkladu: syrovátková rozvařující se hmota, v níž zvolna plaval jediný ještě zachovaný úd. *Bohové* tu byli! Vzáývali je; často vzýval příliš časně se probudivší ještě svůj snový přelud. A že se tušil lidský původ bohů, to zvyšovalo *strašlivost* člověkovu. Byl *Osud!* Neboť se vzývalo něco *pochybného*. Poznání sřítilo se na ponejprv v opak; neboť v

nejupřímnějším výkřiku víry tkvělo organicky odvolání ve vědomí, že Bůh, má-li se prokázat jako dílo lidské, v což se toužebně doufalo, musí jen ještě strašlivěji a nevyzpytatelněji stvořit ČLOVĚKA. Na této budoucnosti vznikla *jako něco předběžného společnost*. A bylo-li lze kdesi čísti: „Poznej sebe sama“, nebylo to nijak pozváním k zklamání... *Velikost pohanství každé doby, založena jest na tom, jak si jednotlivý člověk váží sebe sama.*

Do té doby jako zapřisahající a immanentní, spadá stále každé opravdu básnické pojmání. Jest vždy dáno to strašlivé: já nebo ty. Myslí se vždycky první den rozumu, první hodina bytí božského původu. Vidí se vždycky: jak neobyčejno zjevení tebe nebo mne pitvoří v démona. Potom přikvačí spánek, zmírnění, kompromis, časté návraty, které vůči jedinečně myšlenému světu otupují. A probudíme se v čase, který mne vidí seděti zde, sice ve mně samém, ale volněji, a také u tebe prožitá minulosti, avšak aniž bych cítil, že jsi nějak zvláště spiata s kultem, který sebou tropíš, mezi námi, na dosah ruky ideál srážky bezdyšně žhavého šepotu dvou mágů, a v nás boj o onen maloulinký náraz, který přesunul v onen stav: ochablosti ne, nikoli, upoutání. Jaký to bloud, který myslí, že vidí někde v světě únavu, který pojímá degenerované a jejich výtvořky jako ně-

co nového, nebo zvláště esthetického. Neboť není „Unavených“, jsou jen Upoutaní. Není žádných příměří, jsou jen okamžiky, které mohou trvati léta ba i život, okamžiky nejzoufalejšího odporu proti poutům, která jsou tak utažena, že napětí všech sil neprozradí se ani nejmenším hnutím svalů. Unavený, ten by byl čímsi volným, ba přímo svobodou, kýmsi, komu by se podařilo uniknouti, bez překážky zmizeti? Nepomyslí na to ještě nikdo? Nepoznal ještě nikdo, že toho není? Proto, ježto jsem vám připomněl člověka plného své míry, převýšeného jeho silami, jmenuji vás — upoutaným individuem. My jsme právě nyní — a toto nyní trvá již tisíciletí — oním tvorem ve stavu nejvyšší zájmovosti, který se pachtí všude po své bývalé strašlivosti na nejpodivnějších cestách, pozemsky i idealisticky (neboť ideál jest též jen dočasně dovoleným prostředkem a nikoliv posledním, nepochybným bytím), zločinně nebo nevinně a ze všech tvarů *se vyproštuje, a nikoliv je tvoří*, jak by se snad zdálo a jakéž zdání vzbouzí i město, které zdá se, že za tím, kdo je opouští, teprve se buduje a za námi daleko přes rovinu posílá svou otevřenou souvislost. Vše platí. Jenom odpoutání chceme býti. Tak jest dobro a zlo relativním tomu, kdo tíhne k praobrazu, na němž nějaká podrobnost jest asi právě tak málo viditelná jako na nějaké nejvyšší rotaci. Upou-

tání jest nad to absolutní. Avšak proti Absolutnu jest, pokud mne Božská Milost nestrhne v *náboženský* svět, každý prostředek dovolen. Přece však oním světem, v němž ctnosti i hanebnosti nespádají ještě do žádné kategorie a kde nelze uniknouti jímavému kouzlu, že vlastně jest všechno dovoleno a jak dokonce mnohé, čeho jsme nikdy nemyslili, jest i přikázáno, chci vás krátko provázeti, a vždy, jakmile již povznešení k nebi pohlédneme, na to ukazovati, že stále ještě putujeme pod mořskou hladinou strašlivého člověka.

Z *Dalmona* (II, 1918) přeložil *František Pastor*

Heinrich Mann:

S R D C E

I

Hned po maturitě složil Krištof při dvou příležitostech takové zkoušky obchodní způsobilosti, že sám starý Pacher se podivil. Promluvil ústně s devatenáctiletým synem a dal mu za úkol zastupovat ve Vídni závod Egererův. „Po důkazech, které jsi mi dal, neuškodíš našemu závodu ve Vídni právě tak jako nikde jinde. Spoléhám na tebe.“ S tím Krištof osaměl a nastoupil klidně a pevně cestu své mužnosti. Přes to, že žil v hýření a zábavách, neučinil jediného kroku, který by nevedl k zisku a užitku.

Jednoho večera, když jako denně přišel domů v 10 hodin, dotekl se ve tmě schodiště prsty těla, které sebou tiše trhlo. Krištof rozsvítil: tu zasvítily husté rudé

vlasý a příliš bílý obličej pohlížel naň ze zastíněných očí, jakoby slepých. Zdvihl ženu od zábradlí. „Jste nemocna? Přivedu lékaře.“ „To jest zbytečno. Nejedla jsem.“

Již po pět dní sotva jedla. Krištof jí pomohl až do jejího pokoje, přinesl své jídlo a odešel. Ráno, bylo to v neděli, zaklepal a ptal se, co chce dělat. Odpověděla, že už neví, co by dělala. Muž že pije a opustil ji. Chce zůstat poctivou.

Mlčel, rychle si spočetl, kam až ho jeho zasáhnutí může vést, pak se rozhodl.

„Zaplatím vám stravné v restauraci.“

Pak mluvil s domovnicí. Teď záleželo na muži. Paní Melanie Gallová by byla mohla mít dosti kavalírů, a slavný Makart jí chtěl malovat. Ale ani svého vlasu tomu nepropůjčila. Příští neděli ji zase přišel pobavit a pak ve čtvrtek večer, to byl svátek. Mluvil o Schillerovi, vypravoval o článku, napsaném v posledním školním roce, který obsahoval jeho politické smýšlení. A zdálo se, že věty mají vyšší smysl než v noční hodině, kdy je vymyslel, protože jim teď naslouchala žena. Seděla měkce skloněna, bradu v bílé ruce beze svalů a hleděla mu ze spodu do očí, které se mírně leskly. Měl pevný a čistý hlas a čelo. Její tvář a poprsí se pomalu blížily. Pravil: „Všichni si máme být rovni a vzájemně si pomáhati, k čemu jinak jest všecka práce?“ Tu cítil její dech, a než měl čas se vyděsiti, objaly mu její ruce

hrdlo. Té noci bloudil po ulicích, ráno napsal otci a v poledne stál před ní.

„Má Melanie, musíme odtud.“

Pravila: „Ty's ještě nikdy neměl ženy, vid'?"

A když pokynul hlavou:

„Vím, co jsem učinila.“ A objala mu hlavu. Odvrátil ji.

„Budeš to mít se mnou těžké. Budeme chudi a žít v cizině.“

„Jsem starší než ty.“

„Čtyři roky, co to znamená.“

„Divím se. Ty, dítě, chceš být mým mužem? . . . Ne, nedivím se.“

Prohlížela si ho. Nebyl větší než ona, ale vypínal úzká prsa, a jak pevně měl semknuty rty! Se zajíkávkým úsměvem podivu pravila:

„Klaním se ti.“

Zavřel oči. Když je otevřel, byl jeho hlas docela ti-
chý a tak vážný jako hrozba:

„Jest to pro život.“

II

Odpověď otcova byla, jak očekával. Jel domů, a při návratu jí řekl: „Jsem tedy vyděděn a propuštěn, můžeme odejet.“

Jeli v tandemu přes Semmering do Itálie, byl listopad.

„Ale tady jest zima“, řekla Melanie. „Kde jest slunce, kde jsou květy?“

Odpověděl: „Vím jistě, že tu jest práce pro mne.“

Opatřil si agenturu v továrně na kola. A vláčeli se spolu při prodávání od města k městu. V Brescii šel k obchodnímu příteli rodiny.

„Váš pan otec mi už psal“, pravil muž. „Jsou tu pro vás peníze, kdybyste snad chtěl opustiti ženu, s níž žijete. Radím vám, buďte rozumný. V zemi, jejíž řeč —“ Kristof už neposlouchal, přirazil dveře.

V Miláně se nastěhovali do světničky ve dvoře a Kristof běžel do města hledat místa. Večer přišel domů, uhnáný, ušpiněný drobnými nízkými příležitostnými pracemi, oči dosud plné zjevu bídy, — a tu vyšlo, hned za těmi černými dveřmi, pohádkové slunce jejích vlasů! Vztáhla mu vstříc ty bílé ruce, a teple kvetoucí zahrada ho obklopila. Nezavřel však očí. „Jest bohatá“, myslil si, „ale já také. Vystavím jí palác. Jednou mi řekne, že to bylo nejchytřejší, co mohla udělat, že šla se mnou.“

Bylo tak zima a práce tak málo, že se rozhodl učit se v posteli italsky. Po dvou měsících byla jednoho jitra jejich světnička trochu světlejší. „Svítil slunce?“ Již osm dní žili ze zbytku polenty, kterou Melanie dostala na ochutnání od sousedky. „Jarní vzduch nám udělá dobře.“ Na cestě k Monze se podívali, ještě mhouříce

oči, sobě do obličeje; byli vyhublí a bledší, — a zároveň se rychle chopil jeden ruky druhého.

„Zažili jsme dobrou zimu. Budeme mít štěstí.“

„Ale —“ a Melanie se usmívala jako čarodějka. „Co ti dám?“

V prachu ležel dvoulirový peníz. Jaká slavnost! A když se syti vrátili domů, ležel na stole dopis; továrna na zpracování konopí ve Ferrare, které se Krištof nabídl, ho povolala; a cestovné stačilo na dva lístky třetí třídy!

Ve Ferrare se přihodilo, že účetní a obchodvedoucí žili ve strachu z blízké návštěvy majitele, poslance Bizarriho. Byl prudký, a knihy byly špatně vedeny. Krištof se nabídl, že je za noci dá do pořádku. Melanie pracovala s ním.

„Kdybych tě neměl, nedostal bych těch 4000 franků.“
Jedné noci vstoupil obchodvedoucí.

„Vy jste ženat, pane Pachře? Ale pak nám přibude krásná paní do naší jednotvárné společnosti.“

Dva roky žili vážení a v klidu. Pak se setkávala Melanie s váhavými pozdravy, činěny narážky na Krištofa. Cestující jeho otce byl v městě.

„Jak jest všude za námi“, řekla Melanie zlomena.
„Jaká nenávist!“

Krištof si myslil: „Chápu ho; ale jednoho dne předstoupím před něj, bohatší než on sám.“ A pozdvihl jí k sobě a políbil.

„Mám již malý kapitál, nejsme odkázáni na toto hnízdo. Půjdeme do Bologně a tam si zřídíme obchod.“

Vše dařilo se dobře. Prostřednictvím poslance Bizzarriho znal Krištof jakéhosi mladého muže, který měl velký vliv a projevoval mu přátelství. Gaetano Grappa byl z vlivné městské rodiny a žil v Římě jako ministerský sekretář. Opatřil Krištofovi úvěr a povolení; jednou zavedl ministra do továrny.

„Nikdy jsem neměl takového přítele“, pravil Krištof. Melanie naň z hluboka pohlédla.

„Kdo ví, co chce od tebe? Máš přítelkyni. Nestačí to?“

V létě zajížděli do Apennin. Gaetano přišel na den z Říma a šel s nimi. Jedné neděle seděli bez Melanie nahoře v Abetone. Gaetano byl stále zamlklý a pil.

„Nikdy jsem tě neviděl tolik pít“, pravil Krištof.

„Nejsem tím, za koho mne máš“ — a Gaetano naň pohlížel s hrůzou. „Mezi námi jest tajemství. Jaké tajemství!“

Šeptem: „Miluji tvou ženu.“

A když Krištof hrozně zbledl:

„O, neboj se ničeho. Tvá žena jest světice. Spíš by viděla mou smrt.“

Zavzlykl.

„A pomysli, že jsem opravdu tvým přítelem.“

Po chvíli mlčení, když Krištof povstal:

„Nebeř toho vážně, pil jsem. Ale abys viděl, že sedím pevně na kole: pojedu kratší cestou.“

„Jest nebezpečná.“

Onen zarazil na kraji propasti.

„Ty mne varuješ?“

Krištof se odvrátil, zaslechl pád a přispěchal. Gaetano nebyl poraněn. Krištof se dotekl jeho ramene.

„Jest mi tě líto.“

„Ale bylo by lépe pro nás všechny, kdybych se byl zabil.“

„Ano“, pravil Krištof.

Vedli kola. Gaetano počal náhle:

„Dej mi svou ženu. Nemluvím k tobě jako gentleman, ale na to se už neohlížím. Dej mi ji a žádej čehokoli.“

Krištof odvětil klidným hlasem:

„Není třeba, abys mi platil. Ať volí mezi námi.“

„Něco nového“, pravil Melanii, „Gaetano tě má rád.“

A s pohledem do jejích očí:

„Ah, není ti to novým, myslil jsem si to.“

Vzala ho za ruku.

„Odpusť. Nechtěla jsem tě proti němu popudit. Měl jsi si zachovati přítele.“

„Nechme toho. Teď máš volbu.“

„Co tím chceš říci?“

„Jest bohatý, nabízí ti velikou budoucnost, má je nejista. Jeho vliv sahá až k papeži, snad se mu podaří, že budeš rozvedena, čehož bych já nemohl učiniti. Pak si tě vezme.“

„Co jest mi do toho všeho? Mám volit? Zvolila jsem

tebe, když jsem tě následovala. Zapomněl jsi, co jsi tenkrát pravil? Jest to pro život.“

„Možná. — Ale sestárli jsme a tak často již jsme se zklamali. Zdá se mi, že i odsud bude nám odejít. Chceš být vždy bez domova?“

„Ty jsi mi domovem, ty!“ — a třásla mu rameny. „Pomysli na naši světničku v Miláně, když jsme ještě byli docela cizí a sami. O! Všichni ti cizí lidé, mezi nimiž jsme prošli; jich spousta nás těsně přitiskla k sobě. Co nás může oddělit?“

Viděla, že jeho rysy měkly, rty mu škubalo — a zajasala, strhla ho k sobě.

„Ah, ty's pochyboval. Měl jsi strach. Jak tě za to miluji! Dáváš mi to štěstí, že se ti mohu ještě jednou dáti.“

III

Mladý Grappa převrhl se s vozem a ležel teď mezi životem a smrtí. Když byl zachráněn, přišel otec rodiny ke Krištofovi a prosil ho, aby odcestoval se svou ženou.

„Neměli bychom tu už štěstí“, řekli si, „nač trápiti ubohého, raději dále odtud, něco zcela nového!“

Jeli do Newyorku. Staré obrazy, které Krištof v Itálii

sebral, vynesly mu první peněžitou pomoc. Ubytoval Melanii v nejlepším baltimorském pensionátě a odejel za výtěžkem. Získal lesy a pole, kopal rašelinu, byl spoluzakladatelem města; na farmě byl přepaden loupežníky, a sotva vstal s postele a měl jisté obydlí, vzal ji k sobě. Za čtyři roky vzrostla dvanácteronásobně cena dvou set stavebních míst, která mu v Springtownu náležela. Obývali úplně městský dům.

„Co jest dnes v divadle?“ pravila Melanie jednoho večera a vzdychla. „Sto padesát mil žít vzdáleni od nejbližšího divadla, jaký osud!“

„Později se za to odškodníme. Zatím zde požíváme té výhody, že se nikdo o nás nestará.“

„To jest ovšem pravda. Sem nezabloudí žádný cestující tvého otce. Ale ve třiceti létech se zříkati lidí, hudby, luxu!“

A když neodpovídal:

„Později říkáš? Ale můžeme tam, aniž bychom se vzali? A ty nechceš, abychom se vzali — ačkoli můj církevní sňatek tady nepřekáží. Jsi příliš dobrým obchodníkem a tvá povinnost jest ti milejší než mé štěstí.“

„Není to první večer, kdy o tom všem mluvíme.“

Neslyšela. „Ještě později? Potom budu stará. Budeš stále ještě se mnou?“

„Nudíš se tolik?“ řekl soucitným tónem. Ale tolik nerozumu ho uvádělo z rovnováhy a zlobilo ho. Vyšel ven.

Vyskočila, vrátila ho od prahu.

„Zůstaň! Necháváš mne příliš samotnu s mými myšlenkami.“

„Kdybych neměl rozumné ženy, nebyli bychom se až sem nikdy dobojovali.“

Opřela se mu oběma rukama pevně o ramena, dívala se mu do očí.

„Nechceš si mne vzít za ženu?“

A než mohl odpovědět: „Rozvaž, co mluvíš! Známe se tak dávno, a přece jest mi teprve teď, jako bys se nikdy příliš o mne nestaral.“

„Stále méně ti rozumím.“

Přiblížil její ruku ke rtům.

„Mohu teď jít?“

Pustila ho náhle.

„Ano“, pravila takovým tónem, že se ohlédl.

Když se ráno probudil, byla ta tam... Ležel tu dopis.

„Nemáš mne už rád, dávám ti volnost. Jdu s mužem, kterého nemiluji, ale který se se mnou ožení.“

Zachytil se stolu, hrozně se mu zatočila hlava. Přes to pracoval jako jindy. V poledne, když se vrátil domů, třásl se v horečce. Přemohl se a vyjel na koni. Přišlo to naň, přešlo, a zase znovu přišlo, nakonec ho to schvátilo. Nechal pojednou jídla, zůstal v ložnici a zavřel okenice. — Přátelé ho vytáhli, jeden z nich Francouz bydlící v Newyorku, vzal ho tam s sebou, rozptýlil ho

a nutil do podniků. Za dva měsíce odejel Krištof na západ koupit měděný dol. Dlouhou dobu se tam téměř nedolovalo, vysoké sazby dráhy náležející Gould Trustu tomu překážely, ale druhá, zcela nezávislá linie byla rozestavěna blízko jeho dolu. Po roce se náhle stavba zastavila. Společnost se dorozuměla s Gouldem. Krištof prodal se ztrátou a vrátil se do Newyorku.

„Mám toho dosti“, pravil příteli, „jdu zpět tam na druhou stranu. Čtyři týdny na ukončení všeho.“

„Po tu dobu budeš bydlet u mne“, pravil přítel, „a pracovat v mé kanceláři.“

Jednoho dne přivítal Krištofa:

„Nějaká žena se po tobě ptala: štíhlá, třicetiletá, rudé vlasy... Ah! věděl jsem to!“ pravil, když Krištof zbledl.

Přítel počal znovu, polohlasem:

„Způsobila ti mnoho bolesti?“

Krištof trhl jen rameny.

„Jest pravda, že jsem jí k vůli přišel sem, a bylo to přece nadarmo. Mých dvě stě stavebních míst v Springtownu, která jsem tenkrát prodal, by mne dnes už udělalo milionářem. Jsem vyděděn, mé zdraví utrpělo, vyžil jsem své mládí.“

„To vše ale“, pravil Francouz, „není nic proti tomu, co ti činí v tomto okamžiku, když se k tobě vrací.“

Předstoupil před Krištofa se založenýma rukama.

„Jsem tvým přítelem, a pravím ti: jestli na ni ještě jednou pohlédneš, raději tě zabiji.“

„Buď bez starosti“ — a Krištof vzhlédl od psacího stolu. „Odešla, dovedla to. Vrátili se není v její moci.“

Když den na to vystoupil dole z výtahu, stála tu. Sklesla ihned.

„Vezmi mne zpět!“

„Nevstaneš-li“ — a chtěl jít mimo ni. Ale objala mu nohy, líbala jej.

„Odpusť! Vezmi mne zpět k sobě!“

Zdvihal ji.

„Nesnesla jsem toho u onoho. Miluji tebe, vždy tě budu milovati.“

Když se bránil.

„Ty mne chceš opustit? Ty?“ — se sepiatýma rukama:

„Ale chápeš přece, že jsem nevěděla, co jsem dělala.“

„Měla jsi to věděti“, pravil. Odhrnula závoj s obličejem a pohlédla naň.

„Tamten mi připsal polovinu svého jmění, kdybych ho opustila. Dám se rozvést — ty peníze náležejí tobě.“

Tu viděl pojednou, že byla jiná, viděl zkušenosti v její tváři, viděl, že má za sebou dobrodružný život. Cítil palčivý soucit — a touhu, která mu vhněla krev do tváře. Vykřikla, strhla ho k sobě.

„Áh, ty mne ještě miluješ!“

Vytrhl se jí a uprchl.

„Dokázal jsem, že jsem silný“, pravil příteli; „a protože mám již místo na lodi zamluveno: byli jsme spolu sedm let, pomoz mi jí hledat, musím se s ní rozloučit.“

Po nespočetných různých krocích dověděli se ulice. Krištof ji prohledal, dům po domě, schodiště po schodišti. V jejím bytě mu řekli, že leží už tři neděle ve francouzské nemocnici.

Usmála se naň laskavě se svého lože.

„Nejsem už tolik nemocna... Odcestuješ? Už dnes?“

„V šest hodin“, pravil. Zdálo se, že neslyší, její oči pátraly v jeho. Tiše a naléhavě:

„Mnoho jsi trpěl, když jsem nebyla s tebou?“

Váhal.

„Vypořádal jsem se s tím. Za to jsem se stal mužem. Snad ty to máš ještě těžší. Proto právě přicházím.“

„Odjíždíš. Tedy má býti po všem.“

Mluvila s pohledem upřeným před sebe.

„Sedm let. Snad si jednou pomyslíš, že to byla léta nejlepší.“

„To si myslím již nyní“, pravil a podal jí ruku.

Vzala ho za obě.

„Protože my jsme se hodně milovali... Opravdu? Opustíš mne docela?“

Náhle otevřel jí strach do široka oči, její hlas spěchal:

„Nemůžeš zůstat? Nemůžeš zapomenout?“

„Později bych ti to vyčítal, nechci tě mít znovu jako

zneuctěnou. Na to tě mám ještě stále příliš rád takovou, jakou jsi byla.“

„Jak jsi tvrdý“, mumlala, a její rysy zapadly. Viděl ji pojednou do hloubi unavenou nemocí a vášní. Myslil si: „Kdybych si ji nechal, za deset let bych byl ještě mlád a měl bych starou ženu. — Na jaké to myšlenky přicházím!“ odvrátil se a sklonil obličej do dlaní. Začala znovu.

„Jediný okamžik zapomnění po tolika letech spoluzítí: a ty mne odsuzuješ!“

Pozdvihla hlasu. Plamen nepřátelství jí vstoupil do očí.

„Ale ty's mne měl vždy jen z hrdosti rád, ze vzdoru proti otci a světu, ze sebelásky.“

Těžce se pozdvihla, s rukou zafatou v prsa:

„Čím ti jsem. Nenávidím tě.“

„A ty?“ pravil úplně bledý. „Mohl bych ti říci, že jsi jen tak dlouho při mně zůstávala, pokud jsme byli pronásledováni, a pokud jsem ti přinášel oběť.“

Vykřikla. „Ne, ne!“

A náhle tiše, sklesle:

„Opravdu? Jest tomu tak? Kdo jsme tedy, a jakého nepřítele to nosíme v srdcích?“

Ale objala mu ramena.

„Nechci! nechci zajít, mám jen jediného nepřítele, který mi tě chce vzít, proti kterému se bráním — to jsi ty sám. Neopustíš mne — když ti přece říkám, že

jsem tvoje. Slyšíš? Vstanu, jsem zdráva, odejdeme, budu s tebou pracovat, jsem tvoje žena!“

A když ji přiměl, aby opět ulehla:

„Ach, ne? Tedy tvoje služka, tvoje služka. Odcestuj a vezmi mne s sebou, v mezpalubí.“

Položil ji na polštář a hladil jí tiše vlasy. Dotkla se svých víček.

„Odpusť“, pravila, „vím dobře, že máš pravdu. Kdybys mne vzal zpět, byl bys bohem. Teď tě však miluji, protože jsi muž. Miluji tě, miluji tě.“

Objala ho kolem krku a pomalu se pozdvihla k němu. Tak pohlížel zase zcela zblízka do té tváře, do které pohlížel déle než do všech ostatních lidských obličejů. Tyto rty, jimž se svěřoval na polštářích všech zemí, dýchaly znovu v jeho. Vše, co po celý život nazýval krásným, vrátilo se v tom políbení. Ta bytost, která přijala jeho duši, jeho mládí, nejlepší jeho síly. Ta bytost ho ještě jednou dychtivě objímala — jejich rty se setkaly. Sklesl k ní, s obličejem přitisknutým k jejímu.

„Kristo!“

„Lano!“

A plakali. Závojem slz opakovali si slova lásky z dřívějších, vzpomínky dalekých hodin, a šeptali tiše, tiše, jako by tyto věci neměly už hlasitého zvuku.

Bily hodiny. Vztyčil se.

„Sbohem!“

Pohlédla naň, opět plna úzkosti.

„Nemohu. Nikdy nepřemohu té lásky.“

„A přece“, pravil, „a budeš opět šťastna. Budou tě jiní milovat. Budeme žít dále.“

„Chci zůstat nešťastnou. K čemu žít dále. Mám přece duši, můj Bože!“

Ode dveří se ohlédl; vzlykala odvrácena. Učinil spěšný krok do světnice, otevřel ústa. Ale potřásl se zavřenými očima hlavou, obrátil se a vyšel jako ve snu.

Přeložila Stanislava Jílovská

PAUL WESTHEIM
STANISLAV STÜCKGOLD

I toto se děje v našem za trhem a veřejností se tlačícím provozování uměn, že kdosi, jenž léty není již mladík, jenž se probojoval již k vyjádřenému rukopisu, vším světem neznán přebývá v odlehlém atelieru a tvoří a tvoří a lopotí se a zplozuje dílo za dílem, jedno úchvatnější druhého. Dokonce v uměleckém městě: v Mnichově možno aby čekal, jako tento Stanislav Stückgold.

Ale přec jen bude nezbytno, zapamatovati si toto jméno. Stückgold jest Polák, dospěl po životě plném vírných událostí k umění, prve k sochařství a posléze k malbě. Také jemu malování není pouhým vyráběním obrazův, i jemu jest obmykáním duchovně pojatelného, jest chtěním výzkumu, rozřešení.

Jest cosi askétského, cosi Bohem opojeného, zmáhající, vyssávající, šíravá vášeň ve výtvarných dílech, jež pocházejí z této samoty.

Já alespoň podivně jsem byl zaražen, když poprvé mi bylo dáno uzříti dílo tohoto malíře.

Bylo zátiší, květiny jež v plesných barvách pučely ze stříbrného základu. Sváteční nádherou vyrůstaly z plochy, a bylo záření kol toho obrazu, jako kdyby drahocenný smalt byl osvěcován bělostí červnového dne.

Žhnutí barev z tajemné hlubiny, jehož, myslíte si, jste zažili již v primitivních tvorbách Východu. I Stückgoldovy obrazy náležejí mezi výrony lidového ducha. Nepřicházejí shora, ne z umělecké kultury, ne z rytmického přebytku. I z nich vzlyká úzkost duše. Úzkost lidu, chtění vzhůru, nebes hledající toužebnost oněch zdůli, trpících dusem svého bytí.

Ale bylo by nesprávně mluvit o prostnosti, již světu uprchší malíři svatých obrazů ještě dovedli vymalovati do svých citových nábožných děl. Stückgold není zjev z ghetta, věru nezůstal nedotčen chvěními, jež unášejí futuristické duchy tohoto věku. Jest v technice spřízněn s nejsilnějšími ze snah, jež jsou obráceny po nové synthése. Tak se vám snadno stane před jeho díly, že jméno Matisseovo bezděčně se vám vnutí na rty. Ovšem toliko aby se ukázal směr, jen aby se uvědomilo, kde se pro něho dohádnoti styčného bodu se Západním.

Jest však pochopitelné, že toto Západní není zde rozhodující. Toť věc zručnosti, jest naučitelná a přijatelná. Může ho posléze dosíci každý, jenž si

dovede na sobě vynutiti jistou míru upokojení a učištění. Památno na umění tohoto malíře jest naplnění toho kadlubu onou obsažností citovou, jež neosobní vzchází z vědomí trýzně úpějíciho a žíznějíciho národa.

To činí jeho zátiší tak těhotnými, to vnáší zvláštní zamýšlený rys do jeho portretů, jež jsou lícní lidí v tom smyslu, že v runách obličeje, v napřažení ruky jme se prosvitovati osudovost.

Kolik zemské tíhy spočívá na takové podobizně. Viděti, že bylo utrpení v tomto mase. Drobná, ustavičná bičování všedního dne — horší než jediná muka, jež z vytrvalého kdys činívala mučně — vtiskla své stopy. Růžový, taneční prvek, jenž s každým novým člověkem nanovo přichází na svět, vanutím veliké bědy bytí rozprášen jako voda, jež nesmí zurčeti zahrádkou, jež vehnána na robotu do mlýnského kola. Rtové, kteří již nemají úsměvu, tisknou se na sebe, by nevypustili hlesu, jenž přece by nemohl býti než hlesem nářku. Takto jako by každý z těchto lidí měl historii, na niž nyní jste zvědaví. Za každou z těchto hlav povstávají řady otázek. Fantastické události zpodobovaly duši až se stala mezi bratry člověkem, světem pro sebe. Stückgold dává pokyny. Jeho malba jest proječováním. Boží ruku i on cítí, kterak doléhá. Tak jest nábožná úcta ke všemu, co žízni po Milosti, i v tom, co říká o lidech a věcech.

Snad se vysvětlí z tohoto lidského podkladu ona okřídlená slavnostnost, již vyzařuje každý z jeho obrazův.

Neboť i to, co jsme zvykli nazývati zátiším, jest plno těchto záchvěvův. Jistotně, jest tam spanilý lesk, vnadnost ztvárněné věci; ale jest podstatným zde duchovní základ: půvab věřícího srdce.

LIST STANISLAVA STÜCKGOLDA PAVLU WESTHEIMOVÍ

Abych, jak si přejete, osvětlil svůj poměr k umění, dlužno, bych Vám pověděl, kterak jsem se k umění dostal. Jako dítě ovšem jsem sníval o tvorbě umělecké. Ale když jsem v desátém létě poprvé uviděl umělecká díla, nedoufal jsem v sobě sil, bych někdy mohl pracovati jako umělec. Chodil jsem na gymnasium ve Varšavě, na vysokou školu technickou a na universitu v Curychu, na Sorbonu v Paříži, a již jako student jsem byl politicky činný. V zápase s ruským absolutismem 1905—6 stál jsem v řadách bojovníků za svobodu Polsky a utlačovaného Židovstva. Několikrát jsem se na vlastním těle poučil o hrůze politických vězení ruských. A snažil jsem se, bych mohl té věci lidstvo uchrániti. Naše strana podlehla. Naše

ideální a duchové snahy prozatím byly zničeny. Byl jsem pronásledován tajnou ruskou policií a našel jsem ochrany u přítelkyně, polské šlechtičny, zvláštních, řekl bych visionářských vloh. Tato mi přímo poručila, bych se věnoval umění. Vší silou jsem se zpečoval, a měl jsem to za šílenství. Bylo mi už třicet osm let, byl jsem inženýrem a zcela mimo všecku činnost uměleckou. Ale tím mocněji na mne doléhala, jsouc přesvědčena, že jen tímto způsobem vpravdě mohu prospěti lidstvu. I začal jsem jako sochař. Zřejmě byl již na začátku proud nábožensko-duchovní hnací silou, která přes moji neobratnost mi uchovávala síly v napětí. Oddal jsem se nyní také malbě. Přišel jsem do Mnichova, potom do Paříže, tam jsem poprvé vystavoval. Toho účinkem bylo bližší seznámení se s umělci poslední doby. A tak zde stojím jako malíř a sochař a učím se více a více připravovati na milost nebes, již se mi má dostat.

Ptáte se mne v svém listě, chtěl-li bych se vyjádřiti jako učitel. Můj Bože, jest nejisto, jsem-li učitelem. Mohu Vám nejvýše něco pověděti jako žák svých žáků.

Hlásám, čemu sám se vždy znovu nutně učím, že umělci především jest se proměnit v čistou misku, do níž potekou pravdy duchovních světů. Každé umělecké dílo o sobě má býti jednotným, živým stvořením. Tvar a obsah dlužno by se ro-

dily z něho. Nejprísnějši sebekázní, tak ustavičně učím, máme se chrániti navyklostí, napodobení a jiných postranních stezk. Každé umělecké dílo buď živeno krví bytosti tvůrcovy. Kterak jinak by mohlo míti částku Boží, Jehovy, jenž praví: ejuh ašer ejuh (jsem, který jsem).

Přeložil Bohuslav Reynek.

Ladislav ŠVARC

Výtvarné projevy dítěte. Napsal Ladislav Š v a r c. Díl první: Ilustrace. Spisů Dědictví Komenského č. 186. Nákladem Dědictví Komenského. V Praze 1918. S barevnou titulní přílohou a s mnoha obrázky v textu. Formát 26 cm X 19¹/₂ cm. Str. 76. Za 10 K.

Knihá psaná s pravou odbornou vášní učitele i znalce umění. „Papírovou školu“, školní lavice, jimž říká monstra, rozvrhy hodin, ředitele, školské úřady a ostatní vynálezy ďáblovy, nalícené na hubení dětí, nenávidí z celého srdce a ze vsí mysli své. Rád by místo učitelského byrokratizmu nastolil učitelské umění, jež „dnes je možné jen mimo úřední hodiny, mimo školní starost.“ „Učitel (nynější) rozrušuje a ničí klíčící rostlinu, ... odnaučuje děti užívat vlastních sil, násilně jim strká berle do rukou“ — poněvadž jest to „zaslepenec, který nepochopil smysl dětství, který nezná jeho vnitřních ohňů, šlape a ničí hrubými tlapami svěží pažit dětského umění“. Citátům by nebylo konce. Lépe knihu mít i a častěji čísti. — Kéž by ještě pochopil milý a vzácný tento člověk, že na nynější škole nelze nic opravovat: tam „že marno vše, že nevzroste nic, že nic nevzeplá“ a že všechno úsilí o zlepšování toho neb onoho umění, té neb oné vědy v těchto duchomornách, jest záplatováním zvětšelych měchů, jest házením svatého psům a metáním perel před svině, jak učí Evangelium.

Jaroslav DURYCH

Jaroslav D u r y c h, *Na horách.* (1916–1918.) Nákladem tiskařské a vydavatelské společnosti v Přerově, 1919. Str. 400. Za 14 K.

Knihá má tři části: I. Pastýřská pohádka. II. Královská pohádka. III. Píseň. — Jest věru nesnadno udělati kloudný orientační lístek na takovou knihu. Přehlížíte-li dílo, byste o něm napsali několik upozorňujících řádků, jeví se vám z takového odstupu tyto hory jako kathedrála zázračné architektury. A hned naopak všimnete si, že k výkladům o středověké kathedrále ve vyšším smyslu dobře by bylo doporučit k podrobnějšímu studiu toto dílo. To proto, že kathedrála jest, jak kdosi napsal, kamennou básní. Jen ještě zde do této vznešené básně kathedrály hor vmyslete si s náležitou mystickou hloubkou Ruysbrockovu „Okrasu Svateb Duchovních“ v sněžné čistotě jejich výší, se všelikými fitnessami moderního symbolistního umění; i nabudete pojmu o této pastýřské a královské písni, s neubývající vroucností srdce zpívané až do konce, opěvující šťastnou mladost, radost nevinnosti a síly, krutý život lásky, přivádějící k naději a víře, rozkvétající v „jasný květ“ Bolesti a Pokání.

svatý SEVERIN

Ikonografie svatého Severina. — Zobrazuje se jakožto opat s pedem, modlí se před hrobem a v oblacích andělé hrající na hudební nástroje. Tak jej namaloval Elster (ryl Heitland), v Düsseldorf. spolku. — Nebo opat s krucifixem v pravici, na nějž levicí ukazuje.

Obraz sv. Severina opata, jak káže zástupu v lese, invenit et sculp. Jac. Callot.

Jinde sv. Severin leží v kostele u oltáře a umírá.

Nebo s berlou a knihou.

Rytina Alb. Dürera nebo Burgmaiera, na níž sv. Severin v rouše opatském, s berlou ve formě hole pastýřské, již drží v sudariu, a v druhé ruce s otevřenou knihou.

Alfred de MUSSET

Alfred de Musset, *Marianniny rozmary*. Komédie o dvou dějstvích. Přeložil Hanuš Jelínek. Knihovna „Ručej“. Praha, nákladem V. Röhlinga, 1918. Str. 44, za 5 K.

Alfred de Musset, i když píše jen pro pobavení, nepřestává býti básníkem, mudrcem, romantickým moralistou lásky, exegetou smyslových illusí, jež opřádají člověka: „Každý člověk chodí, jsa opředen průhlednou sítí, která jej přikrývá od hlavy k patě... a veškera příroda barví se před jeho zraky nekonečnými odstíny toho kouzelného přediva.“ (Str. 14). „Jaký to osudný dar jest krása! Moudrost, jíž se chlubí, jest sestra lakoty, a je více slitování v nebesích s jejími slabostmi než s její krutostí.“ (Str. 32), „Božská spravedlnost drží v ruce váhy. Váhy jsou dokonale správné, ale všechna závaží jsou dutá. V jednom je dukát, v druhém zamilovaný vzdech, v tomto nějaká migréna, v onom počasí, a všechny lidské činy padají shůry dolů, podle těchto rozmarných závaží.“ (Str. 39.)

sňatek

Otci rodiny, který mne poctil žádostí o radu: . . . V něčem takovém jest úsudek nezbytně radou. Nuže rada, toť, *co bych učinil sám*. Nic prostšího. Kdyby byla možna otázka sňatku u některé z mých dcer, ponechal bych jí naprostou svobodu ve volbě, pln šetrnosti k jejím nechutím, vyhrazuje si nejjemnější výstrahu tam, kde bych *viděl*, že se mýlí v dobrých stránkách nebo vadách uchazečových. A toť vše. Autoritě rodičů nelze jíti dále. Jest to hranice nejzazší.

Víte, že látkou Svátosti stavu manželského, věci podstatnou pro theologa jest obapolný a dokonalý souhlas, to jest *láska*. Čemu se říká u buržoů sňatek konvenční, jest ohavnost, bezbožnost, prostituce neomluvitelná. Počátky života manželského, uvázání se v majetek, abychom mluvili bez okolků, očekávají-li se bez lásky — možnost dočista všední v naši hezké společnosti křesťanské — jest mrzkost, která může zasmraditi celý život a která jistě duchovně zamožuje budoucí děti. Nic nevím povážlivějšího. — (*Stařec z Hory* 31. ledna 1918.)

stěží (!!)

Div mu slzy z očí nevytryskly (a ne stěží slzy nevytryskly mu z očí, jak překládá p. Václav Dresler z polštiny).

Cutcliffe H Y N E

Cutcliffe H y n e, *Potopa Atlantidy*. Z anglického přeložil Miloš Maixner. Ed. Zory 7. V Praze 1918. Stran 272. Za 8 K 40 h.

Zevnější dekorace předvěkého města Atlantidy, obklopeného dýmajícím sopkami, dosti se zdařila. Kdyby byl autor pojal „Deukaliona“ více biblicky jako nositele monotheistní koncepce a uvedl ho v nějaký vztah s Noemem a světovou Potopou, byla by to dobrá illuminace velkolepé té události. Ale zkazil dílo nemyslívým přejmutím řeckého polytheismu pro hlavního reka svého vypravování a vpašováním nynějších pavědeckých (jak často selhávajících!) teorií o světě předpotopním. Neřadíme tedy knihu mezi dobrá díla, ale zatím jen do police anglické literatury.

veřejná činnost

Abbé nebo otec Gaffre vymyslí *Sociální kroasádu*, tak směšnou jako jeho jméno — na něm. Nabízí se mi, bych byl spolupracovníkem na této kroasádě. Odpověď:

Nemožno: 1. poněvadž mám málo chuti do maškarád; 2. poněvadž jsem dokonale přesvědčen, že všecka taková práce jest marna; po šedesáti letech výslovné a vpravdě dábelké neposlušnosti Svaté Panny *vše*, do čeho se křesťané dají, už předem jest stíženo jalovostí. Možno ještě působiti na několik duší osamocených, jsme-li výjimečně požehnáni, ale nikoliv na skupiny a ještě méně na davy. *Na zlo od nynějška není léku*. Jsou už jenom strašlivé tresty a nekonečná zoufalství. Jest už jenom *Rámě tížící*. Jest už jenom zavržení nebo mučednictví. — Leon BLOY, *Stařec s Hory*, 6. ledna 1908.

císař FRANTIŠEK JOSEF I.

Mrtvola císaře Františka Josefa I. — Křest. sociální Telegraph píše, že mrtvola bývalého císaře Františka Josefa I. není dosud pohřbena v kapucínské hrobce, nýbrž že jest prozatím uložena toliko na marách v hlavní chodbě císařské hrobky. Těchto dnů (kolem 20. ledna 1919) byl do císařské hrobky větší nával, při němž byly máry s těžkou rakví převráceny a rakev se odkutálela několik metrů od místa, kde byla původně uložena.

co (!!)

K infinitivu na slovese *míti* závislému často zbytečně a chybně přičiňuje se *co* vedle jiného akkusativu.

Co zde má mezi námi dělat? (a ne co zde má mezi námi co dělat?) — Měli mnoho vypravovati (a ne: měli mnoho co vypravovati), — S tím ne-mám nic činiti (a ne: ... co činiti). — Zde postavený strážník má nanejvíc dotazů odpovídat a nejvíc nehod napravovat (a ne: ... co odpovídat a ... co napravovat).

L. N. ZVĚŘINA

L. N. Zvěřina, *České rapsodie* (1914—1918). Edice Pramen (F. Beneš), Praha-Střešovice, 1918.

Špatné ovoce špatného stromu. S velikými pathosem, s velmi složitým aparátem básnickým jsou zde oslavovány některé události a zjevy válečné doby, ale jen s povrchu. Do hloubky nejde. Když se prodíráte houštnými obrazové lícně a dychtíte, že již již objeví se v šerých stínech této zevní dekorace, někde pod omšným stromem sličná idea, býváte nadobro zklamáni. Jen a jen obyčejné huby, nabubřelá stará křepadla myšlenek, jaké se mrví v hlavách kupeckých příručí a žurnalistů. Místy jest vám až úzko z nemužné banality školáckého slohu: „O je-li možno, že z obou vás (z Pegouda i jeho létacího nástroje) dnes je jen hromádka drátů a tyčí a plátů a šroubů a želez a dřev a kostí a krev a masa cár stydlý? Už ano. A dokonáno“ (str. 14.). Z tohoto Pegasa zůstane jen brimborium frastického čabraku. Básník sám i Pegas úplně se rozplývají jako vosk křídel Ikarových v prázdnotě české atmosféry, mého „*horror vacui*“. Asi proto, že „vina se ruší vinou!“ (str. 24.) Ano až k takovým kotrmelcům dotáhla to tato vlastenčící plytkost a nemyslivost. — Do ohně!

Honoré DAUMIER

Honoré Daumier, *Recht und Gericht*. (Právo a Soud). Erich Baron Verlag, Hellerau bei Dresden und Berlin, 1913.

40 kamenotisků, věrně mistrem Michelem litografovaných i vlastníma jeho rukama tištěných v Merlinpresse dle původních lithografií Daumierových ze slavné sbírky Eduarda Fuchse, a to v téže velikosti. Listy (v passepatech) jsou vloženy v desky, 50 cm X 35 cm, jejichž přední strana jest ozdobena značkou Daumierovou. — Lepší vydání č. 1.— 50. na pravém japonsku, s vtištěným jménem zákaznickým, až do 1. dubna 1913 za 50 M. — (později bez vtištěného jména za 75 M. —) Prostší vydání za 20 M. — (po 1. dubnu 1913 za 25 M. —)

Věrnost těchto „kopíí“ jest úžasná. Tak vžítí se v Daumiera, tak se prolnouti jeho cítním může jenom umělec, který vzor svůj miluje. Jen krev ze srdce, plného obdivu k mistru, může vehnati takovou citlivost v čečulky prstů, ne reprodukujících, ale znovu tvořících na kameni. — Kdo trpí nynější spravedlností soudcovské moci, která často schválně, po antickém vzoru, si zavazuje oči, ale jen proto, by neviděla chudého, slabého, nevinně utiskovaného, která sporné věci roztíná ráda na polovic: půl majitelů a půl zlodějí, ten se potěší obrázky geniálního zpytatele „ledví i srdce“, nestranného k soudcům i zločincům, jímž jest Daumier.

Masarykovy oslavy a ministerstva (!!)

„Pan Hais chce se mi pomstít za to, že jsem mu bezděky svou poznámkou o jeho „oslavě“ Masarykově zkazil vstup do kteréhosi československého ministerství, když už měl výborně naličeno a to mi nemůže odpustit. (Nemohu to sobě odpustit dnes ani já: *do ministerstev našich nacpalo se tolik nul*, že by se tam byla vešla i tato nula — a literatura mohla být p. Haise sprostěna! Budu si to vyčítat do konce svých dnů). Pan Hais, aby na sebe v zájmu své ministeriální kariery co nejvíce upozornil, nerozpakoval se dát vystrčit množství výtisků své básně „Masaryk mesiáš“ do výkladu knihkupce B. Bočánka v Myslíkově ul., odsouzeného pro veliké koupě kradených knih právoplatně do těžkého žaláře na 15 měsíců, a v sousedství podobné oslavné básně na Masaryka z pera známého výtečníka Maxe B. Stýbla. Chybělo by k této podařené oslavě už jen aby Bočánek koupil ukradený exemplář Haisova románu „Pod Emausy“ a vyložil jej otevřený zrovna s věnováním autora v nejhlubší úctě ženě... dra Bastýře,“ — (*Česká stráž*, dne 20. února, podepsán Gamma),

české zákonodárství

Nedělali zákonů ukvapeně resp. bez odborníků. Právě byly publikovány dva základní zákony: řád volení do obcí a novela k obecním zřízením. § 19. II. této novely byl v poslední chvíli měněn a následkem toho uzákoněn byl hotový nesmysl. 1. Běží o důležité podniky obecní. Když desetina voličů podá námitky proti podniku, přechází na vyšší úřad rozhodovati o tom, zda a jakým způsobem se má podnik provést. To byl původní doslov. Chvatná změna v posledním okamžiku způsobila, že nyní zní druhý odst. § 19. takto: Podá-li námitku proti návrhu v obci do 10.000 obyvatelů nejméně desetina voličů atd. Avšak vždy stačí podpis 5000 voličů. Je patrné, že zapomnělo se na opatření pro obce s více než 10.000 obyvatelů. V této formě, jak § 19. II. byl usnesen Národním shromážděním, je nemožný a musí býti novelován. Tedy novela k novele! To budiž výstrahou pro příště. 2. V § 2. zák. ze dne 7. února 1919 č. 67 sb. z. a n. o organizaci lidových kursů občanské výchovy mají se zřídit zvláštní komise v městě, kde je sídlo okresního zastupitelstva nebo župy!! To znamená, že to neplatí na př. pro Prahu, pro Moravu a Slezko, kde vůbec není zastupitelských okresů ani žup!! Kam to spějeme? — „*Národní politika*“ z 21. února 1919.

F. V. KREJČÍ

Poslanec F. V. Krejčí praví, že navržený paragraf (o zákonu proti zneužívání kazatelen, dle Národní Politiky z 19. února 1919.) je krokem, aby kulurní boj nebyl zaplavován všedností a špatností, aby věci povznesené nad všední úroveň zůstaly chráněny, ať se dnes jmenují náboženstvím a zítra se budou jmenovati jinak. Nyní, kdy padla nejhlavnější opora katolické strany, Habsburkové, žádáme, aby katolíci dokázali, mohou-li ještě spolupracovati v našem národě. Hic Rhodus, hic salta! (Hlučný souhlas.) — Myslil jsem dosud, že p. F. V. Krejčí píše jen bídné romány a kritiky. Ale vidím, že i řeční v Národním shromáždění, neméně blbě. Tedy správně píše se o něm v jisté znamenité povídce*): „Na rohu dvou ohavných ulic před vchodem do předměstského hostince se vůz zastavil a Josef Švestka vystoupil. Hostinský (recte F. V. Krejčí) se špinavou sametovou čepicí se již usmíval ze zaskleněných dveří davy ubledlých lidí se černaly na chodnicích, jakoby dostaly dovolenou z hrobu

To všechno uviděl Josef Švestka v jediném okamžiku, i ty lidi, i hostinského, který se zdál jako otisknut na skle ze strakatých otiskových obrázků, jakých prodávají chudí papírníci chudým dětem pět za krejcar a stačilo podobu hostinského se skla seškrabatí a slinou smýti a bylo by po něm . . .“

*) Vyjde v dobrém Díle.

ministr HABERMANN

V novém fermanu Habermannově adresovaném učitelstvu se praví: „*Nášťeva inspektora budiž pedagogickým svátkem učitelstva.*“ Tomu, jenž to psal do „Občanských Novin“ (ze dne 26. ledna 1919.) zdá se to „jako v Tram-tarii“. My se dívíme vzletnosti, s jakou se vyjadřují věci, jež v Rakousku byli všedními. Jakoby tato vláda česká nemohla se odtrhnouti bez vzrušujících gest od hrobu své matky, právě pohřbené vlády rakouské, s níž se přece za živa tolik hašteřila. Teď, chtějíc asi dohoniti, co proměškala ve čtvrtém přikázání, vybírá uctivě hnidy z jejích pozůstalých cárů, připomíná si s lítostí její zvyky, aby je vděčně nápodobila, přičiňujíc ke všemu pathos, jímž si rády nezdárné a pokrytecké děti ulevují nad hrobem svých rodičů.

hexagram

„Dovoluji si upozorniti Vás na díla beuronského benediktina Odilona Wolfa „*Der Tempel von Jerusalem*“ a „*Die Tempelmase*“, Vídeň, Schroll 1912 a téhož nástěný obraz chrámu Jerusalemského, vydaný 1912 neb 1903 v Treviru. Ukazuje, že základní myšlenkou v konstrukci a najmě půdorysu chrámu Starozákonního i všech antických chrámů pohanských a křesťanských až do doby gotické jest hexagram, hvězda Davidova. Starokřesťanský monogram našeho Pána ve správné formě je sestroyen z hvězdy Davidovy. Hvězda Starozákonní i Stella splendida et Matutina z Apokalypse jsou vnitřně příbuzné. Hexagram, posvátný Židům i starým Pythagorejcům, je symbol Božské Trojice. Beuronští vydají též dílo „*Kanon der menschlichen Gestalt*“, kdež bude ukázáno, že hexagram vládne i v lidském těle.“ (Z listu dr. A. N.)

Theodor ROOSEWELT

René Schickele, *Cylindr nad davem: Theodor Roosevelt*. (Nova & Vetera sv. 29. v červnu 1918.)

Krásný článek o tomto „repraesentantu lidství“, „techniku života“ a „lidském podobenství zdokonalené lokomotivy“.

„Každý ví, že Vilem II. a Theodor Roosevelt spolu sympatisují. Asi mají nějakou podobnost. Maje však voliti, by jednoho vybral, každý spravedlivě smýšlející sáhne po Vilému II. Ten alespoň se nepovažuje za normálního člověka. Teddy však nejen, že by rád učinil z lidstva malého Roosewelta, nikoli, je dokonale přesvědčen, že lidstvo, chtěj, nechtěj, v brzku neb za dlouho, možná že pomalu, ale jistě a zcela samo sebou se stane malým Rooseweltem.“

„český svět“

„Český svět“, illustrovaný český týdeník. Sešit (ze začátku ledna 1919.) věnovaný oslavám české republiky. — Tak se zdá, jakoby všechna tato česká paráda, všechny ty oslavy, průvody a shluky lidu, pochody vojáků, štafáže děvčat v národních krojích (jež lze si vypůjčiti ve veřejných půjčovnách), páni vítání i vítající, všechna tato veřejná sláva byla pořádána proto, by účastníci byli dobře ofotografováni a by těmito fotografiemi bylo možno naplniti takovéto číslo Českého Světa. Vím, jsou momentky, ale zmíněného málo vlasteneckého dojmu ne a ne se zbaviti! Bez nekonečného úběžníku lidské touhy omezuje se snaha člověka jen na úspěchy dozírné, předem stanovené, na „pokrok“, což jest od slovesa postoupiti o krok vpřed. Proto ta charakteristická vztažená noha u všech, kdož jsou v čele průvodu. Jen děvčata ze Slovenska sedí a koketně, venkovskou lacinou koketností se usmívají (teprve teď nastane pravé pustošení rázovitosti slováckého lidu!), ubožačky! A ještě sedí Machar v dvorském kočáře mezi dcerami Masarykovými, usmívá se na dav, jimiž jest zbožně cucán, jako nějaký prodavač dršťek z masného krámu.

Vlastislav HOFMAN

Vlastislav Hofman, *Podobizna Antonína Dvořáka*. V nadživotní velikosti, výš. 68 cm, šíř. 51 cm. Umělec podepsán v pravo s letopočtem 1918.

Kresba černou křídou na bílém Zandersově papíře. Majitel pan J. Vaněk, továrník v Třebíči. — Toto jest asi *věrná* podobizna. Krásná rozhodně. Připomíná mi „Biblické písně“ Dvořákovy, v nichž „nočními přístrachy“ poděšená duše prorockého pěvce, vystavená vichrům hor judských, utíká se v Ochranu Nejvyššího, v široké hudební osnovy jako v plášť z velikých vlajících látek, jež napiaty na kolíky křížové základny poskytují závětrí ztrýzněné duši jako stan beduinův. Viděl jsem mnoho podobizen Dvořákových, ale ni jedna nevzěhuje se v paměť dojmem jeho hudby jako tato kresba černou křídou, jež obměňuje se s toutéž expressivní silou v „Hlavách České Koruny“, řezaných umělcem do linolea a vydávaných v Dobrém Díle. Podobizna Švabinského proti tomuto mocnému, kouzelnickému vyvolání ducha ze záhrobí zdá se scvrklým, marně se ježícím úsilím realisty, uvážnějšího v plytkostech sádrového snímku a ve fotografii hmotné tváře.

Clemenceau

„Ministerstvo Clemenceau-Briand, dvou pacholků, kteří už ode dávna přísahali svým pánům, že zboří Církev.“ — (Leon Bloy *Neprodajný*, 12. března 1906)

sňatek

Otci rodiny, který mne poctil žádostí o radu;

... o něčem takovém jest úsudek nezbytně radou. Nuže rada, toť, co bych učinil sám. Nic prostšího. Kdyby byla možná otázka sňatku u některé z mých dcer, ponechal bych jí naprostou svobodu ve volbě, pln šetrnosti k jejím nechutím, vyhrazuje si nejjemnější výstrahu tam, kde bych viděl, že se mýlí v dobrých stránkách neb vadách uchazečových. A toť vše. Autoritě rodičů nelze jíti dále. Jest to hranice nejzazší, atd.

Georges DUHAMEL

„Básník, dramatik, kritik, p. Georges Duhamel jest zastancem umění střízlivého a podstatného. Často chladný a strohý, jako každý umělec, v němž velí theoretik, nenabízí své tvůrčí horečce jiného předmětu než dění lidské. „Přítomnost lidská“, jak píše, jest mu na místě všehomíra. Ne již popisovati, vypravovati nebo zpívati, ale *znáti*; ne již vytěžovati ze světa zevnitřního skvělé obrazy, ale zpronikati život, nesčetný a mnohotvárný, a zmocniti se jeho bytnosti: ejhle, toť posláná básníkovo, totiž každého, kdo tvoří. Dle takovéto poetiky nic není hodnějšího zavržení než virtuosita. Umění, toť sympathie, přátelství k člověku a hluboký pohled na něho.“ — (Louis Nazzi.)

Otto LANGE

Otto Lange, *Der Verlorene Sohn*. Holzschnitt. Selbstdruck. Dřevoryt umělcem tisknutý a podepsaný. Obrazová plocha 52 cm vysoká a 46,5 cm široká. U Goltze v Mnichově r. 1918. za 75 M. —

Marnotratný syn, vyhublý a oděný v poslední zbytek košile, stojí v usebrání uprostřed stáda vepřů. Jest právě ve chvíli osvětlení: aureola kolem hlavy a proud paprsků s hůry, celou postavu objímající, krásně naznačují jeho kajicné rozhodování. Okolo jsou hospodářské kolny a boudy, v pozadí pak hospodářské příbytky, před nimiž se kupí čeled, velcí i malí, v vzrušených posuňcích podivu, jako by síla milosti, snášející se záplavou světla s nebe na kajicníka, byla zjevem fysickým, meteorologickým a jako by oni pouhou assistencí a lelkujícím díváním mohli býti zúčastněni na tomto divadle milosti.

Richard SEEWALD

Richard Seewald, *10 Holzschnitte*. Verlegt 1913 in München bei Heinrich F. S. Bachmaier. Výš. 43 cm, šíř. 31 cm.

Těchto deset dřevorytů od Richarda Seewalda bylo natisknuto jakožto druhý zvláštní otisk časopisu „Die Neue Kunst“ v říjnu 1913, v jednom jediném vydání o 110 výtiscích. Z nich 1.—10. exemplář umělec natiskl vlastníma rukama a podepsal, čísla 11—110 byla tištěna na poklopovém lisu u Richarda Etzolda v Mnichově.

Obsah listů: 1. Revoluce, 2. Mořské pobřeží, 3. Variété, 4. Výroční trh. 5. Nádraží, 6. Ulice, 7. Z Dalmacie, 8. Z Korsiky (Náklad), 9. Z Korsiky (Zvířata v lese), 10. Z Korsiky (Krajina).

„... Tyto práce nejsou vpřed se deroucími obrazy. Jsou to tiché pokorné výkony osobního talentu, jenž věren svému tvůrčímu duchu vroucně se snaží ztvárniti řeč doby pro sebe na vyjádření vlastního citění. Jest to temperament nikoliv bouřlivý, ale důvěrný, usebrané mistrovské pozornosti. Výkony jeho zladěny jsou spíše na něžné sloužení než na hřmotné útočení.“

Remy de GOURMONT

Remy de GOURMONT, *Le Latin Mystique*: les poètes de l'antiphonaire et la symbolique au moyen âge: préface de J.-K. Huysmans: Dessin de FILIGER. A Paris: Edition du Mercure de France. 1 vol. gr. in—8. (3me édition) 10 fr.

Překlad tohoto díla vyjde v Dobrém Díle.

Oldřich NOVOTNÝ

„*Reformátor odpadlík.* „Obč. Noviny“ oznamují pod tímto nadpisem: „Jeden z reformátorů“ církve, Oldřich Novotný, katecheta v Praze, dopisovatel do Pavlíkova „Práva Národa“ a vytrvalý kritik všeho katolického, vystoupil z církve a vstoupil jako úředník do ministerstva... Nereformoval marně. „Idealismus“ — jak viděti — naskrz praktický. — Kolik pak katolických kněží, ač je mezi nimi hodně vzdělaných a učených mužů, povoláno bylo u nás do ministerských kanceláří? Dosud jen ti, kteří se „proslavili“ svými překotnými reformacemi nynějších církevních řádů. Z těch, kteří si přejí střízlivých oprav, dosud ani jeden!“

Jak viděti, jde tu hlavně o ta ministerská místa a poněvadž, jak snad každému jasno, žádné místo neobejde se bez zadnice, počínáme tímto galerií „českých zadnic.“ (Poznámka vydavatelstva.)

poslušnost papeže

Papežem se zjevně pohrdá, nikdo ho neposlouchá, ani z řad kněží, z nichž mnozí už jsou prohlášenými schismatiky. (Leon BLOY, *Neprodajný*, 23. října 1916.)

svatý EDMUND

Svatý Edmund, patron Scholy Cantorum. Leon Bloy, *Stařec s Hory*, 13. listopadu 1108.)

• V tomto krásném článku jest též delší úryvek z Carlylovy *Minulosti a Přítomnosti*.

čas

Jak jest nesnadno uviděti věci, jež máme před samýma očima! Poprvé všimnu si modlitby, jež se čte v mešním řádě ihned po *Pater noster: Libera nos ab omnibus malis PRAETERITIS, praesentibus et futuris*. Nikdy jsem si nepovšiml slova „praeteritis“, kterým se pádně dosvědčuje, že není času. — (Leon BLOY, *Neprodajný*, 18. června 1907.)

mzda

Dnes ráno byl jsem probuzen těmito velmi zřetelnými slovy, jež mi byla řečena do ucha: „Čím více se práce oškliví duši, tím jest mzda tučnější; čím více se práce oškliví tělu, tím jest mzda skrovnější.“ — (Leon BLOY, *Neprodajný*, 3. června 1907.)

Remy de GOURMONT

— „Dávají mi přečísti v *Matinu* z 28. dubna článek Remy-ho de Gourmonta: *Kam ráčíte klásti život posmrtný?* Článek děsný a hanebný, kde autor se zřejmě vyznává z nejhoupějšího a nejodpornějšího materialismu. „Vše umírá s našimi těly“, takový jest hlavní obsah. Tam se dnes dostal člověk, který měl ducha před dvaceti lety.“ — Leon BLOY, *Stařec s Hory*, 5. května 1908.

Jaroslav BENDA

„Nesrovnatelně jednodušší, ale moderně jednodušší (než Kysela), břitčí je Jaroslav Benda; jeho invence je neodstínná, ale energická a jasná; vynalézá značky zcela jednoduché a výrazné a vrývá je do černé desky ostře, sumárně a s obzvláštní věcnou svěžestí. Jeho vignety jsou z nejlepších, které vůbec znám“. — Karel Čapek v Národních Listech z 3. května 1919. KIV. výstavě Sdružení českých umělců grafiků „Hollar“ (v Topičově salonu).

František KOPEČEK

František Kopeček, *Světla utonulá*. Nákladem vlastním. Expedice Šlépěje, Jinošov, 1918.

Logika P. Jakuba Demla: „...Kdybych musil psát jenom co chci, psal bych samé vykřičníky...“ — Kabrňáctví P. Jakuba Demla: „Neboj se, Národe, to právě z Tebe jsem nassál té zatracené síly k mlčení (str. V.) — A p. Fráňovi Kopečkovi „slova blouzní jak pižmo“ (str. 37.). I jinak ještě blouzní slova těmto tékavcům, kteří rozptylují svou duši po věcech přírodních jako chmýří pampelišek, takže andělům dosti námahy způsobí, až bude třeba před Soud k prachu těla shromažďovat i prach jejich hravých dušiček.

Doc. Dr. V. POSEJPAL

Dr. V. Posejpal, *Světový názor energetický*. Za vzděláním sv. 112. U Vilímka v Praze 1919.

Se začátku se to měří a váží na gramy, ergy, dyny, džauly, pak se zadělají do toho všelijaké atomy, namaží se hřidelíky světového chodu. až na konec to výběhne k tomuto „energetickému imperativu“, doplňujícímu „imperativ kategorický“: „Zvětšuj zásoby energie ušlechtilé, a to se spotřebou energie surové co nejmenší“. Všelijak se lidé baví.

Rudolf KRUPIČKA

Rudolf Krupička, *Vršovci*. Tragoedie. O sedmi dějstvích. „Knihovny Moderní Revue“ svazek 66.

Zpotvořená historie Vršovců, natahovaná na skřipce moderních teorií, v nichž pojmy síly, statečnosti, svatosti, čistoty viklají se vedle pohanských (arci též zmodernisovaných) neřestí jako šroubky a kladky v rozlámaném starém mučitelském nástroji.

Jaroslav DURYCH

Jaroslav Dur y c h, *Cikánčina smrt. Píseň z jarmarku*:

„Psáno v poli 1915—1916. Vydáno v Přerově nákladem vlastním. Roku 1916 vytiskli Šut a Dobrovolný v Přerově“. V předu jest věnování: „Pánu Otakaru Březinovi posílá z pole tento létající list Jaroslav Dur y c h“. Knížka (22 cm × 16 cm) má s předsádkami 12 tuhých listů, spojených v papírovém hrubém obalu se zlatým nápisem; celek působí dojmem rafinované prostoty.

Báseň jest též neobyčejně „prostá“, ale prazvláštního akcentu: píseň z jarmarku, starodávného zpívání, jakoby provázená velmi umělým flétnistou, jehož flétna lká ve vysokých fistulkových tónech k altovému dívčímu hlasu takové dojmavé srdečnosti a srdceryvnosti, že nad šumnou vřavou a dmutím boud jarmarku života vznáší se tato hudba jako neutěšitelný pláč dítěte, vězněného v flamě nějakého pohádkového krokodila

Paul CLAUDEL

Paul Cl a u d e l, *Zvěstování Panny Marie. Mysterium o IV. dějích a prologu*.

„Knihovna Sceny“ sv. I. „Toto mysterium, napsané v Čechách roku MDCCCXI, se souhlasem autorovým přeložil Miloš Marten. Vyzdobila Zdenka Braunerova. Vydala Scena. Vytiskla v Praze roku MCMXIII Pražská akciová tiskárna“. Svazek 22 cm vys. a 15,5 cm šir., o 120ti str.

„Nejhlubší a nejpůsobivější z dramát Claudelových. V tomto kuse, připomínajícím středověká mysteria, pěvec srdce ženského ponejprv vyjádřil to, co nejsilněji charakterisuje jeho pozdější tvorbu. Duše věrněná v těle, uschloupněná milostí, činnou obětovností, rozjímáním aneb nadšením ocitá se na té hranici, kde dočasnost se končí a věčnost nastává, kde chvíle přeměňuje se v nekonečnost a svazky, svírající a omezující zde na zemi lidi mezi sebou, rozvolní se a přetvoří se v tajemné příbuzenství ducha, v milování, ničím nezměnitelné. — Láska, která schopna jest vzítí na sebe pokutu za cizí proviny — Violena běže na sebe malomocenství (hřích) Petrovo —, by vymohla odpuštění lidských poblouzení, a posléze vyvrcholí silou víry až ke konání zázrakův (vzkříšení mrtvého dítěte sestry Violenny) — toť hlavní útek, na nějž se tká osnova tohoto mysteria“. (Stefan Lubieňský.)

F.-R. CHATEAUBRIAND

F.-R. Chateaubriand, *Atala, aneb láska dvou divochů na poušti*. Přeložená z francouzského do českého jazyka.

Nově vydaný překlad Josefa Jungmanna. Titulní list a frontispice do dřeva vyryl Fr. Kobliha. Vytiskla knihtiskárna Politiky, vydal L. Bradáč na Král. Vinohradech, 1918. Str. 88, za 12 K. —

Krásné vydání na ručním papíře s roztrěpenými okraji, ve formátě 21 cm × 13 cm, svázané v tuhé desky s původní ražbou od Fr. Koblihy. V předu jest Jungmannova předmluva, odůvodňující překlad, pěkně takto zakončená: „Myslím, že chvalné spisu toho po celém světě křesťanském přijetí, za kteréž vedle paterého v brzkém času vydání, trojí do vlašiny, jedno do němčiny a dvojí do Ruského jazyka přeložení nejistější jest rukojmě, — živý, jakýmsi milostným zármutkem promíšený cit, a to sličně pustého a jako původního světa vymalování, kterým, zdá mi se, nemálo vděku přidal skladatel spisu svému, — mne dosti vymluvena učiní P. P. vlastencům mým, že tím, neposledním kvítkem literatury Francouzské naši Českou zahrádku okrásyti jsem neostýchal se.“

Osip DYMOV

Osip Dymov, *Ňu*. Každodenní tragedie o čtyřech dějstvích a deseti obrazech. Dle třetího vydání z roku 1913 přeložil Vincenc Červinka. Uměleckých snah sv. 122. U Kočího v Praze 1918. Str. 84. Za 2 K 40.

Co jest v této Ňu, tělem ženě, ale s duší dítěte tak srdceryvně bolestného? Jest to žízeň Absolutna, uvědomovaná jen jako „zvláštní motiv písně před tím nikdy neslyšené, beze slov, smutný, smutňoučký, k němuž jen někdy se dostaví slova, ale zcela prostá“. „Zpívá-li si člověk tiše pro sebe, sedí-li úplně sám v lese nebo na břehu řeky, pocítuje také, že jest cosi, co je výše, nade všecko na světě.“ (Str. 64.) — „Jistě jest něco dále. Tys velice moudrý, ale ty toho neznáš. Není možná, aby nebylo. Takového něco — kde už nic není strašlivo, kde už se nic nemůže stát, a když tam jednou dospěješ, nelze už nazpět. Možná, že to není štěstí, ale je to ještě výš, tak vysoko, že se už neptáš: štěstí čili nic... Jestliže se dobře, hluboce zamyslíš, pocítíš to tak jasně, jakoby ti někdo u ucha říkal: ano, jest, jest, jest“. (Str. 63.) Kdož jiný, ne-li Bůh.

Božena Viková KUNĚTICKÁ

Prospekt souborného vydání spisů Boženy Vikové K u n ě t i c k é. Na začátku obyčejný reklamní mlejnek: „V nynější době přerodu a převratu, horoucích vzpomínek a smělých nadějí...“ atd. Na konci pathos stoupá: „... tato česká žena dávno před Wilsonem a Clemenceauem, před Asquithem a Greyem pronášela myšlenky o svobodě všech, o sebeurčení i nejmenších národů ... atd.“ I kdyby tito znamenití dědci chodili k ní do učení, nedivili bychom se: Jest známa parthenogenese těchto plesnivých světapánů a otců vlastí, a ošetřovatelky mnoho nespraví, když rozplývavost založena jest hned ve zplození. — Nejlépe uděláme, když se veliké plynulosti a tekutosti těchto prós budeme co nejpečlivěji vyhýbati.

dáti, dáti se (!!)

O tom nelze pochybovati (a ne o tom se nedá pochybovati. — Nelze mysliti, že by se to stalo bez důležité příčiny (a ne nedá se mysliti...). — Raději vyčkával, volil raději vyčkávati (a ne dával přednost vyčkávání.) — Zaručiti se, zavázati se komu svým slovem (a ne dáti komu slovo). — Sřekli se, umluvili se (a ne dali si slovo), že půjdou spolem. —

Nechati s infinitivem znamená nepřekážeti, *dáti* znamená způsobiti, aby se něco stalo, *nedati* znamená překážeti, odpor činiti.

rozum

Bludné rozumy o víře šíří. — Umi věci bráti na rozum. — Když už rozum bralo, na matku se ptalo (do rozumu přicházelo). — Píši vám svůj rozum, však proto lepšímu rozumu místo dávám. — Člověk své hlavy a svých rozumů. — Cestou přišlo nejstaršímu bratru na rozum (a ne připadlo mu). — Byl čas, pohnouti trochu rozumem (t. j. něco chytrého vymysleti).

dáti, dáti si (!!)

Vzkázal mi, vzkaž mi ... (a ne dal mi vědět, dej mi vědět). — Přední díl vykrmeného králíka vaří se, uvaří se s cibulí ... (a ne dá se vařiti). — Václav přisedl k hudebníkovi a zavdal mu (a ne dal mu napít). — Přece mne poslechl (a ne přece si dal říci). — Poslechni mé rady (a ne dej si říci). — Nic mu nestrpí (a ne nedá si od něho nic líbiti). — To by se Milovi také líbilo, proti mysli nebylo, od toho by Mila také nebyl (a ne to by si Mila dal také líbiti).

Theodor ROOSEWELT

Dovídám se, že tento americký kejklíč přejímá učitelství po svatém Pavlovi. Svatý Pavel jest jeho kořen, a on ho uctívá po svém na všech schy-
staných prknech. Tento bijce nosorožcův jest po několik dní v Paříži, kde
působí třeštění enthusiasmu, schlazovaného několika blitími. Všecko jest
plno Roosewelta. Včera ráčil přehlížeti francouzskou armádu! (Leon
BLOY, *Stařec s Hory*, 28. dubna 1910.)

nemravnost románů

Pravou nemravností nějakého románu, ať sebe nestoudnějšího, jest,
neni-li vypravováním gesta Božího. Po uplynulém třicátém roce bytosti
hluboké, nemohou už čísti leč historii. — *Neprodajný*, 20. ledna 1907.)

klásti (!!)

Slepice nesou vejce (a ne kladou). — Ptáci snášejí vejce (a ne kladou). —
Překážky činiti, překážeti, vaditi (a ne překážky klásti). — Otázku učiniti,
podati na někoho, otázati se někoho, (a ne otázku položiti). — Vydej počet
z vladařství svého! Z každého slova prázdného, kteréž mluviti budou lidé,
vydají počet v den soudný... Mat. 12, 38; (a ne účty klásti). — Díky vzdá-
vati, činiti (a ne skládati). Poklonu činiti (a ne poklonu složiti). — Příkladu
vykonati, učiniti (a ne složiti).

museti

Psům *nebyla asi* ta hudba velmi příjemna (a ne nemusila být).
Přítel tvůj není asi bohat (ne musí nebýti bohat).
Z toho souditi lze, v jaké lásce asi u něho jest (ne musí u něho býti).
Toť leda čarujete (ne musíte čarovati.)
Leda bych se zbláznil, aby mu za to dal tolik peněz (něm. da müsste ich
ein Narr sein).

Theodor ROOSEWELT

Občan republiky, od Theodora Roosewelta, přednáška na Sorboně, 23. dubna t. r. Dokonalá nuda. Jest to tak bídné, že ani nevidím, čím bych se vysmíval tomuto tlustému Amerikánovi. Praví se mi, že se zrovna stal Svrchovaným Veleknězem světového Zednářstva. Pak se vysvětlují ovace a vítání u nejhrdějších panovníkův a pocty, povinné toliko nějaké hlavě Státu, mrhané na tohoto prostého mamlasa. To Jennerovi jsme dlužni za to všecko. Znal jsem starého domácího pána, který se dal po desáté očkovati v dvaadevadesáti letech, boje se, že ještě není dosti kravou, by umřel. (Leon BLOY. Stařec s Hory, 4. května 1910.)

militarism

Voják z řemesla nabývá větší a větší moci, jak obecná statečnost pospolitosti slábné. Tak Pretoriánská stráž získávala v Římě čím dál tím větší důležitost, jak Řím byl čím dál prostopášnější a změkčilejší. Vojín nabývá občanské moci v tom poměru, jak občan pozbývá zdatností vojenských. A jak tomu bylo ve starém Římě, tak tomu v nynější Evropě. Nikdy nebylo doby, aby lidé byli méně stateční. Všecky doby a všecky eposy pěly o zbraních a mužích; a my jsme dospěli k degeneraci muže a zároveň k báječné dokonalosti zbraní. Militarismus ukazoval na rozklad Říma a ukazuje na rozklad Pruska. — G. K. Chesterton, Heretikové; „Rudyard Kipling“.

Krucifiks UDENSKÝ

Můj jesuita posílá mi malou fotografii nepředstavitelného a úděsného krucifiksu, uctívaného v Udeně, v kapli Křížovníků, o němž se dnes dovidám. Historie tohoto zázračného krucifiksu jest neslýchaná, a obraz, který mám před očima, ač nedostatečný, jest naprosto strašlivý. Hle, jak jsem jím posedlý. Toto vidění pronásleduje mne až do hlubokých míst mé duše, kam málokdy vnikám. Vylíčuji zasílateli dojem, jímž na mne působil tímto obrazem: „Učiní snad ze mne světce. Ustavičné patření na katolíky z Prasečího na Marně nepostačovalo. Ošklivost může urychlití spasný útěk, avšak zvracení jest špatným můstkem na odskok do Ráje.“ Leon Bloy, Čtyřlét a zajeťí... 23. září 1902.

CO (!!)

Nečeské jsou vazby, jakých nyní mnozí užívají: co malé pachole, co nekřesťan, co synové jedné matky, co tvůj přítel.

Svatý Jeroným, malým pacholetem jsa (a ne co malé pachole) do Říma běžel. —

Sv. Martin, ještě nekřesťan jsa, (a ne co nekřesťan) mě v toto roucho oděl. Jsouce synové jedné matky, milujte se ve spolek. (a ne co synové jedné matky).

Jsa tvým přítelem (a ne co tvůj přítel), něco jiného bych ti poradil. —

Karel VELEMÍNSKÝ

Karel V e l e m í n s k ý, *Americká výchova*. Studie ze školské cesty po Spojených státech severoamerických. I. Část všeobecná. U Borového v Praze 1918.

Z celé této snůšky nicotných zájmů a přetřásání plevele nízkých fakt uvázlo mi toto zrníčko: „Kdo by (v Americe) zůstal dlouho národním učitelem, na toho by obecnost hleděla jako na muže hospodářsky neschopného“. Str. 80. Kdyby si aspoň této moudrosti povšimli u nás z národních učitelů ti, kdož jsou ještě muži, a vyhledali si ušlechtilější živnost.

F. MAREŠ

F. M a r e š, *O náboženství, o věrách a církvích*. Levná knihovna „Národa“. Svazek 6. Pražská akciová tiskárna.

Další příspěvek k profesorským mudám. Když v náboženství pustíte varlata z úvahy, nevysvětlíte Origena, a vůbec „mravnosti nelze žádným rozumováním dokázat“ (str. 17.). Ubozí pitomci, tito „věřící vědy“ (Masaryk)

Karel LEGER

Karel L e g e r, *O umění, umělcích a hladové Pavlině*. Sebraných spisů Karla Legera sv. VII. V Praze u Topiče, 1918.

Zábavné říkání pro lid, do veřejných knihoven, do kalendářů, do hojně odbíraných časopisů jako bývají „Domácí přítel“, „Náš domov“, „Přítel domoviny“, „Zlatá Praha“, „Světobzor“, „Besedy lidu“, „Vydrovy besedy“. Kdybych uměl plést punčochy a měl pohodlně založenou domácnost, též bych si to celé přečetl od a až do ž a věru s větší chutí než Šaldu, Karáska a jiné „umělce“.

T. G. MASARYK

T. G. M a s a r y k, *Hus českému studentstvu*. Přednáška z r. 1899. Vydal spolek evangel. akademiků „Jeronym“ v Praze.

T. G. Masaryk udělal republiku a v zaměstnání presidentském též prý vyniká. Ale co jest v tomto sešítku, jest ubohé žblunění, jež dovedli vyslechnouti až do konce jen studenti z nějakých studených bratrstev s vodnatou krví, z jejichž kostí morek sjel všechno do bačkor. Tolik kleštěnců snad přece není!

zvedati, -nouti (!!)

Skoro napořád toto slovo špatně užitě vyflačuje vlastní *zdvihnouti* neb jiná vhodná slova. Kde již jest v dobrých básních na rým, není pomoci, ať se nechá. Proč však zavládá pravidlem? — *Na obzoru zdvihal se k nebi vysoký černý sloup* (a ne zvedal se). — *Pomohl jsem mu koně zdvihnouti* (a ne zvednouti). — *Povstal, vstal, zdvihl se*, byl-li úkon namáhavější, (a ne zvedl se). — *Cestující smekli (po-, nazdvihli) klobouky na pozdrav* (a ne zvedli). — *Rybáci opatrně zdvihli i spodní část sítě* (a ne zvedli). — *Cesta opětně stoupala do svahu* (a ne zvedala se). — *Kouř vystupoval z kominů* (a ne zvedal se).

Miloslav HÝSEK

Z listárny administrace na žádost o některé redakční výtisky: Nevím, koho by v „Červnu“ nebo v „Kmeni“ zajímaly knížky v Dobrém Díle vydávané, anžto stojí svou snahou na opačném pólu. Ale sejeme již tak dlouho na skálu, vedle cesty, mezi trní, i do močálů, že nesmíme býti dojatí, přibude-li ještě nějaký nový klamavý útvar osevné půdy. Posílám tedy, čím, jak usuzuju, nejméně narazím. Jen o tu milost prosím, by nebyly knížky naše, (přece tak pěkné, když se dobře kolem a kolem obhlédnou), vydány na pospas „Miloslavu Hýskovi“. Neboť co tento referent napsal o Durychově knize *Na horách* (v 5. č. Kmene), to buči, a nám se to dosud v nehluchném ústraní tak libě pracovalo!
V úctě Josef Florian.

Petr JUR

Petr Jur, *Jarní dni*. Román. Z polštiny přeložil Vojtěch Kristian Blahník. Stýblovy knihovny vybrané četby svazek X. V Praze 1918.

Špatně vybraná četba. Jedna z těch protivných knih, které „řeší životní otázky“, výsek té neb oné společenské vrstvy. Místy působí dojmem, že ji sepsal student z radosti, že udělal dobře maturitu. Do antikvariátu! snad tam obálka s párkem zamilovaných přivábí nějakého hňupa.

Henri BARBUSSE

Henri Barbusse, *Oheň*. Přeložil dr. Hanuš Jelínek. Topič, Praha, 1917.

Co se natropilo hluku s tímto dílem! A přece jest na první pohled jasno, že zde pracuje jen fotograf a gramofon v zákopech. Henri Barbusse jest píšící Francouz. Kromě toho uvěřil ve věčný mír mezi trkavým lidským dobyt看em a to proto, že jest též „věřícím vědy“, jako všichni nynější mluvčí národů. Nebude se čísti podruhé.